

RECEP TAYYIP
ERDOĞAN
ÜNİVERSİTESİ

T. C.

**RİZE RECEP TAYYIP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI**

**SİRET- KUR'AN BAĞLAMINDA İBN HİŞAM'IN ES-SİRET'ÜN
NEBEVİYYE ADLI ESERİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Selim ÖZDEMİR

Danışman

Prof. Dr. İhsan ARSLAN

RİZE

2023

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İslam Tarihi Sanatları Anabilim Dalında, Prof. Dr. İhsan ARSLAN danışmanlığında, Selim ÖZDEMİR tarafından hazırlanan *Sîret- Kur'an Bağlamında İbn Hişam'ın Es-Sîret'ün Nebeviyye Adlı Eseri* adlı bu tez çalışması 20/06/2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	Unvanı, Adı SOYADI	İmza
Başkan:	: Prof. Dr. İhsan ARSLAN	
Üye:	: Prof. Dr. Nebi GÜMÜŞ	
Üye:	: Doç. Dr. Abdurrahman OKUYAN	

ETİK BEYAN

İslam Tarihi ve Sanatları Tezli Yüksek Lisans Programından mezun olmak üzere teslim ettiğim “Sîret- Kur’an Bağlamında İbn Hişam’ın Es-Sîret’ün Nebeviyye Adlı Eseri” adlı tezim, bilim ve araştırma etiği prensiplerine riayet edilerek tarafımdan yazılmıştır.

Tez çalışmamda, başka kaynaklardan aktarılan bütün bilgi ve alıntılar, Enstitümüz Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak açıkça gösterilmiştir. Kaynağı gösterilenler dışında kalan bütün bilgiler uygun araştırma yöntemi kullanılarak tarafımdan edilmiş ve esere bu şekilde yansıtılmıştır. Şahsıma ait olmayan hiçbir bilgi, kasıt veya kusurlar, şahsıma aitmiş gibi gösterilmemiştir. İnternet kaynakları dâhil, sahibine/kaynağına atıf yapılmaksızın hiçbir bilgi kullanılmamıştır. Aksinin ortaya çıkması halinde doğacak bütün hukuki, idari, akademik ve etik sorumluluk tarafıma ait olacaktır. Eserin tesliminden sonra herhangi bir zamanda, bilim etiğine aykırılık tespit edilmesi ve / veya eserimle ilgili intihal veya intihal şeklinde anlaşılacak bir durumun ortaya çıkması halinde; Üniversiteniz ve eğitim kadronuzun hiçbir şekilde sorumlu tutulmayacağını hür irademle kabul, beyan ve taahhüt ederim.

20/06/2023

Selim ÖZDEMİR

ÖN SÖZ

Allah-ü Teâlâ insanları karanlıklardan aydınlıklara çıkarmak için peygamberler göndermiş ve onlara kitaplar indirmiştir. Ümmetler ise kendilerine gelen bu peygamberleri tanımaya ve kutsal kitaplarını da anlamaya çalışmışlardır. İslâm'la müşerref kılınan insanlığa düşen vazife bu dini ikâme eden Kur'an'ı doğru bir şekilde anlamaktır. Kur'an'ı doğru anlamak ise indirildiği dönemin şartlarını, o ortamda bulunan toplumun yapısını ve en önemlisi kendisine indirilen peygamberi iyi tanımakla olur. Siyer ilmi Hz. Peygamberin hayatını düzgün bir şekilde anlatmakla beraber aynı zamanda o dönemde yaşayan toplumun özelliklerini de ihtiva etmektedir. Dolayısıyla Siyer öğrenirken Kur'an'ın indirildiği ortamı da öğrenmiş oluruz. İlâhi bir kitap olmasının yanı sıra olduğu döneme şahit olan Kur'an, olup biten olaylar hakkında da bize yazılı bir kaynak olması hasebiyle aslında en değerli ve en güvenilir tarih kitabıdır.

Özellikle Sîret-Kur'an bağlamında bir çalışma yapmayı bana teklif eden ve gece gündüz demeden desteğini eksik etmeyen, hem bu alanda yaptığı çalışmalarından hem de bizâtihi yönlendirmelerinden istifade ettiğim saygı değer danışmanım Prof. Dr. İhsan ARSLAN hocama saygı ve şükranlarımı sunarım. Yine, yönlendirmeleriyle desteklerini eksik etmeyen Prof. Dr. Nebi GÜMÜŞ hocama da şükranlarımı sunarım. Çocukluğumdan ilim yolculuğumun bu aşamasına kadar beni destekleyip yardımlarını eksik etmeyen babama, anneme ve kardeşlerime teşekkürden daha büyük bir borcum var. Ellerinden geldiği kadar benimle ilgilenen ve her zaman yanımda olan değerli arkadaşlarım M. Ömer Akyıldız, Ahmet Efe'ye ve yüksek lisanstan arkadaşlarım Kadir Acar, Ömer Faruk Coşkun, Furkan Kuvel'e müteşekkir olduğumu ifade etmek isterim. İlim tahsilim süresince üzerimdeki emeğini inkâr edemeyeceğim ve abim gibi gördüğüm Abdurrahman KORKMAZ'a da teşekkürü bir borç biliyorum. İlmî ve akademik çalışmalarımın dolaylı ara ara ihmal etmeme rağmen sevgisini, yardımını ve dualarını esirgemeyen vefakâr eşim Merve'ye şükranlarımı sunuyorum.

Selim ÖZDEMİR

2023 / RİZE

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	I
ETİK BEYAN.....	II
ÖN SÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖZET.....	VII
ABSTRACT.....	VIII
KISALTMALAR.....	IX
GİRİŞ.....	2
1. İBN HİŞÂM'IN HAYATI, ESERİ VE MEKKE DÖNEMİ	4
1.1. İbn Hişâm'ın Hayatı ve es-Sîretü'n-Nebeviyye Adlı Eseri	4
1.1.1. es-Sîretü'n-Nebeviyye Adlı Eseri	4
1.2. Risalet Öncesi Dönem.....	7
1.2.1. Amr Bin Âmir'in Yemen'den Çıkışı Ve Me'reb Seddinin Hikayesi.....	7
1.2.2. Zû-Nüvâs ve Uhdud Olayı	7
1.2.3. Fil Olayı	8
1.2.4. Amr Bin Luhay Kıssası ve Arapların Putları Meselesi.....	9
1.2.5. Bahîra, Sâibe, Vasîyle ve Hâm'ın Durumu ve Bu Hususta İbn İshak'ın görüşü.....	11
1.2.6. İslam'ın Tavaf Konusunda ki Hükmü ve Hums Adetlerini İptal Etmesi.....	12
1.2.7. Arap Kâhinleri, Yahudi ve Hıristiyan Din Adamlarının Hz. Peygamber Hakkında ki Söylemleri ve Cinlerin Kullanılması İddiası	14
1.3. Hz. Peygambere Risâlet'in Verilmesi ve Sonrasında Gelişen Olaylar	17
1.3.1. Kur'an'ın Peyderpey İndirilmesi Başlaması	17
1.3.2. Vahyin Bir Müddet Kesintiye Uğraması ve Duha Suresinin İndirilmesi	18

1.3.3. Velid bin Muğîre'nin Hz. Peygamberle Görüşmesi ve Bu Konu Hakkında İnen Ayetler	20
1.3.4. Kureyş'in Hz. Peygambere Soru Sormaları ve Kur'an'dan İnen Ayetler.....	22
1.3.5. Kureyş Kabilesinin Hz. Peygamberi Dinlememe Konusunda İnat Etmeleri ve Bu Konuda İnen Ayetler.....	27
1.3.6. Ebu Kuhafe'nin Oğlunu (Ebu Bekir) Köle Azat Ediyor Diye Azarlaması ve Oğlunun (Kur'an'dan) Cevap Vermesi.....	28
1.3.7. Hz. Peygamberin Kavminden Gördüğü Eziyetler.....	29
1.3.8. Kafirûn Suresinin İndiriliş Sebebi.....	33
1.3.9. Abdullah ibn Ümmü Mektum Olayı ve Abese Suresinin İndirilişi	34
1.3.10. Müslüman Olan Hıristiyan Heyeti Dininden Etmeye Çalışan Ebu Cehil'in Başarısızlığı.....	35
1.3.11. Hz. Peygambere Savaş İzninin Verilmesi.....	42
1.3.12. Hz. Ömer'in Hişam b. As'a Mektubu	43
1.3.13. Hz. Peygamberin Hicreti.....	43
2. MEDİNE DÖNEMİ.....	45
2.1. Ensar Münafıklarından Yahudilere Katılanlar	45
2.1.1. Evs Kabilesinden Münafıklar.....	45
2.1.2. Hazrec Kabilesinden Münafıklar	49
2.2. Bakara Suresindeki Münafıklarla ve Yahudilerle İlgili Ayetler	50
2.2.1. Münafıklarla İlgili Olan Ayetler ve İbn Hişâm'ın Açıklamaları	50
2.2.2. Yahudilerle İlgili Olan Ayetler ve İbn Hişâm'ın Açıklamaları	51
2.3. Necran'lı Hıristiyan Heyet ve Âl-i İmran Suresindeki Bazı Ayetler	68
2.4. Abdullah Bin Cahş Seriyyesi ve "Sana Haram Aylarından Soruyalar" Ayetinin İnmesi.....	72
2.5. Bedir Gazvesi.....	74
2.5.1. Müslümanlara Öğüt Ve Savaş Taktiği Öğretme Hususunda İnen Ayetler.....	78
2.5.2. Esirler ve Ganimetler Konusunda İnen Ayetler	80
2.6. Kaynukâoğulları Olayı.....	81

2.7. Uhud Gazvesi.....	82
2.7.1. Allah'ın Uhud Savaşı Hakkında İndirdiği Ayetler	83
2.7.2. Faizin Yasaklanması	84
2.7.3. (Savaş Sırasında) Peygamber'in Çağrısına Kulak Vermemeleri ve Kınanması	88
2.7.4. Ğulul Hakkında İnen Ayetler	89
2.7.5. Başlarına Gelen Musibetin Anlatılması	90
2.8. Hamrâ-ul Esed'e Hz. Peygamberin Yanına Gelenler	91
2.9. Recî' Seriyyesi Konusunda İnen Ayetler	92
2.10. Nadîroğulları Hakkında İnen Ayetler	93
2.11. Hicretin Beşinci Yılında Hendek Gazvesi	96
2.12. Velid Bin Ukbe ve Mustalik Oğulları Gazvesi	101
2.12.1. İfk Olayı Hakkında İnen Ayetler	104
2.13. Hudeybiye Seferi	105
2.14. Hicretin Yedinci Yılında Zilkade Ayında Umretül Kaza	109
2.15. Mekke'nin Sekizinci Yılda Fethedilmesi Konusu	110
2.16. Fethin Ardından Huneyn Gazvesi.....	112
2.17. Hicretin Dokuzuncu Yılında Tebük Gazvesi	113
2.17.1. Tebük Dönüşü Sırasında Hz. Peygamberin İki Kişiyeye Mescid-i Dırrar'ı Yıkmalarını Emretmesi	115
2.17.2. Allah'ın Tebük Gazvesine Gitmeyen Üç Kişinin Tevbelerini Kabul Etmesi.....	116
2.18. Hicretin Dokuzuncu Yılında Hz. Ebu Bekir'in İnsanlara Hac Yaptırması...118	
2.19. Hz. Peygamberin Vefatından Sonra Hz. Ebu Bekir'in Duruşu ve Hutbesi ..120	
3. SONUÇ.....	121
KAYNAKÇA.....	123

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Ana Bilim Dalı: İslâm Tarihi ve Sanatları

Tez Türü : Yüksek Lisans Tezi

Danışman : Prof. Dr. İhsan ARSLAN

Hazırlayan : Selim ÖZDEMİR

Yıl : 2023

Sayfa Sayısı : 134

ÖZET

SÎRET- KUR'AN BAĞLAMINDA İBN HİŞÂM'IN ES-SÎRET'ÜN NEBEVİYYE ADLI ESERİ

Bu tez 9. Yy. da yaşamış olan Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Himyerî el-Meâfirî el-Basrî el-Mısırî'nin (ö.218/833) kaleme aldığı es-Sîretü'n-Nebeviyye adlı eserini Kur'an ayetleri bağlamında ele alan bir çalışmadır. Giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş kısmında araştırmaya dair teknik bilgiler verilmektedir. Birinci bölüm, özellikle Türkçe literatürde oldukça büyük bir boşluk olması hasebiyle İbn Hişâm'ın hayatı, ilim tahsili, eserleri ve ele aldığımız eserin tanıtımına ve Hz. Peygamberin Mekke dönemindeki hayatına tahsis edilmiştir. İkinci bölümde Hz. Peygamberin Medine dönemi hayatı ve İbn Hişâm'ın konuları ele alış kabiliyeti ve ayetlerle anlatımının sunumu yapılmıştır. Sonuç kısmında ise araştırma neticesinde elde edilen bulgular kısaca değerlendirilmiş ve ulaşılan kanaatlere yer verilmiştir. Ayrıca bu alana dair başka çalışmaların yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İbn Hişâm, Sîret, Siyer, Kur'an, Hz. Muhammed, İslâm Tarihi.

Recep Tayyip Erdoğan University Institute Of Graduate Studies

Department: Programme In Islamic History and Arts

Thesis Type: Master Thesis

Supervisor : Prof. Dr. İhsan ARSLAN

Author : Selim ÖZDEMİR

Year : 2023

Pages : 134

ABSTRACT

SİRET- IN THE CONTEXT OF THE QUR'AN, THE WORK OF IBN HİŞAM ES-SİRET'S NABEVIYYE

This thesis is a study that deals with the work of Sîretü'n-Nebeviyye, written by Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Himyerî el-Meâfirî el-Basrî el-Mısrî (d.218/833), who lived in the 9th century, in the context of the verses of the Qur'an. It consists of introduction, two parts and conclusion. In the introduction, technical information about the research is given. The first chapter is devoted to the life of İbn Hişâm, his science education, his works and the introduction of the work we have discussed, and the life of the Prophet Muhammed in Mecca, especially due to the large gap in Turkish literature. In the second chapter, the life of The Prophet Muhammed in Medina and Hisham's ability to handle the subjects and his narration with verses were presented. In the conclusion chapter, the findings which obtained as a result of the research are briefly evaluated and the conclusions reached are given. In addition, it was emphasized that further studies in this area should be done.

Keywords: Ibn Hisham, Sîret, Siyer, Qur'an, Prophet Muhammad, Islamic History.

KISALTMALAR

Age.	: Adı geçen eser
b.	: bin, ibn(Oğlu)
bk.	: Bakınız
bint	: binti
çev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Doç.	: Doçent
Dr.	: Doktor
Dr. Öğr.	: Doktora Öğretim
ed.	: Editör
H.	: Hicri
Hz.	: Hazreti
krş.	: Karşılaştırmız
nşr.	: Neşreden
öl.	: ölüm
Prof.	: Profesör
s.a.v.	: Sallallâhü aleyhi ve sellem
sad.	: Sadeleştiren
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
thk.	: Tahkik Eden
ts.	: Tarihsiz
vd.	: ve diğerleri

GİRİŞ

Amaç ve Yöntem

Araştırmamızın amacı genel anlamda, Hz. Peygamberin Mekke ve Medine dönemi hayatını, İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-Nebeviyye* adlı eseriyle Sîret-Kur'an bağlamında ele almaktır. Konuyu ele alırken İbn Hişâm'ın kullandığı üslubu, olaylara Kur'an perspektifinden bakışı ve ayetlerin sebab-i nüzullerini nasıl ve ne ölçüde verdiğini saptadık. Diğer ilk dönem tarihçilerinin kullandığı sebab-i nüzul rivayetlerini ve onlarında kullandıkları ayetleri bir araya getirerek Hz. Peygamberin hayatını ve Kur'an'ın onun hayatına nasıl müdahale ettiğini anlamayı amaçladık. Ayetlerin meâlinde Diyanet İşleri Başkanlığının Kur'an Yolu Meâli'ni esas aldık.

İslam Tarihi'nin en önemli kaynaklarından biri kabul edilen İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-Nebeviyye* adlı eseri aynı zamanda, tamamı günümüze ulaşan en eski kitaptır. İbn İshâk'ın *Sîre*'sini nakleden İbn Hişâm, kitabında olayları açıklarken Kur'an-ı Kerim'den birçok ayetin sebab-i nüzullerini vererek, Kur'an'ın ilgili ayetlerinin daha da anlaşılmasını sağlamıştır. En eski yazılı tarih kitabı olması yönünden tarihçileri; ayetleri açıklığa kavuşturmak için sebab-i nüzulleri anlatması ve ayetlerdeki anlaşılması güç olan bazı kelimeleri açıklığa kavuşturması yönünden de tefsircileri etkilemiştir. Bütün bunlar İbn Hişâm'ın eserinin önemi göstermektedir.

İnsanlığa rehber olarak gönderilen Kur'an'ın anlaşılması için tarih bilgisi kaçınılmaz bir gerektir. Özellikle de Hz. Peygamberin Mekke ve Medine de yaşadığı olayların Kur'an'la irtibatının tahlil edilmesi onun anlaşılması bakımından gereklidir. Çalışmamızda İbn Hişâm özeldir olmak kaydıyla diğer bazı tarihçilerin eserlerini de ele alarak hangi olayla ilgili hangi ayetlerin kullanıldığını ve hangi sebab-i nüzullerin verildiğini de mukâyese yaptık. Böylelikle okuyucuya ayetler hakkında yeteri kadar bilgi verilmesini amaçladık.

Araştırma neticesinde elde edilen bulguları sonuç kısmında kısaca değerlendirdik ve ulaşılan kanaatlere yer ayırdık. Ayrıca bu alana dair başka çalışmaların yapılması gerektiğini de vurgulamış olduk.

Kaynakların Değerlendirilmesi

Kaynakların doğru tespit edilmesi ve doğru bir şekilde kullanılması araştırmamızın güvenilirliği ve bilimselliği yönünden önemlidir. Bu bilinçten hareketle

birinci bölümde ilk önce İbn Hişâm'ın hayatını anlatırken ensab kitapları ve İslam Tarihçilerini anlatan kitapları birincil kaynak olarak kullandık. Daha sonra Hz. Peygamberin Mekke ve Medine hayatına dair üzerinde çalıştığımız kitap başta olmak üzere diğer ilk dönem tarihçilerinden yararlandık. Bu alanda yararlandığımız kitaplar kısaca şöyledir:

İbn Habîb'in *Kitâbü'l- Muhabber*'i, İbn İshâk'ın *Sîretü İbn İshâk*'ı, İbn Kayyim el-Cevziyye'nin *Zâdü'l-Meâd*'ı, İbn Kesîr'in *el Bidâye ve'n-Nihâhe*'si, İbn Sa'd'ın *Kitâbü't-Tabakâti'l-Kebîr*'ı, İbn Seyyidinnâs *Uyûnü'l-Eser*'ı, İbnü'l Esîr'in *Kâmil fi't- Târih*'i, Taberî'nin *Târihu't- Taberî*'si ve Vâkıdî'nin *Kitâbü'l-Meğâzi*'si vd.

Bu eserleri de İbn Hişâm da uyguladığımız gibi Sîret- Kur'an bağlamında ele alarak ayetlerin ilk dönem tarihçileri ve tefsircilerinin nasıl anladığını ortaya koymaya çalıştık.

1. İBN HIŞÂM'IN HAYATI, ESERİ VE MEKKE DÖNEMİ

1.1. İbn Hişâm'ın Hayatı ve es-Sîretü'n-Nebeviyye Adlı Eseri

İbn Hişâm'ın (ö.218/828) tam adı, Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Himyerî el Meâfirî el-Basrî el-Mısırî'dir.¹ Edîb ve Nesep âlimi olan İbn Hişâm, Yemen'in Himyer Kabilesinden Meâfirî koluna mensuptur. Basra'da doğmuş², ilk eğitimini doğduğu şehirde tamamladıktan sonra³ Mısır'a (Fustat) gitmiş ve yine orada vefat etmiştir.⁴

Mısır'a gitmeden önce ilim öğrenmek için başka şehirlere gidip gitmediği tam olarak bilinmemekle beraber İbn İshâk'ın es-Sîre'sini kendisine öğreten Ziyâd b. Abdullah el-Bekkâî ile Kûfe'de veya Bağdat'ta görüşmüş olması muhtemeldir.⁵ İbn Hişâm ilim konusunda daha çok neseb âlimi, nahiv (lûgat) kurallarının öncüsü ve edebiyatta zirve bir isim olarak bilinir.⁶ Nitekim İmam Şâfî Mısır'da onunla görüştüğünden sonra İbn Hişâm'ın şiir, neseb ve dilde yetkin bir isim olduğunu söyleyerek onu övmüştür.⁷

İbn Hişâm'ın hocası denilince ilk akla gelen isim Ziyâd b. Abdullah el-Bekkâî dir. Ziyâd sayesinde İbn İshâk'ın eserini öğrenmiştir.⁸ Ziyâd, İbn İshâk'ın hem arkadaşı hem de talebesi⁹ olmaktadır.¹⁰ İbn Hişâm'ın diğer hocalarından şu isimler de bilinmektedir: Şâfî, İbn Cüreyc, Mâlik b. Enes, Vâkîdî.¹¹

1.1.1. es-Sîretü'n-Nebeviyye Adlı Eseri

¹ Şemsüddin Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ* (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1990), 10/428.

² Mustafa Fayda, "İbn Hişâm", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1999), 20/71.

³ İhsan Arslan, *Siyer İliminin Doğuşu ve Temel Kaynakları* (İstanbul: Okurakademi Yayınları, 2021), 174.

⁴ Şaban Öz, *İlk Siyer Kaynakları ve Müellifleri* (İstanbul: İSAR Vakfı Yayınları, 2008), 355.

⁵ Fayda, "İbn Hişâm", 20/71; Öz, *İlk Siyer Kaynakları*, 355.

⁶ Şemsüddin Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman Zehebî, *Târihu'l-İslâm (es-Sîratü'n-Nebeviyye)* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994), 282.

⁷ Ebû'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahman b. Ebî Bekr Suyûtî, *Buğyetü'l-Vuât fî Tabakâti'l-Lüğaviyyîn ve'n-Nühât* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1979), 2/115.

⁸ Öz, *İlk Siyer Kaynakları*, 356.

⁹ Arslan, *Siyer İliminin Doğuşu*, 175.

¹⁰ Nurdan Mendeş, *Siyer-Tefsir İlişkisi İbn Hişâm Örneği* (İstanbul: Siyer Yayınları, 2020), 40.

¹¹ Öz, *İlk Siyer Kaynakları*, 356.

İbn Hişâm'ın kaleme aldığı bu eser, tamamı günümüze kadar ulaşan en eski siyer kitabıdır.¹² Ama unutulmamalıdır ki bu eser İbn İshâk'ın *Kitâbu'l-Mübtede' ve'l-Meb'as ve'l-Meğâzî* adlı eserinin muhtasar halidir. İbn Hişâm bu eser üzerinde bazı değişiklikler yaparak nakletmiştir. Dolayısıyla İbn Hişâm şöhretini İbn İshâk'ın Sîre'sine borçludur.¹³ İbn Hişâm, İbn İshâk'ın eserini ele alırken Kur'an'da bahsedilmeyen konulara, Hz. Peygamberle ilgisi olmayan konulara, tanınmayan şâirlerin şiirlerine, müstehcen ifadeler ve hocası Bekkâî'nin güvenilir saymadığı konulara pek itibar etmemiştir. İbn Hişâm, İbn İshâk'ın şiirlerine ve ele aldığı bazı konulara uyguladığı bu sansür nedeniyle eleştirilmiştir.¹⁴ Yine İbn Hişâm, İbn İshâk gibi Hz. Âdem'den Hz. İbrahim'e kadar anlatılan Peygamberler tarihini anlatarak başlamamış, sadece Hz. Peygamberin Âdem'e kadar dayanan soy şeceresini saymakla¹⁵ iktifâ etmiştir.¹⁶ Tezimizde üzerinde durduğumuz ayetler sadece Hz. Peygamberin hayatında olaylara binâen inen ayetlerdir çünkü İbn Hişâm Hz. Peygamberle ilgili görmediği ayetleri kitabına almamıştır. Olayları anlatırken ilgili ayetleri ve bu ayetlerin sebab-i nüzullerini anlatmış hatta ayetlerin anlaşılmasında güçlük çekilen kelimeler varsa onları da açıklamıştır.¹⁷ İbn İshâk kadar olmasa da olayların ardından konuyla alakalı Arap şiirlerinden de yararlanmışır.¹⁸ Kitabı, en son Hz. Peygamberin vefatıyla ve Hassân b. Sâbit'in yazdığı mersiye ile bitirmiştir.¹⁹

Bu kitabın matbu hale getirilip ilim dünyasına kazandırılması ise 1874 yılında Bulak'ta; 1903 yılında da Mahmut et-Tahtâvî'nin talikatıyla Mısır'da bastırılmıştır. 1858-1860 yılları arasında Ferdinand Wüstenfeld, bu eseri "Muhtelif Yazma Eserler"e dayanarak tahkikli halde bastırmıştır. Muhammed Muhyiddîn Abdülhamîd, 1937 yılında bu eseri dört cilt halinde bastırmıştır.²⁰

---

¹² Fayda, "İbn Hişâm", 20/72.

¹³ Fayda, "İbn Hişâm", 20/72.

¹⁴ Öz, *İlk Siyer Kaynakları*, 367.

¹⁵ Ebû Muhammed Cemalüddîn Abdülmelik İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, ed. Muhyiddîn el-Cerrâh (Beyrut: Dâru'l Feyha, 2021), 1/13-15.

¹⁶ Mendeş, *Siyer-Tefsir İlişkisi*, 42.

¹⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/365.

¹⁸ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/22-23.

¹⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/511-515.

²⁰ Carl Brockelmann, *Geschichte der Arabischen Litteratur (Târihu'l-edebi'i-Arabî)*, çev. Abdülhalim en-Neccâr (Beyrut: Dâru'l-ma'rife, 1983), 3/12-15.

Abdurrahmân b. Abdullâh es-Süheylî'nin kaleme aldığı *er-Ravzü'l-ünüf fi şerhi's-sîreti'n-nebeviyye li'bni Hişâm* adlı şerh, Sîre'nin en meşhur şerhlerindendir. Sîre üzerine şerhler yazıldığı gibi muhtasar eserlerde yazılmıştır. Örneğin İbrâhim b. Muhammed el-Murahhal es-Şâfiî 611/1214 yılında *ez-Zahîre fi muhtasari's-sîre* adlı eseriyle Sîre'yi ihtisar etmiştir.²¹

1578 yılında III. Murat'a sunulan Aydınlı Eyyûb b. Halîl'in tercüme ettiği *Sîret-i Resûlillâh* adlı bu eser ilk Türkçe tercümedir. Yine bu eser İngilizce, Almanca, Urduca ve Farsça'ya da tercüme edilmiştir.²²

İbn İshâk'ın eserini İbn Hişâm muhtasar olarak nakletmesi sayesinde kendinden sonraki tarihçilere tesir etmiştir. Mesela: Ya'kûbî (292/905) *Târîh* adlı eserinde, Mesûdî (346/957) *Mürûcu'z-Zeheb* adlı eserinde, Taberânî (360/970) *el-Mu'cemu'l-Kebîr* adlı eserinde, İbn Asâkir (571/1175) *Târîhu Dimeşk* adlı eserinde, İbnu'l-Esîr (630/1232) *Üsdü'l-Ğâbe* adlı eserinde, Zehebî (748/1374) *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ* adlı eserinde, İbn Kesîr (774/1372) *el-Bidâye* adlı eserinde İbn Hişâm'dan oldukça faydalanmışlardır.²³

---

²¹ Fayda, "İbn Hişâm", 20/72.

²² Mendes, *Siyer-Tefsir İlişkisi*, 47.

²³ Öz, *İlk Siyer Kaynakları*, 368.

1.2. Risalet Öncesi Dönem

Bu bölümde İbn Hişâm'ın hangi ayetleri hangi bağlamda kullandığı başlıklar halinde verilip, olayları kısaca açıklanmıştır.

1.2.1. Amr Bin Âmir'in Yemen'den Çıkışı Ve Me'reb Seddinin Hikayesi

Amr b. Âmir, Yemen de bulunan barajın seddini birkaç farenin²⁴ deldiğini ve suyu istedikleri tarafa çevirdiklerini gördü. Barajın yıkılacağını fark edip en küçük oğluyla bir plan kurdu. Bu plan neticesinde mallarını Yemen eşrafına satıp ailesiyle beraber oradan çıktı. Ak topraklarına varıp Ak'lularla savaştılar. Savaşta bazen galip geliyor bazen mağlup oluyorlardı. Savaşların neticesinde Ak'dan da ayrılıp Cefne b. Amr b. Amir Şam'a; Evs ile Hazrec Yesrib'e ve diğer aileler de başka ülkelere varıp oraları kendilerine yurt edindiler. Sonra Allah sel (Arim) göndererek bahsi geçen seddi yıktı.²⁵ *“Andolsun ki oturdıkları yerlerde Sebe Kavmine ait büyük bir işaret vardı. Biri sağda biri solda iki bahçe. “Rabbinizin bahşettiği rızıktan yiyin ve Ona şükredin. Ne güzel bir belde, ne bağışlayıcı bir rab!” Ama onlar yüz çevirdiler. Bizde onların üzerlerine Arim selini gönderdik.”*²⁶

1.2.2. Zû-Nüvâs ve Uhdud Olayı

Necran halkı ilk önce putperest müşriklerdi.²⁷ Kendilerine ve çocuklarına sihirbazlık öğreten biri vardı. Ama Hz. İsa'nın dini ve ahkâmı üzere olan Abdullah b. Samir, Necran halkını bir olan Allah'a davet edip kendisine inananlara dua etti.²⁸ Necran Kralı ilk başta direktse de daha sonra iman etmeyi tercih etti. Halkın zamanla inançlarına başka şeyler karıştırması sonucunda Hıristiyanlıkta başlamış oldu. Zû-Nüvâs adında biri ordularıyla beraber Necran üstüne yürüdü ve onları Yahudiliğe davet etti. Ölümle Yahudilik arasında seçim yapmak üzere onları muhayyer bırakan Zû-Nüvâs istediğini elde edemedi. Çünkü Necran halkı Yahudi olmaktansa ölümü tercih etmişlerdi. Zû-Nüvâs, Necran halkına uhdu (hendekler) kazıp ateş yaktı, onları

---

²⁴ Bağlamdan anlaşıldığına göre 'fare' den kasıt insanlardır.

²⁵ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/17.

²⁶ Hayrettin Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2020), Sebe': 34/15-16.

²⁷ Ebu Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî Taberî, *Târihu't- Taberî*, çev. Cemalettin Saylık (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2019), 2/123.

²⁸ Taberî, *Târih*, 2/127.

sırf iman edip bir olan Allah'a inanıyorlar diye kimini ateşle yaktı kimini de kılıçtan geçirdi.²⁹ Zû-Nüvas'ın öldürdükleri arasında Abdullah b. es-Sâmîr de vardı.³⁰ Allah bu durumdan şöyle bahsetmektedir: “*O çukurları, alev alev yanan ateş çukurlarını hazırlayanlar mahvolmuşlardır! Hani o sırada ateşin başında oturmuşlar, inananlara yaptıklarını seyrediyorlardı. Aziz, övgüye layık, göklerin ve yerin maliki olan Allah'a inandıkları için, sırf bu sebeple onlara ağır işkence uyguladılar. Ama Allah her şeye şahittir.*”³¹

1.2.3. Fil Olayı

Ebrehe, Yemen'in San'â şehrinde çok şaşalı bir kilise inşa etmiş, Arap hacılarını buraya çevirmek istediğini Necâşî'ye haber vermişti. Bu durum Arapların çok ağırına gitmişti. Kinâne kabilesinden biri bu kiliseyi küçük düşürme maksadıyla mabede girip tuvaletini yaptı ve tekrar memleketine döndü. Bu abes işten haberdar olan Ebrehe bir nevi öç almak için Beyt'i (Kâbe) yıkmaya karar verdi ve Habeş askerlerinden oluşan bir ordu ve filiyle beraber yola çıktı. Bu haberi duyan Zû Nefer el Himyerî, Nüfeyl b. Habîb el-Has'amî gibi bazı Arap liderler ona karşı çıksalar da başarılı olamadılar. Hatta Ebrehe'nin karşısında duramayan Zû Nefr el-Himyerî ona: “Ey Kral ben senin kulunum beni öldürme!”³² dedi. Nihayetinde Ebrehe Muğammes'e kadar geldi ve Habeş halkından Esved b. Maksud'u atlı birliklerle Mekke'ye gönderdi. Esved, Kureyş'e ve başkalarına ait bazı malları gasp edip Ebrehe'ye getirdiler. Talan edilen malların içinde o günün Kureyş'inin kabile reisliğini yapan Abdülmuttalib b. Hâşim'in iki yüz devesi de vardı. Maksadı sadece Kâbe'yi yıkmak olan Ebrehe, Abdülmuttalib ile görüştü. Sadece kendi develerini isteyen Abdülmuttalib'e şaşırarak Ebrehe : “Seni ilk gördüğümde etkilenmiştim ama isteğini duyunca gözümden çok düştün” dedi. Netice de develerini alan Abdülmuttalib tekrar Mekke'ye geldi. Ebrehe ve ordusuna karşı ahaliyi uyardı ve Mekke'den dışarı çıkmalarını emretti. Kendisi de Kâbe'nin kapısında Allah'tan yardım diledi. Sabah olunca Ebrehe Mahmud adlı filini Kâbe'yi yıkmak için harekete geçti. Fil yerinden hareket etmiyordu. Tam da o sırada

---

²⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/31-32.

³⁰ Taberî, *Târih*, 2/128.

³¹ el-Bürûc: 85/4-9.

³² Taberî, *Târih*, 2/137.

Allah, denizin bulunduğu taraftan onların üzerlerine gagasıyla ve ayaklarıyla üçer tane nohut büyüklüğünde taşlar taşıyan kırlangıca benzer kuş türü gönderdi. Bu taşlar kime isabet etse onu öldürüyordu.³³ Cenâb-ı Hak bu olayı şöyle haber vermektedir: “*Rabbın fil ordusuna ne yaptı görmedin mi? Onların planlarını boşa çıkarmadı mı? Onların üzerlerine pişkin tuğladan yapılmış yağdıran sürü sürü kuşlar salmadı mı? Sonuçta Allah onları yenilip ezilmiş ekine çevirdi.*”³⁴ “*Kureyş’in güvenliğini, onların kış ve yaz yolculuklarında güvenliğini sağlamak için (Allah lütuflarda bulundu). Onlarda kendilerini besleyip açlıklarını gideren ve her çeşit korkudan emin kılan şu evin rabbine kulluk etsinler.*”³⁵

1.2.4. Amr Bin Luhay Kıssası ve Arapların Putları Meselesi

Hz. Peygamber, Mekke’de Hz. İsmail’in dinini ilk defa bozan, oraya putları diken, Bahîre, Sâibe, Vasîyle ve Hâm’ı icat edenin Amr b. Luhay olduğunu söylemiştir.³⁶ Şam’a ticaret için gidip oranın halkının putlara taptığını görünce niçin taptıklarını sormuş ve “yardım istersek bize yardım ederler, bize rahmet olarak yağmur yağdırırlar” şeklinde cevap vermişlerdi. Bunun üzerine onlardan Mekke’ye getirmek üzere bir put istemişti. Amr’a Hübel putunu vermişlerdi. O da Hübel’i Mekke’ye getirip insanların ona tapmalarını ve tazimde bulunmalarını istemişti. Böylelikle Mekke’de putperestlik başlamış oldu. Bu konuyla alakalı şu ayet nâzil olmuştur:³⁷ “*Onların çoğu ortak koşmadan Allah’a iman etmezler.*”³⁸

Ayrıca İbn Kesîr Arapların bu eylemlerini kınamak maksadıyla şu ayetlerin de nâzil olduğunu kitabında zikretmiştir:³⁹

---

³³ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/33-45; Taberî, *Târih*, 2/131-145; Ebü’l-Fidâ’ İmâdüddîn İsmâil b. Şihâbiddîn Ömer İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâhe* (Beyrut: Dâru İbn Kesîr, 2015), 2/427-428; Muhammed b. Sa’d b. Menî el-Hâşimî el-Basrî İbn Sa’d, *Kitâbü’t-Tabakâti’l-Kebîr*, ed. Adnan Demircan, çev. Mahmut Polat (İstanbul: Siyer Yayınları, 2019), 1/78-79; Ebû Abdillâh Muhammed İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, ed. Mehmet Azimli, çev. Selahattin Yıldırım (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2021), 96-102.

³⁴ el-Fil: 105/1-5.

³⁵ Kureyş: 106/1-4.

³⁶ Ebu’l-Velîd Ezrâkî, *Ahbâru Mekke*, ed. Mehmet Azimli, çev. Yunus Vehbi Yavuz (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2020), 117.

³⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/60-62; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 2/457-459.

³⁸ Yûsuf: 12/106.

³⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 2/462-463.

“Ağızına geldiği gibi yalan yanlış konuşarak, “Bu helâldir, bu haramdır” demeyin; çünkü Allah hakkında asılsız şey söylemiş olursunuz; Allah hakkında asılsız şey söyleyenlerde iflah olmazlar.”⁴⁰ “Allah, bahîre, sâibe, vasîle ve hâm ile (diye bazı hayvanların işaretlenip kullanımdan alıkonması) ilgili bir buyruk koymamıştır. Fakat inkârcılar kendi uydurdukları yalanları Allah’a yakıştırmaya çalışıyorlar; onların çoğu akıllarını kullanmıyorlar.”⁴¹ “Onlar, kendilerine rızık olarak verdiklerimizden, bilmedikleri şeylere de bir pay ayırırlar. Allah’a yemin olsun ki böyle kendi uydurduğunuz putlardan dolayı mutlaka hesaba çekileceksiniz.”⁴²

“Allah’ın yarattığı ekin ve hayvanlardan Allah’a pay ayırıp zanlarınca, “Bu Allah’a bu da ortaklarımıza (putlara)” dediler. Ortakları için ayrılan Allah’a ulaşmıyor, fakat Allah için ayrılan ortaklarına ulaşıyor! Ne kötü hüküm veriyorlar!”⁴³ Havlan denilen yerde ahali Umyanis adlı bir puta hayvanlardan (davarlardan) ve ekinlerden bir pay Allah’a, bir pay da Umyanis’e ayırırlardı. Ama Allah adına verdikleri payı da putlarına verdikleri paya katarlardı. Bu yüzden bu ayet inmiştir.⁴⁴

“Bunun gibi, ortakları, müşriklerden birçoğuna çocuklarına öldürmeyi iyi bir şey gösterdi ki, hem kendilerini mahvetsinler hem de dinlerini karıştırıp bozsunlar! Allah dileseydi bunu yapamazlardı. Öyleyse onları uydurduklarıyla baş başa bırak!” “Onlar, saçma düşüncelerine göre dediler ki: “Bunlar, dokunulmaz hayvanlar ve ekinler olup onları bizim dilediklerimizden başkası yiyemez. Şunlarda binilmesi yasaklanmış hayvanlardır.” Bir kısım hayvanlarda vardır ki, (böyle istiyorlar diye) Allah’a iftira ederek (keserken) üzerlerine Onun ismini anmazlar. Yapmakta oldukları iftiraları yüzünden Allah onları cezalandıracaktır.” “Dediler ki: “Şu hayvanların karınlarında olanlar yalnız erkeklerimize aittir, eşlerimize ise yasaklanmıştır.” Şayet (yavru) ölü doğarsa, o zaman (kadın-erkek) hepsi ona ortaktır. Allah bu değerlendirmelerinin cezasını verecektir. Şüphesiz ki O, hikmet sahibidir, hakkıyla bilendir.” “Bilgisizlikleri yüzünden beyinsizce çocuklarını öldürenler ve Allah’a kendilerine verdiği rızıkı, Allah adına yalan söyleyerek (kadınlara) yasaklayanlar

---

⁴⁰ en-Nahl: 16/116.

⁴¹ el-Mâide: 5/103.

⁴² en-Nahl: 16/56.

⁴³ en-Nahl: 16/136.

⁴⁴ İbn Hişâm, es-Sîretü’n-Nebeviyye, 1/63.

muhtakkak ki ziyana uğramışlardır; bunlar yoldan sapmışlardır, doğruyu bulacak durumda değillerdir."⁴⁵

Aynı zamanda Araplardan bir adam bir yolcuğa çıkacağı zaman bineğine binmeden, evindeki puta elini sürer mesh ederdi ve evden çıkmadan son yaptığı iş bu olurdu. Yine aynı şekilde seferden dönünce hemen gelip yine aynı puta elini sürer mesh ederdi ve eve girerken yaptığı ilk iş bu olurdu. Her ne zaman Hz. Peygamber bu ve bütün putları yok sayan tevhit ile gönderilince bu duruma çok şaşırılmış ve şöyle demişlerdi:⁴⁶ *"Tanrıları tek tanrıya mı indiriyor? Bu gerçekten şaşılacak bir şey!"*⁴⁷

Nuh Kavminin Putları: Arapların taptıkları putları anlatırken Hz. Nuh'un kavminin taptığı putlar da anlatılmış ve bir nevi önceki ümmetlerin yaptıkları şeyleri sizlerde yapmayın mesajı verilmiştir:⁴⁸ *"İnsanlara dediler ki: Sakın ilahlarınızı bırakmayın; hele Ved'den, Suvâ'dan, Yegûs'tan, Yeûk'tan ve Nesr'den asla vazgeçmeyin! Gerçekten de birçoklarını saptırdılar; (Rabbim!) sende bu zalimlerin şaşkınlıklarını artır!"*⁴⁹

1.2.5. Bahîra, Sâibe, Vasîyle ve Hâm'ın Durumu ve Bu Hususta İbn İshak'ın görüşü

*"Allah Bahîre, Sâibe, Vasîle ve Hâm ile (diye bazı hayvanların işaretlenip kullanımdan alıkonması) ilgili bir buyruk koymamıştır. Fakat inkârcılar kendi uydurdıkları yalanları Allah'a yaklaştırmaya çalışıyorlar; onların çoğu akıllarını kullanmıyorlar."*⁵⁰

Bu ayette geçen Bahîre putu aslında arka arkaya on dişi deve doğuran ve Sâibe denilen bir devenin yavrusudur. Bu devenin özelliği, sırtına binilmemesi, sütünü misafirler hariç hiç kimsenin içmemesi, yapağının kesilmemesidir. Bu deve eğer dişi doğurursa, kulağı, belli etmek maksadıyla kesilir ve annesiyle beraber serbest bırakılır. Annesiyle beraber aynı özelliklere sahip olmuş olur. Ayette geçen Vasîyle de arka arkaya beş kez ikiz deve doğuran deveye denir. Bundan sonra yine doğurursa bu artık

---

⁴⁵ el-En'âm: 6/137-140.

⁴⁶ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 2/465.

⁴⁷ Sâd: 38/5.

⁴⁸ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/62; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 2/463.

⁴⁹ Nûh: 71/23-24.

⁵⁰ el-Mâide: 5/103.

Arap erkeklerindedir, kadıların değil. Ayette geçen Hâm ise arkaya-arkaya on dışı doğuran ve aralarında erkek olmayan devedir. Bu deveye de binilmez. Tüyü kesilmez, serbest bırakılır.

Arapların inancına göre sözünü ettiğimiz Bahîre putu tanrılar adına serbest bırakılır. Sâibe, Arapların adak için kullandığı devedir. Herhangi bir adamın adayı gerçekleşirse bu deveyi Tanrı adına serbest bırakır. Bu deve istediği yerde başıboş gezer ve istediği yerde otlar. Vasîyle ise eğer ikiz doğurursa erkek olanı sahibi alır dişisi ise Tanrı adına serbest bırakılır.⁵¹ Arapların bu inanç ve uygulamalarını Kur'an-ı Kerim bize şöyle anlatır: *“Dediler ki: “Şu hayvanların karınların olanlar yalnız erkeklerimize aittir, eşlerimize ise yasaklanmıştır.” Şayet (yavru) ölü doğarsa o zaman (kadın-erkek) hepsi ona ortaktır. Allah bu değerlendirmelerinin cezasını verecektir. Şüphesiz ki O, hikmet sahibidir, hakkıyla bilendir.”*⁵² *“De ki: “Allah’ın size rızık olarak indirdiği şeylerden bir kısmını helal bir kısmını haram saymanıza ne demeli?”* *De ki: “Buna Allah mı izin verdi yoksa Allah adına hüküm veriyorsunuz?”*⁵³ *“Koyundan iki, Keçiden iki olmak üzere sekiz eş... De ki “O, bunlardan iki erkeği mi, iki dişiyi mi, yoksa bu iki dişinin rahimlerindeki yavrularını mı haram kıldı? Eğer doğruysanız bana bilerek söyleyin.”* *“Ve deveden iki, sığırdan iki... De ki: “O bunlardan iki erkeği mi, iki dişiyi mi, yoksa bu iki dişinin rahimlerindeki yavrularını mı haram kıldı?”* *Yoksa Allah’ın size böyle buyurduğuna şahit mi oldunuz? Bilgisizce insanları saptırmak için Allah hakkında yalan uydurandan daha zalimi kimdir? Allah o zalimler topluluğunu asla doğru yola iletmez.”*⁵⁴

1.2.6. İslam’ın Tavaf Konusunda ki Hükümü ve Hums Adetlerini İptal Etmesi

Kureyş, Fil hadisesinden önce veya sonra, kendilerinin İbrahim’in vârisleri, Harem’in asıl sahipleri, Kâbe’nin idarecileri olduklarını ve kendilerinden başka hiçbir Arap’ın bu özelliklere sahip olmadığını iddia etmişlerdi. Bu yüzden diğer Arapların nezdinde itibarlarını kaybetmemek için helal ve harama dikkat etmişlerdi. Dışardan Mekke’ye Kâbe’yi tavaf etmek için gelenlere günah işledikleri elbiselerle tavaf

---

⁵¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/68-69.

⁵² el-En’âm: 6/139.

⁵³ Yûnus: 10/59.

⁵⁴ el-En’âm: 6/143-144.

etmelerini yasaklamışlar ve onları yeni bir elbise almaya yahut ödünç elbise tedarik etmeye zorlamışlardı. Yeni elbiseyi de bulamayanlar Kâbe’yi çıplak bir şekilde tavaf etmek zorunda kalmışlardı.⁵⁵ Her ne kadar Hz. İbrahim’in varisleri olduklarını iddia etseler ve geleneklerine sağlam bir şekilde bağlı olduklarını bildirseler de yine de bazı davranışlarda gevşeklik göstermişlerdir. Mesela Arafat’ta vakfeye durmayı vb. davranışları terk etmişlerdir. Bu uygulamaların Hz. İbrahim’in uygulamaları olduğunu bildikleri halde böylesi ihmalkârlıkları yapmışlardı. Onların böyle kendilerini Harem halkı görmelerine Hums denir ve bizler Hums’uz derler. Daha sonraları haremde oturanların çocuklarına da kendi haklarını vermişlerdi. Bu Hums uygulamalarını kendilerine din kabul eden kabileler de olmuştur.⁵⁶ Hums uygulamalarını Hz. Peygamber Veda Haccı öncesinde kaldırmıştır.⁵⁷ Onların bu inanç ve uygulamalarıyla ilgili Allah-u Teâlâ şu ayetleri indirmiştir: “*Sonra insanların dalga dalga ilerlediği yerden siz de ilerleyin. Allah’tan bağışlanmanızı dileyin. Kuşkusuz Allah çok bağışlayandır, çok merhametlidir.*”⁵⁸

Kureys’in giyinme ve yiyecekleri konusunda insanlara baskı yaptırıp Kâbe’yi çıplak tavaf etmeye mecbur bırakmaları konusunda şu ayet-i kerimeler indirilmiştir:⁵⁹ “*Ey Âdemoğulları! Her namaz kıldığınızda güzelce giyinin, yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü Allah israf edenleri sevmez.*” “*De ki: “Allah’ın kulları için yarattığı süsü, temiz ve iyi rızıkları kim haram kıldı?” De ki: “Onlar dünya hayatında müminlere yaraşır; kıyamet gününde ise yalnız onlara mahsus olacaktır.*” *İşte anlayan bir topluluk için ayetleri böyle açıklıyoruz.*”⁶⁰

---

⁵⁵ İhsan Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber’in Hayatı* (İstanbul: Okurakademi Yayınları, 2020), 71.

⁵⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/140-141.

⁵⁷ Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail Buhârî, *Sahîhu'l-Buhârî* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992), Hac, 67.

⁵⁸ el-Bakara: 2/199.

⁵⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/143.

⁶⁰ el-A'râf: 7/31.32.

1.2.7. Arap Kâhinleri, Yahudi ve Hıristiyan Din Adamlarının Hz. Peygamber Hakkında ki Söylemleri ve Cinlerin Kullanılması İddiası

Hz. Peygambere henüz risâlet verilmeden önce Yahudi din adamları (hahamlar) ve Hıristiyan din adamları (rahipler) bir peygamberin geleceğinden haberleri vardı.⁶¹ Çünkü hem kendi kitaplarında onun özelliklerini okumuşlar hem de peygamberleri onlara gelecek peygamberin şekli ve gönderileceği yerin özelliklerinden bahsetmişlerdi.⁶² Arap kâhinleri ise bir takım cinlerin gökten kulak hırsızlığı yaparak edindiği bilgileri getirip kâhinlere verirler, kâhinlerde bunları insanlara anlatırlardı.⁶³ Ama Araplar bunlara kulak asmazlardı. Bu konu hakkında İbn Hişâm şu ayetlerin nâzil olduğunu söyler: “*De ki: Cinlerden bir topluluğun (Kur’an’ı) dinleyip şöyle söyledikleri bana vahyolundu: “Biz doğru yolu gösteren harika bir okuma dinledik ve ona iman ettik. Artık kesinlikle rabbimize kimseyi ortak koşmayacağız.” “Şu muhakkak ki rabbimizin şanı çok yücedir; O, ne bir eş edinmiştir ne de çocuk.” “Demek aramızda ki beyinsiz, Allah hakkında ipe sapa gelmez şeyler söylüyormuş.” “Oysa biz, insanların ve cinlerin Allah hakkında asla gerçek dışı şeyler söylemeyeceklerini sanırdık.” “İnsanlardan bazı kimseler cinlerden bazı kimselere sığınırlardı, onlarda bunları daha sapkın hale getirirlerdi.”* Altıncı ayette geçen bazı kimselerin cinlerden bazılarına sığınma meselesi şöyledir: Araplardan herhangi biri geceleyin yolculuk yapıp ve dinlenmek için bir dere yatağına girerse (geceden ve karanlıktan korktuğu için) daha dereye girmeden “Bu derenin şerrinden bu derenin cinine sığınırım” derdi bu ayette de işte bunu anlatmaktadır.⁶⁴ “*Tıpkı sizin sandığınız gibi onlar da Allah’ın hiç kimseyi tekrar diriltmeyeceğini zannederlerdi.” “Hakikaten biz (cinler) göğü yokladık, onu güçlü muhafızlar ve alev toplarıyla doldurulmuş bulduk.” “Hâlbuki biz (daha önce, göğü) dinlemek için onun oturulabilecek yerlerinde oturduk; fakat şimdi kim dinlemek isterse kendisini gözetleyen bir alev topuyla karşılaşıyor.” “Bilmiyoruz, yeryüzündekiler hakkında bir kötülük mü murat edildi yoksa rableri onlar için bir iyilik mi diledi.”*⁶⁵

---

⁶¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/144; İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/146-152.

⁶² İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 115; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/107.

⁶³ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/209.

⁶⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/145; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/168.

⁶⁵ el-Cin: 72/1-10.

Cinler Kur'an'ı dinlediklerinde daha önce böyle bir kitap dinlemediklerini anlamışlardı. Yani gökten bir bilgi çalamadıklarını gördüler ve Hz. Peygamberden dinleyip tasdik ettiler ve kavimlerine dönüp: *“Bir zamanlar cin topluluğundan bir grubu, Kur'an'ı dinlemek üzere sana doğru yönlendirmiştik. Yanına geldiklerinde “Susup dinleyin!” dediler. Okuma sona erince de uyarıcılar olarak kendi topluluklarına döndüler.”* *“Ey halkımız! Dediler: “Biz Musa'dan sonra indirilmiş, kendinden öncekileri onaylayan, gerçeğe ve doğru yola kılavuzluk eden bir kitap dinledik.”*⁶⁶ dediler.

İbn İshâk, Yahudi ve Hıristiyan din adamlarının, kendi kitaplarından okuyup gördükleri için Hz. Peygamberin geleceği zamanı Araplardan daha iyi bildiklerini söyler ve bu konuda şu ayetlerin nâzil olduğunu belirtir:⁶⁷ *Onlar, ellerindeki Tevrat'ta ve İncil'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmi peygambere uyarlar. Peygamber onlara iyiliği emreder ve onları kötülükten men eder; yine onlara temiz şeyleri helal, pis şeyleri haram kılar. Ağırıklarını kaldırır üzerlerinde ki zincirleri çözer. O peygambere inanan, onu koruyup destekleyen, ona yardım eden ve onunla birlikte gönderilen nura uyanlar, işte bunlar kurtuluşa erenlerdir.*⁶⁸ *“Meryem oğlu İsa da şöyle demişti: “Ey İsrâiloğulları! Bilin ki benden önceki Tevrât'ı doğrulamak ve benden sonra gelecek Ahmet isimli elçiyi müjdelemek üzere size Allah tarafından gönderilmiş elçiyim.” Ama o (Ahmet) kendilerine apaçık kanıtlarla gelince, “Bu (kanıtlar) besbelli bir büyü dediler.”*⁶⁹ *“O Allah'ın elçisi Muhammed'dir. Onunla beraber olanlarda kâfirlere karşı sert, kendi aralarında merhametlidirler. Onları, Allah'ın lütuf ve rızasına talip olarak rükûda ve secdede görürsün. Secdenin tesiriyle yüzlerinde simaları oturmuştur. Tevrat'ta onlar için yapılan benzetme budur. İncil'deki misalleri isse bir ekindir: Çiftçileri sevindirmek üzere filiz verir, onu güçlendirir, kalınlaştırır ve kendi sapları üzerinde durur. Onlar (Müminler) yüzünden kâfirler öfkeden kahrolsunlar diye (böyle olmuştur). Onlar arasından iman edip dünya ve ahirete yararlı işler yapanlara Allah bir bağışlama ve büyük bir ödül vaad etmektedir.”*⁷⁰ *“Onlara Allah katından ellerindeki (Tevrat'ı) doğrulayan bir kitap*

---

⁶⁶ el-Ahkâf: 46/29-30.

⁶⁷ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 115-116.

⁶⁸ el-A'râf: 7/157.

⁶⁹ es-Saff: 61/6.

⁷⁰ el-Fetih: 48/29.

gelince, daha önce kâfirlere karşı zafer isterlerken işte şimdi bilip tanıdıkları (Kur'an) kendilerine gelince onu inkâr ettiler. Allah'ın laneti böyle inkârcıdır. Allah'ın, kullarından dilediğine peygamberlik ihsan etmesini kışkırdıkları için Allah'ın indirdiğini inkâr ederek kendilerini harcamaları ne kötü! Böylece onlar gazap üstüne gazaba uğradılar. Kâfirler için alçaltıcı bir azap vardır.”⁷¹

İbn Kesîr, hem İbn Hişâm'ın, hem Taberî'nin, hem de İbn İshâk'ın naklettiği ayetleri sıraladıktan sonra, şu ayetinde bu konuyla alakalı olduğunu vurgulamıştır:⁷² “Soyumuzdan, onlara senin ayetlerini okuyacak, kitabı ve hikmeti öğretecek, onları arındıracak bir elçi çıkar rabbimiz! Çünkü yalnız sensin kudret ve hikmet sahibi.”⁷³

Yine İbn Kesîr, Hz. Peygamberin özelliklerini Tevrat ve İncil'de de olduğunu bilmenin, dinin zaruretlerinden olduğunu ve buna Kur'an'ın birkaç ayetinin işaret ettiğini söyler⁷⁴ ki o ayetler şunlardır: “Bundan önce kendilerine kitap vermiş olduğumuz kimseler (içinde öyleleri vardır ki) buna (Kur'an'a) da iman ederler.” “Onlara Kur'an okunduğu zaman, “Ona iman ettik, şüphesiz o rabbimizden gelmiş gerçeğin ta kendisidir. Esasen biz bundan öncede rabbimize boyun eğmiştik” derler.”⁷⁵ “De ki: “Siz ona inanın veya inanmayın, şu bir gerçektir ki, bundan önce kendilerine ilim verilen kimselere (Hakk'ın kelâmı) okununca derhal yüzüstü secdeye kapanırlar.” “Ve “Rabbimizi teşbih ederiz, rabbimizin vaadi mutlaka yerine getirilir” derler.”⁷⁶ “Peygambere indirileni dinledikleri zaman hakikate dair bilgileri bulunduğundan dolayı gözlerinden yaşlar, boşaldığını görürsün. Derler ki: “Rabbimiz! İman ettik, bizi hakka şahitlik edenlerle beraber yaz.”⁷⁷

---

⁷¹ el-Bakara: 2/89-90.

⁷² İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/108.

⁷³ el-Bakara: 2/129.

⁷⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/293; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/164; İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 163; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/187; İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/178; İzzüddin Ebu'l Hasen Ali b. Ebi'l-Keram Muhammed b. Muhammed İbnü'l Esîr, *el-Kâmil fi't- Târih*, ed. Ebu Suheyb el-Keremî (Ürdün: Beytü'l-Efkârî'd-Devliyye, t.y.), 1/201.

⁷⁵ el-Kasas: 28/52-53.

⁷⁶ el-İsrâ: 17/107-108.

⁷⁷ el-Mâide: 5/83.

1.3. Hz. Peygambere Risâlet'in Verilmesi ve Sonrasında Gelişen Olaylar

Hz. Peygamber (as) kırk yaşına gelince⁷⁸ Allah tarafından âlemlere rahmet ve bütün insanlara uyarıcı olarak gönderildi. Allah Hz. Peygamber için diğer bütün peygamberlerden onu tasdik edeceklerine, ona karşı çıkan olursa yanında olacaklarına ve bunu kendilerine inanan ve tasdik edenlere tebliğ edeceklerine dair söz almıştı. Bu bağlamda şu ayetler nâzil olmuştur:⁷⁹ *“Allah, peygamberlerden, “Ben size kitap ve hikmet verdikten sonra yanınızdakini tasdik eden bir elçi size geldiğinde ona mutlaka inanacak ve yardım edeceksiniz” diyerek söz almış, “Kabul ettiniz mi ve bu ahdimi üstlendiniz mi?” dediğinde, “Kabul ettik” cevabını vermişlerdi; bunun üzerine “O halde şahit olunuz, ben de sizinle birlikte şahitlik edenlerdenim,” buyurmuştu.”*⁸⁰

1.3.1. Kur'an'ın Peyderpey İndirilmesi Başlaması

Kur'an'ı Kerim'in Hz. Peygamber'e Ramazan ayında ve Kadir gecesinde indirilmeye başladığı kesin olmakla beraber, Ramazanın kaçında indirilmeye başladığıyla alakalı Taberî, el-Enfâl suresi 41. Ayetini delil getirerek *“Allah'a ve ayırım günü (Furkan) yani iki topluluğun karşılaştığı gün kulumuza indirdiğimize iman etmişseniz biliniz ki ganimet olarak ele geçirdiğiniz her şeyin beşte biri Allah'a, peygambere, yakınlarla, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışlara aittir. Allah her şeye kadirdir.”* ayette işaret edilen günün Bedir günü olduğunu ve Hz. Peygamberle müşriklerin Bedir'de karşı karşıya geldiği günün ise Ramazan ayının on yedisi olduğunu söylemiştir.⁸¹ Bundan da anlaşılıyor ki Kur'an Hz. Peygambere Ramazan ayının on yedisinde indirilmeye başlanmıştır. Ama Ramazanın on sekizinci, on dokuzuncu,⁸² yirmi yedinci gecesini söylediği ayetler de vardır. Kur'an'ın indiriliş zamanıyla alakalı İbn Hişâm şu ayetleri nakleder:⁸³ *“O (sayılı günler) doğruyu eğriden ayırma, gidilecek yolu bulma konusunda açıklamalar ve insanlara rehber olarak Kur'an'ın indirildiği ramazan ayıdır.”*⁸⁴ *“Biz onu (Kur'an'ı) Kadir gecesinde*

⁷⁸ Taberî, *Târih*, 2/293; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/164; İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 163; İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/178; İbnü'l Esîr, *el-Kâmil*, 1/201.

⁷⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/164; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/107; İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 163.

⁸⁰ Âl-i İmrân: 3/81.

⁸¹ Taberî, *Târih*, 2/298; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/164; İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 164.

⁸² İbnü'l Esîr, *el-Kâmil*, 1/201.

⁸³ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/167.

⁸⁴ el-Bakara: 2/185.

indirdik,” “Bilir misin nedir Kadir gecesi?” “Kadir gecesi bin aydan hayırlıdır.” “O gece melekler ve ruh, rablerinin izniyle her bir iş için iner dururlar.” “O gece tan yeri ağarıncaya kadar esenlik doludur.”⁸⁵ “Hâ-mîm.” “Aydınlatan kitaba yemin olsun!” “Biz onu Mübarek bir gecede indirdik, Biz daima uyarmaktayız.” “O gecede bizim katımızdan bir emirle hüküm ve hikmet konusu olan bütün işler ayrılır.”⁸⁶ “Allah’a ve ayırım günü yani iki topluluğun karşılaştığı gün kulumuza indirdiğimize iman etmişseniz...”⁸⁷ Bu ayetlerin Kur’an’ın indiriliş zamanını açıklayan ayetler olduğunu İbn İshâk’da söyler.⁸⁸

Taberî, Kur’an’ın indiriliş zamanıyla ilgili ayetleri aktardıktan sonra, ilk nâzil olan ayetlerin şunlar olduğunu söyler:⁸⁹ “Oku! Yaratan rabbinin adıyla oku!”⁹⁰ “Nûn. Kaleme ve yazdıklarına yemin olsun ki; sen rabbinin lütfu sayesinde asla cinlenmiş değilsin.” “Hiç şüphesiz ki senin için bitip tükenmeyen bir ödül vardır.” “Sen elbette üstün bir ahlaka sahipsin.” “Aranızdan hanginizin akli bozuk olduğunu yakında sende göreceksin onlarda görecekler.”⁹¹ “Yemin olsun kuşluk vaktine, kararıp sakinleştiğinde geceye”⁹² İbnü’l-Esîr ilk indirilen ayetlerin Kalem suresi birinci ayet, Müddessir suresi birinci ayet ve Duhâ suresi birinci ayet olduğunu söyler.⁹³ İbn Kesîr, ilk indirilen ayetlerin, Alak suresinin ilk beş ayeti ve Müddessir suresinin ilk beş ayeti olduğunu,⁹⁴ İbn Sa’d ise ilk inen ayetin sadece Alak suresinin ilk beş ayeti olduğunu zikreder.⁹⁵

1.3.2. Vahyin Bir Müddet Kesintiye Uğraması ve Duha Suresinin İndirilmesi

---

⁸⁵ el-Kadr: 97/1-5.

⁸⁶ ed-Duhân: 44/1-5.

⁸⁷ el-Enfal: 8/41.

⁸⁸ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 164.

⁸⁹ Taberî, *Târih*, 2/302.

⁹⁰ el-Alak: 96/1

⁹¹ el-Kalem: 68/1-6.

⁹² ed-Duhâ: 93/1-2. Bu ayetin Vahyin bir müddet kesintiye uğradıktan sonra indirilen ayet de olduğu hususunda bkz: İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/169.

⁹³ İbnü’l Esîr, *el-Kâmil*, 1/202.

⁹⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/188-189.

⁹⁵ İbn Sa’d, *Tabakât*, 1/184.

İlk vahyin gelmesinin ardından bir müddet kesintiye uğramış (Fetretü-l Vahiy) ve bu durum Hz. Peygamberin çok ağırına gitmişti.⁹⁶ Allah'ın kendisini terk ettiğini, darıldığını düşündü.⁹⁷ Vahyin kesilmesini kaldıramayan Hz. Peygamber dağların zirvelerine çıkıp intihar etmeyi bile aklından geçiyordu.⁹⁸ Hâl böyleyken Kur'an-ı Kerim'deki şu ayetler nâzil oldu:⁹⁹ “*Yemin olsun, kuşluk vaktine;*” “*Kararıp sakinleştiğinde geceye ki:*” “*Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı.*” “*Elbette işin sonu senin için öncesinden daha hayırlı olacaktır.*” “*Rabbin sana mutlaka lütuflarda bulunacak, sende memnun olacaksın.*” “*O seni yetim bulup barındırmadı mı?*” “*Seni yol bilmez halde bulup yol göstermedi mi?*” “*Ve seni yoksul bulup zengin etmedi mi?*”¹⁰⁰

İbn Kesîr, Duhâ suresiyle beraber İnşirah suresinin tamamının indirildiğini dile getirir.¹⁰¹ Taberî ve Belâzürî vahiy inkıta olduktan sonra ilk inen ayetlerin Müddessir suresinin ilk beş ayeti olduğunu söyler.¹⁰²

Müslümanların sayısı artıp gündün güne Mekke'de İslâm'ın sesi duyulunca Hz. Peygamber, Müddessir suresinde geçen “*Ey örtünüp bürünen! Kalk ve uyar! Sadece rabbinin büyüklüğünü dile getir!*” ayetleri gereği kavmini açıktan uarmakla emredilmiştir. Bu hususta şu ayet-i kerimeler nâzil olmuştur:¹⁰³ “*Sen, sana buyrulana açıkça duyur, müşriklere aldırış etme!*”¹⁰⁴ “*Yakın akrabanı da uyar.*” “*Sana uyan müminlere kol kanat ger.*”¹⁰⁵ İbn Kesîr, akrabaları ve Mekkelileri uarma konusunda bu ayetlerle beraber şu ayetlerinde indirildiğini nakleder:¹⁰⁶ “*Kur'an'ı tebliğ etmeyi sana farz kılan Allah, elbette seni dönülecek yere tekrar gönderecektir. De ki, “Kimin doğru yolda yürüdüğünü, kimin de apaçık bir sapkınlık içinde olduğunu en iyi rabbim bilir.*”¹⁰⁷ Akrabalarını uyardığı sırada müşrikler tarafından öldürülmekten korkan Hz.

⁹⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/169.

⁹⁷ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 171.

⁹⁸ Taberî, *Târih*, 2/308; İbnü'l Esîr, *el-Kâmil*, 1/202.

⁹⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/169.

¹⁰⁰ ed-Duhâ: 93/1-8.

¹⁰¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/207.

¹⁰² Taberî, *Târih*, 2/308; Ahmed b. Yahya b. Cabir Belâzürî, *Kitâbü'l-Cümel min Ensâbi'l-Eşrâf*, ed. Süheyl Zekkâr (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1996), 1/120.

¹⁰³ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/181.

¹⁰⁴ el-Hicr: 15/94.

¹⁰⁵ eş-Şu'arâ: 26/215-216.

¹⁰⁶ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/240.

¹⁰⁷ el-Kasas: 28/85. Bu ayeti Diyanetin mealinden değil, İbn Kesîr'in tefsir ettiği gibi yazdık.

Peygamberi, Allah emniyete almış ve bu konuda şu ayeti indirmiştir: “*Ey peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et! Eğer bunu yapmazsan Onun mesajını iletmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Şüphesiz ki Allah kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez.*”¹⁰⁸

1.3.3. Velid bin Muğîre'nin Hz. Peygamberle Görüşmesi ve Bu Konu Hakkında İnen Ayetler

Velid b. Muğîre Hz. Peygamberle konuşmak için yanına gitti. Hz. Peygamber onu dinledikten sonra cevap olarak Kur'an'dan ayetler okudu. Velid'in yumuşak gibi olduğunu gören Ebu Cehil, onun yanına giderek ne olduğunu sordu. Velid, ona Hz. Peygamberi ve Kur'an'ı övücü sözler söyledi.¹⁰⁹ Ebu Cehil, eğer kavmine Muhammed'in aleyhinde bir şeyler söylemezsen senin onu inkâr ettiğini düşünmeyecekler dedi.¹¹⁰ Hac mevsimi yaklaştığı için gelen hacıları Hz. Peygamber'den uzak tutmak ve ona inanmalarını engellemek maksadıyla Velid b. Muğîre, Kureyş kabilesinden birkaç kişiyi toplayarak “Buraya gelecek hacılar adamınızın (Muhammed'in) durumunu duymuşlardır. Hacıları ondan uzak tutacak bir lakap bulmamız gerekiyor.” demişti. İlk önce kâhindir, delidir, şairdir, sihirbazdır gibi öneriler dinleyince hiç birini beğenmemekle beraber akla en yatkın olanının sihirbaz (sâhir) olduğunu söylemişti. Ve hac ayları gelince gelen hacıları karşılayıp Muhammed'e karşı ikaz ettiler ve onun sihirbaz olduğunu söylediler. Bu konu hakkında şu ayeti kerimeler indi:¹¹¹ “*Yarattığım o şahsı (cezalandırmak üzere) tek başına bana bırak!*” “*Kendisine geniş bir servet ve gözü önünde duran oğullar verdiğim;*” “*Önüne nimetleri serdikçe serdiğim, arkasından daha fazla vermeme bekleyen kişiyi!*” “*Hayır, umduğu gibi olmayacak! Çünkü o, ayetlerimize karşı inatla direnmektedir.*”¹¹² “*En sonunda sırtını dönüp gitti ve kibrine yenildi.*” “*Bu*” dedi,

---

¹⁰⁸ el-Mâide: 5/67.

¹⁰⁹Konuşma sırasında Velid'in, Ebu Cehil'e “*Muhakka ki Allah adaleti, ihsanı, akrabaya karşı cömert olmayı emreder; hayâsızlığı, kötülüğü ve zorbalığı yasaklar. İşte Allah, aklınızı başınıza alınız diye size böyle öğüt veriyor.*” Nahl: 16/90. Ayeti okuduğuyla ilgili bkz. İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/274.

¹¹⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/274.

¹¹¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/186; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/274.

¹¹² el-Müddessir: 74/11-16.

“Olsa olsa eskilerden nakledilmiş bir sihirdir.” “Bu, insan sözünden başka bir şey değildir.”¹¹³

O sırada Muğîre'nin yanında olup Hz. Peygamber ve Kur'an hakkında ileri geri konuşanlarla ilgili şu ayet-i kerimeler nâzil oldu: “Nitekim biz, bölüp parçalayanları cezalandırdık.” “Kur'an'ı parça parça ayıranlar yok mu?” “Rabbine and olsun ki yaptıklarından dolayı muhakkak surette onların hepsini sorguya çekeceğiz!”¹¹⁴

Velid b. Muğîre ayrıca “Benim gibi Kureyş büyüğü ve en ileri gelen adamı dururken veya Sakîf'in önderi Ebu Mes'ud Ömer b. Umeyr es- Sekafi dururken Muhammed'e niçin kitap gelsin ki? Biz varken ona peygamberlik düşmez!” dediğinden ötürü şu ayeti kerimeler indirilmiştir:¹¹⁵ “Bu Kur'an, şu iki şehirden büyük bir kişiye indirilseydi ya!” diye de eklediler.” “Rabbinin rahmetini paylaştırmak onlara mı düşmüş? Dünya hayatında onların geçimliklerini biz paylaştırdık. Bir kısmı diğerini istihdam etsin diye kimini kiminden derecelerle üstün kıldık. Rabbinin rahmeti onların biriktirdiklerinden daha hayırlıdır.”¹¹⁶

İbn Kesîr aynı şekilde şu ayeti kerimelerinde bu konu hakkında indiğini söyler:¹¹⁷ “Hayır” dediler, “Bunlar karma karışık düşlerdir; hayır, onu kendisi uydurmuştur. O olsa olsa şairdir. Böyle değilse bize, öncekilere gönderilenin benzeri bir mucize getirsin!”¹¹⁸

Bu olaydan sonra Utbe b. Rebia kavmi adına Hz. Peygamberle konuşmaya gelmiş ve Hz. Peygamberi bu davasından vazgeçirmek için çeşitli tekliflerde bulunmuştu.¹¹⁹ Ama Hz. Peygamber bu teklifleri kabul etmediği gibi¹²⁰ Utbe'ye Fussilet suresinde geçen şu ayeti kerimleri okumuştur: “Hâ-mîm” “Bu Kur'an, rahman ve rahim olan Allah'ın katından indirilmiştir.” “Bilmek isteyenler için ayetleri apaçık hale getirilmiş Arapça okunan bir kitaptır.” “Müjdecî ve uyarıcı olarak indirilmiştir ama çokları yüz çevirdi, artık onu işitmezler.” “Dediler ki: “Bizi

---

¹¹³ el-Müddessir: 74/23-25.

¹¹⁴ el-Hicr: 15/90-93.

¹¹⁵ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/247; Belâzürî, *Ensâb*, 1/152.

¹¹⁶ ez-Zuhruf: 43/31-32.

¹¹⁷ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/275.

¹¹⁸ el-Enbiyâ: 21/5.

¹¹⁹ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 230.

¹²⁰ “De ki: “Sizden isteyebileceğim bir karşılık varsa o da sizin olsun; benim mükâfatımı verecek olan sadece Allah'tır. O her şeye tanıktır.”¹²⁰ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/215.

çağırıldığı şeylere karşı kalplerimiz kapalıdır, kulaklarımızda sağırlık var; birde seninle bizim aramızda perde bulunmaktadır. Sen yapacağını yap, bizde yapmaktayız!” “De ki: “Ben sadece sizin gibi bir beşerim; bana tanrınızın tek tanrı olduğu vahyedilmiştir, doğruca ona yönelin, ondan bağışlanma dileyin. Allah’a ortak koşanların vay haline!” “Ki onlar mallarından muhtaçları yararlandırmazlar, onlar ahireti de inkâr ederler.” “İman edip dünya ve ahiret için yararlı işler yapanlara gelince, onlar için eksilmeyen bir mükâfat vardır.” “De ki: “Arzı iki günde yaratana inkâr edip ona başkalarını mı ortak koşuyorsunuz? O yaratıcı ve âlemlerin rabbi olan Allah’tır.” “Arz üzerinde sarsılmaz dağlar oturttu, orayı bereketli hale getirdi; gerekli besinleri orada – bunlara ihtiyacı olan varlıklar için eşit derecede olmak üzere- uygun ölçülerle yarattı. (Bütün bunlar) dört günde oldu.” “Dahası O, duman halinde olan semaya iradesini yöneltti; ardından ona ve arza, “isteyerek veya istemeyerek (varlık sahnesine) gelin!” buyurdu. “İsteyerek geldik” dediler.” “Böylece onları iki günde yedi gök olarak yarattı, her göğe işlevini ilham etti. Biz yakın semayı kandillerle donattık ve onu koruduk. İşte bu, her şeye gücü yeten Allah’ın takdiridir.” “Eğer onlar yine de yüz çevirirlerse de ki: “Sizi, Âd ve Semûd’un başına düşen yıldırıma karşı uyarıyorum.”¹²¹ Ayetleri dinledikten sonra kavminin yanına giden Utbe, “Yemin olsun şu ana kadar böyle bir söz dinlemedim, bu ne şiiirdir, ne de kehanettir beni dinleyin ve bu adamı kendi haline bırakın” dedi.¹²²

1.3.4. Kureyş’in Hz. Peygambere Soru Sormaları ve Kur’an’dan İnen Ayetler

Kureyş kabilesinden Hz. Peygambere eziyet eden ve düşmanlık besleyen Nadr b. Hâris’in çok uyanık bir kişiliği vardı. Pers hükümdarlarının masallarını öğrenmiş, Rüstem ve İsfendiyar hikâyelerini halka anlatarak “Ben de Muhammed gibi anlatırım hatta Muhammed’den daha güzel şeyler anlatırım, gidip onu dinlemeyin gelin beni dinleyin” diyordu.¹²³ Onun bu söylemleriyle alakalı “Bende Allah’ın indirdiği ayetlerin benzerini indireceğim” diyenlerden daha zalim kim olabilir.”¹²⁴ Ayeti kerime nâzil olmuştur.¹²⁵

¹²¹ Fussilet: 41/1-13.

¹²² İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/286-287.

¹²³ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 234.

¹²⁴ el-En’âm: 6/93.

¹²⁵ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/208.

Daha sonra Kureyş halkı Nadr b. Hâris ve Ukbe b. Ebi Muayt'ı Medine'ye Yahudi din bilginlerinden (haham) Hz. Peygamberle sözlü mücadele edebilecek şeyler öğrenmeleri için gönderdiler. Hahamların yanına gelen bu iki kişi Hz. Peygamberden bahsettiler ve birazda Hz. Peygamberin neler söylediğini hahamlara aktardılar. Hahamlar da onlara: Mekke'ye vardığınızda bahsettiğiniz adama: Çok eski zamanlarda yaşamış, acayip hikâyeleri olan ve yurtlarından çıkan gençleri (Ashab-ı Kehf), Doğu ve batı arasında yolculukları olmuş, dünyayı dolaşan adamı (Zülkarneyn) ve Rûh'un ne olduğunu sorun. Eğer bu üç şeyi bilirse bilin ki o peygamberdir ve onun yanında olun, ama bilemezse anlayın ki o yalancıdır ve istediğiniz şeyi ona yapabilirsiniz. Medine'den gelen bu ikili Hz. Peygamberin yanına vardılar ve bu soruları sordular. Onları dinleyen Hz. Peygamber “bu sorularınızın cevabını yarın vereceğim” dedi ama inşallah (istisna) demedi.¹²⁶ Aradan on beş gün geçmesine rağmen hâlâ bu konuda vahiy gelmedi. Müşrikler dalga geçmeye başladılar. Bu durum Hz. Peygamberin ağına gidiyor ve çok üzülmüyordu. Nihayetinde Cebrail gelince: “Ey Cibril, geç geldin, beni çok zor durumda bıraktın” dedi. Bununla alakalı şu ayet indi: *“(Melek dedi ki:) “Biz ancak rabbinin emriyle ineriz. Önümüzde, arkamızda ve bunlar arasında olan her şey Ona aittir. Senin rabbın unutkan değildir.”*¹²⁷

Daha sonra bahsi geçen bu ikilinin sorduğu soruların cevaplarını içeren Kehf suresini Cebrail (as) okudu:¹²⁸ *“Yoksa sen, bizim ayetlerimizden olan Ashâb-ı Kehf ve Rakîm'i mi şaşkırtıcı buldun.” “O gençler mağaraya sığınmışlar ve “Rabbimiz! Bize katından rahmet gönder ve bize içinde bulunduğumuz durumdan bir çıkış yolu göster!” demişlerdi.” “Bunun üzerine biz de onları o mağarada yıllarca derin bir uykuya daldırdık.” “Sonra da iki gruptan hangisinin, kaldıkları müddeti daha iyi hesap edip değerlendireceğini ortaya koyalım diye onları uyandırdık.” “Biz sana onların başından geçenleri gerçeğe uygun olarak anlatıyoruz. Hakikaten onlar rablerine inanmış gençlerdi; biz de onların doğru yolda yürüyüşlerine katkıda bulduk.” “(Haksızların karşısında) ayağı kalkıp şöyle derken onların yüreklerini güçlendirdik: “Bizim rabbimiz, göklerin ve yerin rabbidir; ondan başkasına asla ilah*

---

¹²⁶ “Allah izin verirse “ demeden hiçbir şey için, “Şu işi yarın yapacağım” deme! Unuttuğun takdirde rabbini an ve “Umarım rabbim beni bundan daha doğru olana ulaştırır” de!” el-Kehf: 18/23-24.

¹²⁷ Meryem: 19/64.

¹²⁸ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/207; İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 235; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/261.

deyip yakarmayız. Yoksa kesinlikle yanlış bir şey dillendirmiş oluruz.” “Şu bizim kavmimiz Allah’tan başka tanrılar edindiler. Onların tanrı olduğuna dair açık bir delil getirselersiz ya! Allah hakkında yalan uydurandan daha zalim kim olabilir!” “Mademki siz onlardan ve Allah’ın dışında tapmakta oldukları varlıklardan uzaklaştınız, o halde mağaraya sığınınız ki, rabbiniz size rahmetini yaysın; işinizde sizin için fayda ve kolaylık sağlasın.” “(Mağaraya sığındılar. Orada baksan) güneşin, doğduğu zaman mağaraların sağına vurduğunu; batarken de onlara dokunmadan sol taraftan geçip gittiğini görürsün. Onlar ise mağaranın ortasındalar. İşte bu, Allah’ın ayetlerindedir. Allah kime hidayet ederse işte o doğruyu bulmuştur; kimi de hidayetten mahrum ederse artık onu doğruya yöneltecek bir rehber bulamazsın.” “Uykuda oldukları halde sen onları uyanık sanırdın. Onları sağa sola çeviriyorduk. Köpekleri de mağaranın girişinde ön ayaklarını uzatmış yatmaktaydı. Eğer o insanları görseydin dönüp kaçardın ve gördüklerinden ötürü içini korku kaplardı.”¹²⁹ “Böylece (kıssayı anlatarak insanları) onlardan haberdar ettik ki, Allah’ın vaadinin hak olduğunu ve kıyametin şüphe götürmez olduğunu bilsinler. Bir zaman insanlar aralarında Ashâb-ı Kehf’in durumunu tartışıyorlardı. Dediler ki: “Üzerlerine bir bina yapın, Rableri onları daha iyi bilir.” Onların yöneticileri ise “Bizler kesinlikle onların başına bir mabet yapacağız” dediler.” “(Sonra gelenler) bilmedikleri konuda karanlığa taş atar gibi tahminler yürüterek, “Onlar üç kişidir, dördüncüleri de köpekleridir” diyecekler; “Beş kişidir, altıncuları da köpekleridir” diyecekler. De ki: “Onların sayısını rabbim daha iyi bilir. Onlar hakkında bilgisi olan çok azdır. Artık onlar hakkında gerçeği açıklama dışında tartışmaya girme ve kimseden de onlarla ilgili bilgi isteme.” “Allah dilerse” demeden hiçbir şey için, “Şu işi yarın yapacağım” deme! Unuttuğun takdirde rabbini an ve “Umarım rabbim bana, doğruya bundan daha yakın yolu gösterir” de.” “Onlar mağara da üç yüzyıl kaldılar, buna dokuz yıl da ilave ettiler.” “De ki: Ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir. Göklerin ve yerin gizli bilgisi ona aittir. O öyle bir duyar öyle bir görür ki! Onların Allah’tan başka bir yöneticisi yoktur. O kendi hükümranlığına kimseyi ortak etmez.”¹³⁰

---

¹²⁹ el-Kehf: 18/ 9-18.

¹³⁰ el-Kehf: 18/21-26.

Zülkarneyn hakkında sordukları sorulara cevaben şu ayeti kerimeler indirilmiştir:¹³¹ “Sana Zülkarneyn hakkında soru soruyorlar. De ki: “Size onunla ilgili parçayı okuyacağım.” “Gerçekten biz onu yeryüzünde iktidar sahibi kıldık, ona (muhtaç olduğu her şey bir yol öğrettik)” “O da bir yol tutup gitti.”¹³²

Ruhla ilgili sordukları sorulara cevap olarak şu ayetler nâzil olmuştur:¹³³ “Sana ruh hakkında soruyorlar. De ki: “Ruh, rabbimin emrindedir ve size pek az bilgi verilmiştir.”¹³⁴ Medine döneminde Yahudi hahamları Hz. Peygambere “Ey Muhammed! “Size az bilgi verilmiştir” sözü ile kimi kastediyorsun, bizi mi kavmini mi?” diye sormuşlar Hz. Peygamber, “Muğîreizi kastediyorum” demişti.¹³⁵ Bunun üzerine Yahudi hahamları “Senin okuduğun “Bize içinde her şeyin açıklaması bulunan Tevrat verildi.”¹³⁶ “Ayeti ne olacak peki?” diye sorduklarında, Hz. Peygamber onlara cevaben: “Tevrat size verilen o az bilgidendir. Eğer Tevrat’taki bilgilerin gereğini yaparsanız o size yeterli bilgiyi verecektir.” dedi. Daha sonra şu ayeti kerime nâzil oldu:¹³⁷ “Yeryüzünde ki bütün ağaçlar kalem olsaydı, deniz de –ardından ona yedisi daha eklenmek üzere- mürekkep olsaydı yine de Allah’ın sözleri tükenmezdi; Allah azizdir, hakîmdir.”¹³⁸

Müşrikler Yahudilerden öğrendikleri bu sorulara cevap almalarına rağmen yine de hasetleri sebebiyle iman etmediler. Hatta cevaplar karşısında aciz kaldıkları için birbirlerine “Bu Kur’an’a kulak vermeyin, okunurken gürültü çıkarın, belki bastırırsınız.”¹³⁹ “Kur’an’ı bir oyun, bir eğlence haline getirin, onunla dalga geçin. Eğer böyle yapmazsanız siz Kur’an’a değil, Kur’an size galip gelir” diyorlardı.¹⁴⁰

Cevaplarını bildikleri sorulara en iyi şekilde Kur’an’dan cevap alan müşrikler, artık başka sorular sormaya yeltenip inkârlarında devam etmek için¹⁴¹ “Dediler ki:

---

¹³¹ Konu 83. Ayetten 101. Ayete kadar olmasına rağmen İbn Hişâm kitabına sadece üç ayet almıştır. İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/211-212.

¹³² el-Kehf: 18/83-85.

¹³³ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 236; İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/212.

¹³⁴ el-İsrâ: 17/85.

¹³⁵ İbn Hişâm da, Hz. Peygamberin onlara “Her ikinizi de kastediyorum” dediği nakledilir. İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/212.

¹³⁶ en-Nahl: 16/89.

¹³⁷ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 237; İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/212.

¹³⁸ Lokmân: 31/27.

¹³⁹ Fussilet: 41/26.

¹⁴⁰ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 238.

¹⁴¹ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 238.

“Bu nasıl peygamber! Yemek yiyor, çarşıda dolaşiyor. Ona bir melek indirilmeli ve kendisiyle birlikte o melek de uyarıcılık görevi yapmalı değil miydi?” “Veya ona bir hazine verilmeliydi ya da zahmetsizce yiyip içtiği bir bahçesi olmalıydı. Bu zalimler (inanana) “Siz sadece kendisine büyü yapılmış bir adamın peşinden gidiyorsunuz” dediler.” “Gör işte, senin hakkında ne tür yakıştırmalarda bulundular! Bu şekilde yoldan çıkmış bulunuyorlar, artık bir daha da doğru yolu bulamayacaklar.” “Allah, öyle aşkın ve cömerttir ki, eğer isterse sana bundan daha hayırlısını, içinden ırmakların aktığı şirin bahçeler verir, senin için saraylar yapar.”¹⁴² Demişlerdi. Allah da onların bu söylemlerine cevaben: “Senden önce gönderdiğimiz peygamberler de hiç şüphesiz yemek yerler, çarşıda pazarda dolaşırlardı. Biz kiminizi kiminiz için imtihan vesilesi yaptık ki bakalım sabredek misiniz? Rabbin her şeyi görüp gözetlemektedir.”¹⁴³ Buyurmuştu.¹⁴⁴

Attıkları her adıma, sordukları her soruya eksiksiz cevap veren Kur’an karşısında müşrikler, gürültü yapıp Kur’an’ın sesini bastırmaya çalışmaları, Hz. Peygamberin çarşıda pazarda gezmesini kaldıramamaları, onun yemesine içmesine bile kafayı takmaları, daha düne kadar kendilerinin dahi bilmedikleri Zülkarneyn, Ashab-ı Kehf ve Rûh’un mahiyeti gibi sorulara dosdoğru cevap almaları yetmemişti.

Artık söylediklerine kendilerinin bile inanması güç olan şeyleri Hz. Peygamberden istemeye başladılar. İçlerinden Abdullah b. Ebî Ümeyye Hz. Peygamberin yanına gelerek: *“Dediler ki: “Sen bizim için yerden bir kaynak fişkırtmadıkça sana asla inanmayacağız.” “Veya senin bir hurma bahçen ve üzüm bağın olmalı; içlerinden çağıl çağıl nehirler akıtmalısın.” “Yahut –iddia ettiğin gibi- göğü üzerimize parça parça düşürmelisin veya Allah’ı ve melekleri karşımıza getirmelisin.” “Veya altından bir evin olmalı; ya da göğe çıkmalısın. Bize okuyacağımız bir kitap indirmediğin sürece oraya çıktığına da asla inanmayacağız. De ki: “Rabbimi tenzih ederim” ben sadece bir beşer-peygamberim”¹⁴⁵ gibi isteklerde bulunmuştu. O ve diğer müşriklerin bu isteklerine cevaben Allah-ü Teâlâ: “Eğer (istedikleri gibi) onlara melekleri indirseydik, ölüler de onlarla konuşsaydı ve her şeyi*

---

¹⁴² el-Furkân: 25/7-10.

¹⁴³ el-Furkân: 25/20.

¹⁴⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/213; Belâzürî, *Ensâb*, 1/124-125; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/257.

¹⁴⁵ el-İsrâ: 17/90-93.

toplayıp karşularına getirseydik, Allah dilemedikçe yine de inanacak değillerdi; fakat çokları bunu bilmezler!”¹⁴⁶ Buyurdu.¹⁴⁷

Tüm bu cevapların ve açıklamaların karşısında, yani sözün gücü karşısında ezilen müşrikler, artık güçlerinin sözüne inanmaya başladıkları için fiili saldırılara geçtiler. Çünkü hemen hemen her sordukları soruya etraflı cevap alıyor, insanların Müslüman olmasına engel olamıyorlardı. Öyle ki Hz. Peygamberin namaz kılmasını bile kaldıramıyorlardı. İçlerinden Ebu Cehil “Eğer Muhammed’i Kâbe’de namaz kılarken görürsem öldüreceğim” diye yemin etti.¹⁴⁸ Bunula alakalı şu ayeti kerimeler nâzil oldu:¹⁴⁹ “Gördün mü, bir kulu namaz kılan kılarken engelleyen o adamı?” “Peki, düşündün mü (ey inkârcı), ya o kul doğru yolda ise?” “Yahut günahattan sakınmaya çağırıyorsa!” “Düşündün mü (ey resulüm), ya o adam hakkı inkâr ediyor, sırt çeviriyorsa!” “Allah’ın her şeyi gördüğünü bilmiyor mu o?” “Hayır hayır! Eğer vazgeçmezse mutlaka onu perçeminden yakalayıp sürükleriz!” “O yalancı günahkâr perçeminden!” “O hemen kendi kurultayını çağırсын.” “Biz de zebânileri çağıracağız!” “Sakın onun istediğine uyma! Secdeye kapan ve Allah’a yakınlaş.”¹⁵⁰

1.3.5. Kureyş Kabilesinin Hz. Peygamberi Dinlememe Konusunda İnat Etmeleri ve Bu Konuda İnen Ayetler

Hz. Peygamber Mekkeli müşrikleri Kur’an ile Allah’a davet etmeye devam edince onlar alaycı bir tavırla “Bizi çağırdığın şeylere karşı kalplerimiz kapalıdır, kulaklarımızda da sağrlık var; bir de seninle bizim aramızda perde bulunmaktadır. Sen yapacağını yap bizde yapmaktayız”¹⁵¹ dediler.¹⁵² Bunun üzerine şu ayetler indi: “Kur’an okuduğun zaman seninle, ahirete inanmayanlar arasında gizli bir perde çekeriz.” “Ayrıca onu anlamamaları için kalplerinin üzerine örtüler, kulaklarına da bir tıkaç koyarız. Sen rabbinin Kur’an’daki ismini tek başına andığında canları sıkılmış olarak arkalarını dönüp giderler.” “Biz onların seni dinlerken neye kulak

¹⁴⁶ el-En’âm: 6/111.

¹⁴⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/213; Belâzürî, *Ensâb*, 1/124-125; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/257.

¹⁴⁸ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/249; Belâzürî, *Ensâb*, 1/142.

¹⁴⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/214.

¹⁵⁰ el-Alâk: 96/9-19.

¹⁵¹ Fussilet: 41/5.

¹⁵² İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/218.

verdiklerini, kendi aralarında fısıldaşırken de o zalimlerin, “Siz, sadece büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz!” dediklerini çok iyi biliyoruz.” “Bak işte senin hakkında ne türlü benzetmeler yapıyorlar! Böylece yoldan saptılar, bir daha da doğru yolu bulamıyorlar.” “Dediler ki: “Biz bir kemik yığını haline gelmiş, ufalanmışken yepyeni bir yaratmayla dirilecekmışiz, öyle mi?” “De ki: “İster taş olun ister demir;” “İsterse canlanmasını aklınızın almadığı her hangi bir yaratık! Bu defa da “Bizi tekrar hayata kim döndürecek?” diyecekler. “Sizi birinci defa yaratan” de. Sonunda onlar, sana alaylı bir tarzda başlarını sallayacak ve “Ne zamanmış o?” diye soracaklar. De ki: “Yakın olduğunu sanıyorum.”¹⁵³

1.3.6. Ebu Kuhafe'nin Oğlunu (Ebu Bekir) Köle Azat Ediyor Diye Azarlaması ve Oğlunun (Kur'an'dan) Cevap Vermesi

Müslümanlara eziyetler artınca ekonomik açıdan diğer Müslümanlara nispeten daha iyi durumda olan Hz. Ebu Bekir,¹⁵⁴ işkence altında olan Bilâl-i Habeşi, Âmir b. Führeyre gibi zayıf köleleri azat etmişti.¹⁵⁵ Babası Ebu Kuhafe oğluna hitaben “Bakıyorum da sen hep zayıf durumda olanları azat ediyorsun, edeceksen bari güçlüleri azat etki sana destek olsunlar”¹⁵⁶ dediğin de Ebu Bekir “Ben sadece Allah’ın rızasını kazanmak için bunları yapıyorum” dedi. Bu konuyla alakalı şu ayetler nâzil oldu:¹⁵⁷ “Artık kim cömert davranır, günah işlemekten sakınırsa;” “Bunların güzel karşılığına inanırsa;” “Biz ona yollarını kolaylaştırırız.” “Ama kim cimrilik eder, kendisiyle yetinirse;” “Güzel karşılığını da yalan sayarsa;” “Biz onu zora sokarız.” “Kabir çukuruna düştüğü zaman da malı kendisine hiç fayda vermez.” “Doğru yolu göstermek bize aittir.” “Şüphesiz ahiret de dünya da bizidir.” “Böylece alev alev yanan bir ateşe karşı sizi uyarılmış bulunuyorum.” “O ateşe ancak gerçeği yalan sayıp sırt çeviren isyankâr kişi girer.” “Malını Allah yolunda verip arınan takva ehli ise ondan (ateşten) uzak tutulur.” “O (muttaki) öyle biridir ki: hiç kimsenin kendisi

---

¹⁵³ el-İsrâ: 17/45-51.

¹⁵⁴ Belâzürî, *Ensâb*, 1/144.

¹⁵⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/269.

¹⁵⁶ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 224.

¹⁵⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/219-220.

üzerinde karşılığını ödeyeceği bir hakkı olmadığı halde sırf yüce rabbinin rızasını kazanmak için yardım eder.” “Ve sonunda hoşnutta olacaktır.”¹⁵⁸

1.3.7. Hz. Peygamberin Kavminden Gördüğü Eziyetler

Tüm baskılara rağmen İslam'ın Mekke'de yayılmaya devam etmesi müşriklerin kaldıramayacağı bir şeydi. Bu yüzden sürekli eziyet verip Müslümanları Hz. Peygamberin çağırdığı yoldan alıkoymaya çalışıyorlardı. Müşriklerin bu eziyetlerinden ötürü bazı Müslümanlar Habeşistan'a hicret ettiler. Mekke'de kalanlara ise kendi aralarında “Hâşim ve Muttaliboğullarıyla alışveriş yapmayacaklarına, kız alıp vermeyeceklerine” dair akit imzalayıp¹⁵⁹ Kâbe'nin içine astılar.¹⁶⁰ Bunun üzerine Müslümanlar Ebû Tâlib'in mahallesine çekildiler. Müslümanlara uygulanan bu boykotun içinde Hz. Peygamberin amcası Ebu Leheb'de vardı.¹⁶¹ Hatta amcası Ebu Leheb “Sizin dediğiniz türden mahşer hayatı falan olmayacak” diyerek ellerine üfürür ve dalga geçirdi. Bununla alakalı şu ayetler nâzil oldu.¹⁶² “*Ebû Leheb'in elleri kurusun! Kurudu zaten.*” “*Ona ne malı fayda verdi ne de kazandığı başka şeyler.*” “*0, alev alev yanan ateşe atılacak!*” “*Dedikodu yapıp söz taşıyan karısı da.*” “*Boynundan da ipten bükülmüş bir halat bulunacak.*”¹⁶³ Belâzürî bu ayetlerin Hz. Peygamber İslam'ı ilan etmekle emredildiği için Safa tepesinde insanlara konuşma yaptığı sırada Ebu Leheb'in karşı çıkmasının ardından nâzil olduğunu söyler.¹⁶⁴

Bütün bunlara rağmen Allah, peygamberini amcası Ebu Tâlip ve kavmi Muttalip oğulları vasıtasıyla müşriklere karşı koruduğu¹⁶⁵ için Kureyş bu kez de Hz. Peygambere karşı kaş göz işareti yapmaya, alay etmeye ve düşmanlıklarını sürdürmeye devam ediyordu. İçlerinden Ümeyye b. Halef'in Hz. Peygamberi gördüğü zaman alay etme maksadıyla kaş göz işareti yapıp küçük düşürmeye çalıştığından ve bu eylemlerini adeta alışkanlık haline getirdiğinden ötürü¹⁶⁶ şu ayeti kerimeler nâzil

---

¹⁵⁸ el-Leyl: 92/5-21.

¹⁵⁹ Ünal Kılıç, *İslam'ın Zor Yılları ve İlk Boykot* (İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2016), 47-48.

¹⁶⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/196.

¹⁶¹ İbn Kesir, *el-Bidâye*, 3/309.

¹⁶² İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/240-241.

¹⁶³ Tebbet: 111/1-5.

¹⁶⁴ Belâzürî, *Ensâb*, 1/137.

¹⁶⁵ İbn Kesir, *el-Bidâye*, 3/270.

¹⁶⁶ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber'in Hayatı*, 202.

olmuştur:¹⁶⁷ “Arkadan çekiştiren, ayıp kusur arayan, servet toplayan ve onu sayıp duran herkesin vay haline!” “O, malının kendisini sonsuza kadar yaşatacağını zanneder.” “Hayır! Andolsun ki o, hutameye atılacaktır.” “Nedir o hutame bilir misin?” “Allah’ın tutuşturulmuş ateşi.” “Uzatılmış direklere bağlı olarak içine hapsedildikleri, yükselip yürekleri saran ateş!”¹⁶⁸ Aynı şekilde bu ayetlerin tamamının Ümeyye b. Halef hakkında indiğini İbn Kesîr de söyler.¹⁶⁹

İslam’la ve Hz. Peygamberle dalga geçenler bu kimselerle sınırlı değildi. Şöyle ki sahabeden Habbab b. Eret Mekke de demircilikle meşguldü. Kılıç yapar ve satardı. As b. Vâil’e birkaç defa veresiye kılıç satmıştı. Biriken borcu almak için Habbab, As b. Vâil’e gidip borcu talep edince As: “Arkadaşın Muhammed’in dinine göre cennete girecek kimselere istedikleri kadar altın, gümüş, elbise veya hizmetçi verilecek değil mi?” dedi. Habbab “Evet” diyince, As: “O zaman bana kıyamete kadar mühlet ver de ben de cennete girince senin hakkını veririm,¹⁷⁰ (ben cennete girerim zaten) çünkü ne sen, ne arkadaşın Muhammed, Allah katında benden daha itibarlı, daha değerli ve daha şanslı değilsiniz” dedi. Bunun üzerine şu ayetler nâzil oldu:¹⁷¹ “*Ayetlerimizi inkâr eden ve “Mutlaka bana mal ve evlat verilecektir” diyen adamı gördün mü?*” “*O, gaybı mı biliyor, yoksa Allah’ın katından bir söz mü aldı.*” “*Kesinlikle hayır! Biz onun söylediklerini yazacağız ve cezasını uzattıkça uzatacağız.*” “*Onun sözünü ettiği şeyler sonunda bize kalacak, kendisi de tek başına bize gelecek.*”¹⁷² İbnü’l-Esîr, İbn İshâk, İbn Kesîr ve Belâzürî, Sehm kabilesinden Amr b. As’ın babası As b. Vâil’in Hz. Peygamber’in oğlu Kâsım vefat ettiğinde “Muhammed’in soyu kesiktir (ebter), erkek çocukları yaşamıyor” diye alay ettiğinde şu ayetlerin de nâzil olduğunu naklederler:¹⁷³ “*Asıl soyu gelmeyecek olan (ebter), sana karşı nefret duyandır.*”¹⁷⁴

Kur’an-ı Kerim adeta her müşrikin iftiralarına, tehditlerine ve alay etmelerine teker teker cevap veriyordu. Bu cevaplar karşısında artık kendi ilahlarını savunamayan

---

¹⁶⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/243.

¹⁶⁸ el-Hümeze: 104/1-9.

¹⁶⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/311.

¹⁷⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/272.

¹⁷¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/244.

¹⁷² Meryem: 19/77-80.

¹⁷³ İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil*, 1/209; İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 279-302; Belâzürî, *Ensâb*, 1/107; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/333.

¹⁷⁴ el-Kevser: 108/3.

müşriklerden Ebu Cehîl'in Hz. Peygamberi çarşıda gördüğünde alaycı ve tahkir edici sözlerini Kur'an-ı Kerim şöyle anlatıyor:¹⁷⁵ *"Onlar seni ne zaman görseler, "Bu mu Allah'ın peygamber olarak gönderdiği adam!" diyerek seninle alay ederler." "Eğer tanrılarımıza kararlılıkla bağlı kalmasaydık neredeyse bizi onlardan koparacaktı" derler. "Ama azabı gördüklerinde yolunu büsbütün şaşırmış olanların kimler olduğunu anlayacaklar!"*¹⁷⁶ Bununla da yetinmeyen Ebu Cehil yine Hz. Peygambere gelerek *"Ya Muhammed! İlahlarımız hakkında ileri geri konuşmalarından vazgeçmezsen bizde senin ilahına söveceğiz"* demesi üzerine şu ayeti kerime nâzil oldu:¹⁷⁷ *"Allah'tan başkasına tapanlara kötü söz söylemeyin; sonra onlar da bilmeden, taşkınlık yaparak Allah hakkında kötü sözler söylerler. Böylece biz her ümmete kendi işlerini çekici gösterdik. Sonunda dönüşleri rablerinedir. Artık O, ne yaptıklarını kendilerine bildirecektir."*¹⁷⁸

Kureyşli müşriklerin bu denli güç ve baskılarına rağmen günbegün Müslümanların sayısı artınca Nadr b. Hâris, Hz. Peygamberin gittiği meclislere gidip *"Muhammed size eski ümmetlerin başına gelen şeyleri anlatıp korkutuyor, ben ise size Rüstem, İsfendiyar'dan ve İran hükümdarlarından anlatıyorum."*¹⁷⁹ Vallahi benim size anlattıklarım Muhammed'in anlattıklarından daha güzeldir" demesi üzerine şu ayetler nâzil olmuştur:¹⁸⁰ *"Yine dediler ki: "Bunlar, onun başkalarına yazdırdığı, sabah akşam kendisine okunan eskilerin masallarıdır." "De ki: "Onu, göklerin ve yerin sırlarını bilen Allah indirdi. Doğrusu O, çok bağışlayıcı, çok merhametlidir."*¹⁸¹ *"Ona ayetlerimiz okunduğu zaman, "Öncekilerin masalları!" der."*¹⁸² *"Kendisine Allah'ın ayetleri okunurken işitip de sonra büyüklenerek işitmemişçesine inkârda ısrar eden her bir günahkâr iftiracıya yazıklar olsun! Bu sebeple göreceği ağır bir azabı ona bildir."*¹⁸³ *"İyi bilin ki onlar, sırf kendi uydurmaları olarak, "Allah çocuk sahibi oldu!"*

---

¹⁷⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/280.

¹⁷⁶ el-Furkan: 25/41-42.

¹⁷⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/244; İbnü'l Esîr, *el-Kâmil*, 1/208-209.

¹⁷⁸ el-En'âm: 6/108.

¹⁷⁹ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 234.

¹⁸⁰ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/244-245; Belâzürî, *Ensâb*, 1/158; İbnü'l Esîr, *el-Kâmil*, 1/209.

¹⁸¹ el-Furkân:25/6-7.

¹⁸² el-Kalem: 68/15.

¹⁸³ el-Câsiye: 45/7-8.

Diyorlar. Onlar katıksız yalancıdırlar."¹⁸⁴ Hz. Peygamber, meclisinde oturup itiraz etmeye çalışan Nadr b. Hâris'i susturduktan sonra ona ve orada bulunanlara şu ayeti okumuştur:¹⁸⁵ *"Şüphesiz ki siz ve Allah'tan başka tapmış olduğunuz tanrılar cehennem yakıtıdır, hepiniz oraya gideceksiniz."* *"Onlar tanrı olsalardı cehenneme girmezlerdi. Oysa hepsi orada ebedi olarak kalacaklardır."* *"Orada onlara sızlanıp inlemek düşer. Onlar orada ebedi kalacaklardır."*¹⁸⁶

Hz. Peygamber bu ayetleri okuyup gittikten sonra oraya Abdullah b. Ziba'ra geldi ve oturdu. Oturanlardan Velid b. Muğîre olup bitenleri Abdullah'a şöyle anlattı: *"Muhammed az önce buradaydı kalkıp gidene kadar bizim ve tapmış olduğumuz cehennem yakıtı olduğumuzu söyledi."* Bunları dinleyen Abdullah: *"Eğer burada olsaydım Muhammed'le tartışırdım. Biz ve tapmış olduğumuz cehennemdeyse bilirsin ki biz Meleklerle, Yahudiler Üzeyr'e, Hıristiyanlar Meryem oğlu İsa'ya tapıyorlar. O zaman onlarda cehenneme gidecekler öyle mi?"* Böyle sorular sorunca oradakiler hayrete düştüler. Artık kendi kafalarında tartışma bitmişti. Bu konu hakkında şu ayet indirildi:¹⁸⁷ *"Daha önce bizden en güzel sonucun vaadini almış olanlara gelince, işte onlar cehennemden uzak tutulurlar."* *"Onlar cehennemin uğultusunu dahi işitmezler, canlarının istediği nimetler içinde ebedi olarak kalırlar."*¹⁸⁸ Bu ayette kastedilen Hz. İsa, Zübeyr ve inanarak Allah'a ibadet eden haham ve rahiplerdir. Bunlara ibadet eden sapıklar ise bunları Allah'tan başka rab edindiler. Meleklerle tapan ve meleklerin Allah'ın kızları olduğuna inananlarla ilgili şu ayetler nâzil oldu:¹⁸⁹ *"Böyle iken (bazıları) 'Rahman evlat edindi' dediler. Hâşâ! O bundan münezzehdir. Bilakis o evlat dedikleri lütuf ihsana mazhar olmuş kullardır."* *"Onun sözünün önüne geçmezler, sadece onun emriyle hareket ederler."* *"Allah onların önlerindeki de arkalarındaki de (bildiklerini de bilmediklerini de) bilir. Onlar Allah'ın razı olduklarından başkasına şefaahat edemezler ve Allah korkusundan titrerler!"*

---

¹⁸⁴ es-Sâffât: 37/151-152.

¹⁸⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/312.

¹⁸⁶ el-Enbiyâ: 21/98-100.

¹⁸⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/246; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/312.

¹⁸⁸ el-Enbiyâ: 21/101-102.

¹⁸⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/246; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/312.

“Onlardan biri, “Tanrı O değil, benim!” diyecek olsa (ki demez), biz onu da cehennemle cezalandırırız. Zalimleri böyle cezalandırırız.”¹⁹⁰

Orada bulunan müşriklerin Abdullah b. Ziba’ra’nın Hz. İsa’yı örnek vermesi üzerine hayrete düştüklerini de Kur’an şöyle anlatıyor:¹⁹¹ “Meryem’in oğlu misal olarak zikredilince senin kavmin bundan dolayı hemen yaygarayı basıyorlar.” “Bizim tanrılarımız mı iyi yoksa o mu?” diyorlar. Bu tartışmayı sırf sana karşı çıkmak için yapıyorlar. Onlar gerçekten inatçı bir muhalefet!”¹⁹² Hz. Peygamber, Hz. İsa hakkında şu ayetleri okumuştur: “İsa, kendisine lütuflarda bulunduğumuz ve İsrâiloğulları’na ilahi kudretin örneği kıldığımız bir kuldur ancak.” “İsteseydik sizin yerinize, yeryüzünde egemen olacak melekler yaratırdık.” “Bilin ki, o kıyamete ait bir bilgidir. Sakın ondan şüphe etmeyin ve bana tâbi olun. Bu dosdoğru yoldur.”¹⁹³

Hz. Peygamberle sözlü mücadele edenlerden biri de Ahnes b. Şerîk idi. Ahnes zaten kavminin içinde itibarlı ve sözü dinlenen biri olduğu için insanlar onun söylemlerini dikkate alıyordu. O da Hz. Peygamber’i iğneleyici ifadeler kullanırdı. Konuşmalarının nasıl olduğunu ve nasıl bir karaktere sahip olduğunu Kur’an-ı Kerim resmeder gibi şöyle anlatıyor:¹⁹⁴ “Olur olmaz yemin eden, aşâğılık, daima kusur arayıp iğneleyen, durmadan laf götürüp getiren, iyiliği hep engelleyen, saldırgan, günahkâr, huysuz ve kaba, üstelik karakteri bozuk kimselere, serveti ve çocukları var diye sakın boyun eğme.”¹⁹⁵

1.3.8. Kafirûn Suresinin İndiriliş Sebebi

Kendi kavimleri arasında dişli (sözü geçen, itibarlı), aynı zamanda İslam’a karşı en azılı müşriklerden Esved b. Muttalib b. Esed, Velid b. Muğîre, Ümeyye b. Halef ve As b. Vâil, bir gün Kâbeyi tavaf etmekte olan Hz. Peygamberin önünü kestiler ve ona: “Ey Muhammed, gel senin Mekke’de en zengin olman için mal toplayalım, istediğin kadınla evlendirelim ve seni reis yapalım, sen de bizim ilahlarımıza sövme

¹⁹⁰ el-Enbiyâ: 21/26-29.

¹⁹¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/246; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/312.

¹⁹² ez-Zuhuf: 43/57-58.

¹⁹³ ez-Zuhuf: 43/59-61.

¹⁹⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/246; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/312.

¹⁹⁵ el-Kalem: 68/10-14; İbn İshâk bir rivayette bu ayetlerin Velid b. Muğîre hakkında; başka bir rivayette ise Ahnes b. Şerîk hakkında indirildiğini nakleder. İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*; 193-270.

ve onlar hakkında kötü sözler söyleme, yok eğer bunu yapmayacaksan sana başka bir teklifimiz olacak, bu senin içinde bizim içinde daha hayırlıdır,” dediler.¹⁹⁶ Başka rivayette ise onlar: “Bir yıl boyunca sen bizim taptığımız, ibadet ettiğimiz ilahlarımıza –Lât ve Uzzâ’ya- ibadet et, bizde senin taptığına bir yıl ibadet edelim, eğer bizim taptığımız daha hayırlıysa bizden faydalanmış ve payına düşeni almış olursun, yok eğer senin taptığın daha hayırlıysa biz senden nasiplenir hakkımıza düşen payımızı almış oluruz” dediler. Bunun üzerine şu sure nâzil oldu:¹⁹⁷ “*De ki: “Ey inkârcular!” “Ben sizin tapmakta olduğunuz şeylere tapmam.” “Sizde benim taptığıma tapıyor değilsiniz.” “Ben sizin taptıklarınıza tapacak değilim.” “Sizde benim taptığıma tapıyor değilsiniz.” “Sizin dininiz size benim dinim banadır.”*”¹⁹⁸

1.3.9. Abdullah ibn Ümmü Mektum Olayı ve Abese Suresinin İndirilişi

Hz. Peygamber Allah’tan aldığı vahyi hiçbir statü ayırt etmeksizin bütün insanlara tebliğ edince toplumun orta ve alt tabakada olanları Hz. Peygambere inanmış ve inançlarında taviz vermemişlerdi. Ama yukarıda anlattığımız konuların genelinde olduğu üzere toplumun ileri gelen insanları, sözü dinlenenleri Hz. Peygambere inanmamış tam tersine düşmanca bir tavır sergilemişlerdi. Bu durum İslam’ın insanlar arasında hızlı bir şekilde yayılmasına engel olmuştu. Bu sebeple Hz. Peygamber insanların önde gelenlerinin İslam’ı kabul etmesini ve İslam’ın yayılma hızını artırmayı düşünüyordu.¹⁹⁹ Bu amacı gerçekleştirmek için Hz. Peygamber Müşriklerin ileri gelenlerinden Utbe b. Rebâa,²⁰⁰ Velid b. Muğîre, Umeyye b. Halef²⁰¹ vs. ile bir oturum düzenlemişti ve İslam’ı anlatıyordu. Tam o sırada Abdullah b. İbn Ümmü Mektum bu meclise geldi ve “ Ey Muhammed! Bana doğru yolu göster (İslam’ı anlat)”²⁰² dedi. Başka bir rivayette ise “Ey Allah’ın resulü! Allah’ın sana öğrettiklerini

¹⁹⁶ İbn Sa’d, *Tabakât*, 2/337-338.

¹⁹⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/248; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/313.

¹⁹⁸ el-Kâfirûn: 109/1-6.

¹⁹⁹ İhsan Arslan, “Abese’nin Muhatabı Kimdir (Abdullah b. Ümmü Mektum Olayı)”, *Diyanet İlmî Dergisi* 53/2 (2017), 43.

²⁰⁰ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 266.

²⁰¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/314.

²⁰² Ebu Ca’fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî Taberî, *Câmiu’l-Beyân an Te’vîli Âyi’l-Kur’ân* (Beyrut: Dâru’l-Fikr, 1988), 30/51; Ebû Abdillâh (Ebû’l-Fazl) Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin er-Râzî et-Taberistânî Râzî, *et-Tefsîru’l-Kebîr* (Beyrut: Dâru’l-Hadîs, t.y.), 31/54.

sen de bana öğret”²⁰³ dedi. Hz. Peygamber de diğer Kureyşlilerle meşgul olduğu için ve İbn Ümmü Mektum da bu isteğini birkaç kez tekrarladığı için²⁰⁴ Hz. Peygamber’in canı sıkıldı. Çünkü onun gelmesi Velid b. Muğîre’ye İslam’ı anlatmasına engel oluyordu.²⁰⁵ Konuşmasının kesilmesinden hoşlanmayan Hz. Peygamber İbn Ümmü Mektum’la ilgilenmeyip surat astı ve diğerleriyle konuşmaya devam etti.²⁰⁶ Sözüünün kesilmesinden hoşlanmamasının sebebi ise orada bulunan müşriklerin Hz. Peygambere sadece kölelerin, âmâların ve sefillerin tâbi olduğunu düşünmeleri kaygısından. Yani böyle düşünmesinler diye Hz. Peygamber ondan yüz çevirmişti.²⁰⁷ Hz. Peygamberin bu tavrından ötürü şu ayetler nâzil olmuştur:²⁰⁸ “Yüzünü ekşitip başını çevirdi.” “Görme engelli o kişi geldi diye.” “Ama (ey peygamber!) sen nereden bileceksin, belki o kendini arındıracaktı.” “Yahut o bir öğüt alacak, bu öğüt kendisine fayda verecekti.” “Sen ise kendini her bakımdan ihtiyaçsız görenle ilgileniyorsun.” “Onun arınmasından sen sorumlu tutulmayacaksın ki!” “Gönülde Allah korkusu taşıyarak koşup sana geleni umursamıyorsun!” “Hayır! Bu ayetler birer öğüttür.” “Dileyen ondan öğüt alır.” “O, mukaddes sayfalardadır.” “Yüce makamlara kaldırılmış, tertemiz sayfalarda.”²⁰⁹

1.3.10. Müslüman Olan Hıristiyan Heyeti Dininden Etmeye Çalışan Ebu Cehil’in Başarısızlığı

Hz. Peygamberin risaletinden haberdar olan Necâşi, Peygamberi iyice tanımak ve durumunu öğrenmek maksadıyla yirmi kişilik bir Hıristiyan grubu Habeşistan’dan Mekke’ye gönderdi.²¹⁰ Gelen heyet Hz. Peygamberi mescit de buldular ve yanına oturup sorular sormaya başladılar. Kureyş’in ileri gelenleri de orada bulunuyordu. Sorular bitince Hz. Peygamber onları Allah’a davet edip Kur’an okudu. Kur’an’ı

²⁰³ Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr b. Ferh el-Kurtubî, *el-Câmî li Ahkâmi’l-Kur’ân* (Mısır: Dârü’l-Hadis, 1950), 19/209.

²⁰⁴ Arslan, “Abese’nin Muhatabı Kimdir”, 45.

²⁰⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/314.

²⁰⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/249.

²⁰⁷ Kurtubî, *Ahkâmi’l-Kur’an*, 19/210.

²⁰⁸ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/249; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/314; İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 266; Belâzûri, *Ensâb*, 1/171.

²⁰⁹ Abese: 80/1-14; Bu konuda geniş bilgi için bkz: Arslan, İhsan, “Abese’nin Muhatabı Kimdir (Abdullah b. Ümmü Mektum Olayı)”, *Diyanet İlmî Dergisi* 53/2 (2017)

²¹⁰ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 254.

dinleyen Hıristiyanların gözlerinden yaşlar boşandı. Davete icabet edip iman ettiler. Çünkü Kur'an'ı dinleyen ehl-i kitap kendi kitaplarındaki Hz. Peygamberin sıfatlarını tanıdılar. Yeni Müslüman olmuş bu grup mescitten ayrıldı. Ebu Cehil ve Kureys'ten birkaç kişi bunların yolunu kesip şöyle konuştular:²¹¹ “Kahrolası insanlar! Sizi buraya gönderenler, gelip burada Muhammed'in durumunu öğrenmeniz ve haber götürmeniz için gönderdiler. Ama siz, daha oturduğunuz ilk anda dininizi terk edip onun dediklerini tasdik ettiniz. Sizin gibi ahmak bir heyet görmedik, bilmiyoruz!” Onların bu söylemlerine karşılık şöyle cevap verdiler: “Size selam olsun! Bizim cahillerle işimiz yok. Biz kendimiz için hayır arama konusunda kusur etmedik.” Bu konuyla alakalı şu ayetler nâzil oldu:²¹² “*Bundan önce kendilerine kitap verdiğimiz kimseler (içinde öyleleri vardır ki) buna iman ederler.*” “*Onlara Kur'an okunduğu zaman, “Ona iman ettik, şüphesiz o rabbimizden gelmiş gerçeğin kendisidir. Esasen biz bundan önce de rabbimize boyun eğmiştik” derler.*” “*İşte (baskılara karşı) sabretmelerinden ötürü onlara mükâfatları iki defa verilecektir. Onlar kötülüğü iyilikle savarlar, kendilerine verdiğimiz rızıklardan da Allah rızası için harcarlar.*” “*Onlar, boş söz işittikleri zaman ondan yüz çevirirler ve “Bizim yaptıklarımız bize, sizin yaptıklarınız da size, esen kalın, bizim cahillerle işimiz yok” derler.*”²¹³

Gelen heyetin aralarında yedi rahip, beş keşiş vardı. Hz. Peygamber Kur'an okuyunca ağlamaya başladıklarından ötürü şu ayetler nâzil oldu:²¹⁴ “*Kuşku yok ki iman edenlerin, insanlar içinde en amansız düşmanlarının Yahudiler ve şirk koşanlar olduğunu göreceksin. Yine, onlar arasında iman edenlere sevgi bakımından en yakın olanların da, “Biz Hıristiyan'ız” diyenler olduğunu göreceksin. Çünkü bunların içinde (insaflı) keşişler ve rahipler vardır ve onlar büyüklük taslamazlar.*” “*Peygambere indirilene dinledikleri zaman hakikate dair bilgileri bulunduğundan dolayı gözlerinden yaşlar boşaldığını görürsün. Derler ki: “Rabbimiz! İman ettik, bizi hakka şahitlik edenlerle beraber yaz.”*”²¹⁵

---

²¹¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/303-304.

²¹² İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/303-304; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/167.

²¹³ el-Kasas: 28/52-55.

²¹⁴ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 254.

²¹⁵ el-Mâide: 5/82-83; Mâide suresindeki bu ayetlerin bu konuyla alakalı olduğu sadece İbn Hişâm'da ve İbn İshâk'ta zikredilir, İbn Kesîr'de bu ayetler zikredilmez.

Hz. Peygamber bir gün mescitte meclis kurup oturduğu zaman Kureyş tarafından alaya alınan ve küçük düşürülen Habbab, Ammar, Safvan b. Ümeyye'nin azatlısı Ebu Fukeyhe Yesar, Suhayb vb. sahabeler gelip Hz. Peygamberin yanına oturdular. Bu manzarayı gören müşriklerden bazıları alaycı bir tavırla:²¹⁶ “Görüyorsunuz Muhammed’in arkadaşları işte bu adamlar! Allah bunlara hidayet edip lütfetmiş! Eğer Muhammed’in getirdiği şey hayırlı bir şey olsaydı bunlardan önce bize nasip olurdu. Allah bunlara hayırlı işleri tahsis etmez!” dediler.²¹⁷ Müşrikler daha sonra Hz. Peygambere haber göndererek, böyle toplumun alt tabakasındaki insanları yanından kovarsa kendisiyle görüşeceklerini bildirmeleri üzerine şu ayetler indirildi:²¹⁸ *“Rablerinin rızasını isteyerek sabah akşam Ona yalvaranları kovma! Onların hesaplarından sana sorumluluk yoktur, senin hesabından da onlara sorumluluk yoktur ki onları yanından uzaklaştırıp da zalimlerden olasın.”* *“Aramızda Allah’ın kendilerine lütufta bulunduğu kimseler bunlar mı?” demeleri için onların bir kısmını diğeriyle işte böyle imtihan ettik. Allah şükredenleri bilmez mi?”* *“Ayetlerimize inananlar sana geldiğinde onlara de ki: “Selam size! Rabbiniz kendine, merhamet etmeyi yazdı. Gerçek şu ki, sizden kim bilmeyerek bir kötülük yapar da ardından tövbe edip kendisini düzeltirse, bilsin ki Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir.”*²¹⁹

Hz. Peygamber çoğu zaman Merve tepesinin yakınlarında bulunan Cebr isimli Hadramî oğullarına mensup bir Hıristiyan kölenin iş yerinde²²⁰ veya ibadet ettiği yerde²²¹ otururdu. Bunu gören müşrikler “Allah’a yemin olsun ki Muhammed’in bize söyledikleri ancak Cebr’in ona öğrettikleridir” dediler.²²² Bunun üzerine şu ayetler nâzil oldu:²²³ *“Hiç kuşkusuz, “Kesin olarak bunları ona bir insan öğretiyor” dediklerini biliyoruz. Oysa ona öğretiyor dedikleri kişinin dili yabancısıdır, bunun dili*

---

²¹⁶ Belâzürî, *Ensâb*, 1/177, 206, 223.

²¹⁷ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/339; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/267-268.

²¹⁸ Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, 4/872.

²¹⁹ el-En'am: 6/52-54.

²²⁰ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/268.

²²¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/333.

²²² Belâzürî, *Ensâb*, 1/159.

²²³ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/268; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/333.

ise apaçık bir Arapça'dır.”²²⁴ Belâzürî, konuyla alakalı bu ayetle beraber Furkan suresi dört ve beşinci ayetlerinde nâzil olduğunu söyler.²²⁵

Hız. Peygamber Allah'tan aldığı vahyi insanlara tebliğ ederken çektiği sıkıntılar bunlardan ibaret değildi. Sırf dalga geçmek maksadıyla müşriklerden Zem'a b. Esved, Übey b. Halef, As b. Vâil ve Nadr b. Haris²²⁶ Hız. Peygambere gelerek “Keşke senin yanında bir melek indirilse, biz onu görsek ve insanlarla konuşsa” dediler.²²⁷ Bunun üzerine şu ayetler indirildi:²²⁸ “Ona bir melek indirilseydi ya!” dediler. Eğer biz bir melek indirseydik elbette iş bitirilmiş olur, artık kendilerine mühlet verilemezdi.” “Şayet peygamberi bir melek kılsaydık muhakkak ki onu (yine) bir adam suretine sokar, onları yine halen içinde buldukları kuşkuya düşürürdük.”²²⁹ Bu olaydan sonra Hız. Peygamber Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya yürütülmesi (İsrâ) meydana geldi.²³⁰

İbn Hişâm, İsrâ olayının bir rüya olmasının câizliği konusunda bir başlık açmış ve şöyle demiştir: İsrâ olayı insanlar arasında konuşulmaya başlanınca hayret edenler, dalga geçmek için fırsat bulanlar olduğu gibi; araştıranlar, olayı kabul edenlerde vardı. Müşriklerden bazıları Hız. Ebû Bekir'e gittiler ve “Arkadaşımı görüyor musun? Bir gece de Mescid-i Aksâ'ya gittiğini ve tekrar geri geldiğini iddia ediyor” dediler. Ebu Bekir “Yalan söylüyorsunuz” dedi. Onlar “bize inanmıyorsan gidip arkadaşına sor” deyince Hız. Peygamberin yanına gelen Hız. Ebu Bekir olayların nasıl geliştiğini sordu. Hız. Peygamber ona: “Gözümün önüne getirildi (Mescid-i Aksâ) bende ona baktım” dedi. Hız. Ebu Bekir, Hız. Peygamberi dinledikten sonra “Şahitlik ederim ki sen peygambersin” dedi. Hız. Peygamber de ona “Ya Ebâ Bekr, vallahi sen de Sıddîk'sın!” dedi.²³¹ Bu rivayetten hareketle Hız. Ebu Bekir'e bu vesileyle sıddîk unvânı verilmiş oldu. Oysa Ebu Bekir'e bu unvanın verilmesinin sebebi daha önce Hız. Peygambere ve onun getirdiği vahye şartsız olarak inanmış olduğundan ötürüdür.²³² Yani Hız.

---

²²⁴ en-Nahl: 16/103.

²²⁵ Belâzürî, *Ensâb*, 1/159.

²²⁶ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/334.

²²⁷ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 327.

²²⁸ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/269.

²²⁹ el-En'am: 6/8-9.

²³⁰ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 327.

²³¹ Ebü'l-Kâsım Cârullah Muhammed b. Ömer b. Muhammed Zemahşerî, *Keşşâf* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2009), 2/622.

²³² İsrâfil Balcı, *İsrâ ve Mir'ac Gerçeği* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2012), 154.

Peygamber olayın bir rüya olduğunu Ebu Bekir'e söylemiş oldu. İbn Hişâm olayın rüya olmasıyla alakalı şu ayeti delil getirir:²³³ *“Hani sana, “Rabbin insanları çepeçevre kuşatmıştır” demiştik. Sana gösterdiğimiz o rüyayı ve Kur’an’da lanetlenmiş ağacı, sadece insanları sınamak için meydana getirdik. Biz onları korkutan uyarılarda bulunuruz, fakat bu onların taşkınlıklarını iyice arttırmaktan başka bir şey sağlamaz.”*²³⁴

Muaviye’ye İsrâ ve Miraç olayının nasıl gerçekleştiği sorulunca “Allah’ın ona göstermiş olduğu sadık bir rüya ile gerçekleşmiştir” cevabını vermişti.²³⁵ Ayrıca bu rivayetlerde İsrâ olayının nasıl gerçekleştiğini anlatan Ümmü Hânî’nin rivayetlerine inanmak mümkün değildir. Çünkü bu olay meydana geldiğinde Ümmü Hânî henüz Müslüman olmamıştı.²³⁶

Hz. Peygamberin kendisi, arkadaşları, ailesi ve tebliğ ettiği vahiy, artık her ortamda müşrikler tarafından dalga konusu olmuştu. Huzaa kabilesinden Hâris b. Tulâtıla, Amr b. Hâris vd. Hz. Peygamberle ve vahiyle çokça dalga geçtiklerinden ötürü şu ayetler indirilmiştir:²³⁷ *“Sen sana buyrulmanı açıkça duyur, müşriklere aldırış etme!” “Allah’ın yanında başka bir tanrı daha edinen o alaycılara karşı biz senin yanındayız. Onlar ileride anlayacaklar.”*²³⁸ Hicr suresindeki bu ayetlerin, risaletin ilk yıllarında Kur’an’ı insanlara açıkça duyurması için Hz. Peygambere vahyedildiğini söyleyenlerde vardır.²³⁹

Müşriklerin alay etmeleriyle alakalı ayrıca şu ayetlerde indirilmiştir:²⁴⁰ *“Senden önceki peygamberle de alay edilmiş, sonunda peygamberlerle alay edenleri, alaya aldıkları şey (azap) kuşatıvermişti.”*²⁴¹ *“Senden önceki peygamberle de alay edilmiş, sonunda peygamberlerle alay edenleri, alaya aldıkları şey (azap) kuşatıvermişti.”*²⁴²

---

²³³ İbn Hişâm, *es-Sîretü ’n-Nebeviyye*, 1/272.

²³⁴ el-İsrâ: 17/60.

²³⁵ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 328; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/347.

²³⁶ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber’in Hayatı*, 289; İhsan Arslan, “İsrâ Olayı ve el-Mescidü’l-Aksâ”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13 (Haziran 2018), 342-345.

²³⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü ’n-Nebeviyye*, 1/279.

²³⁸ el-Hicr: 15/94-96.

²³⁹ Taberî, *Târih*, 2/320; İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 239.

²⁴⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/334.

²⁴¹ el-En’âm: 6/10.

²⁴² el-Enbiyâ: 21/41.

Hz. Peygambere karşı alaycı tavırlardan ve ashaba uyguladıkları işkencelerden korumaya çalışan amcası Ebu Tâlip artık ölüm döşeğinde yatıyordu. Aralarında Ebu Cehil'in de bulunduğu müşriklerden bir grup Hz. Peygambere şikâyet etmek üzere Ebu Tâlip'in yanına gittiler ve ona hitaben şöyle dediler: "Sen bizim büyüğümüzün o yüzden bize karşı merhametli davran! Şu beyinsizlerin senin yeğenin Muhammed'le neler yaptıklarını görüyorsun. Kendi ilahlarını ve dinlerini terk ettikleri gibi bizim dinimize de hakaret ediyorlar. Yeğenin bizim aramızdaki birliği bozdu, atalarımız aşağıladı artık onun hakkında bir hüküm ver!"²⁴³ Bunun üzerine Ebu Talip yeğeni Muhammed'i yanına çağırttı ve ona: "Kavmin senden niçin şikâyetçidir?" dedi. Hz. Peygamber: "Amcacığım ben onlardan tek bir cümle istiyorum eğer onu söylerlerse bütün Araplar onlara boyun eğer Arap olmayanlarda cizye ödemek zorunda kalır" deyince Ebu Cehil: "Allah iyiliğini versin! Bir değil o mislini söyleriz söyle bakalım ne istiyorsun!" dedi. Hz. Peygamberde "La İlahe İllallah" dedi.²⁴⁴ Bunun üzerine müşrikler kalkıp giderken kendi aralarında "O kadar ilahı tek bir ilah mı yapacakmış! Siz kendi yolunuzda yürümeye devam edin,²⁴⁵ tanrılarınıza bağlı kalmaya devam edin işte bizden istenen budur" diyorlardı.²⁴⁶ Bu olay üzerine şu ayetler indirilmiştir:²⁴⁷ "Sad, Öğüt ve uyarı dolu Kur'an'a andolsun ki inkâr edenler, bu uyarıya kulak verecekleri yerde, gurura kapılmış ve ayrılığa düşmüşlerdir." "Onlardan önce nice nesilleri helak ettik; o sırada feryat ettiler ama artık zaman kurtulma zamanı değildi." "Şimdi bunlar da kendilerine aralarından bir uyarıcı gelmesine şaşırıyorlar ve bu inkârcular şöyle diyorlar: "Bu adam bir sihirbazdır, tam bir yalancıdır." "Tanruları tek tanrıya mı indiriyor? Bu gerçekten şaşılacak bir şey!" "Onların ileri gelenleri harekete geçip şöyle dediler: "Yolunuzda yürüyün!" tanrılarınıza bağlılıkta direnin! İşte (sizden) istenen budur." "Bildiğimiz son dinde böyle bir şey işitmedik; bu uydurmadan başka bir şey değil."²⁴⁸

Amcası Ebu Tâlip vefat ettikten sonra Hz. Peygamber, belki bir kişiye daha olsun vahyi ulaştırabilirim umuduyla Tâif'e gitmişti. Fakat beklediği gibi

²⁴³ Taberî, *Târih*, 2/327.

²⁴⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/363.

²⁴⁵ Belâzürî, *Ensâb*, 1/267.

²⁴⁶ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 273.

²⁴⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/286.

²⁴⁸ Sâd: 38/1-7

karşılanmamıştı. Geceleyn Tâif'ten dönerken Batn-ı Nahle denilen yerde namaz kılmak için mola verdi. O namaz kılarken Nusaybin²⁴⁹ halkından yedi kişilik bir grup cin Hz. Peygamberi dinleyince iman ettiler.²⁵⁰ Ve kendi kavimlerinin uyarmak için oradan ayrıldılar.²⁵¹ Bu konuda şu ayet-i kerimeler nâzil olmuştur:²⁵² *“Bir zamanlar cin topluluğundan bir grubu, Kur'an'ı dinlemek üzere sana doğru yönlendirmiştik. Yanına geldiklerinde “Susup dinleyin” dediler, okuma sona erince de uyarıcılar olarak kendi topluluklarına döndüler.” “Ey halkımız!” dediler, “Biz Mûsâ'dan sonra indirilmiş, kendinden öncekileri onaylayan, gerçeğe ve doğru yola kılavuzluk eden bir kitap dinledik.” “Ey halkımız! Allah'ın davetçisine uyun ve ona iman edin ki, Allah günahlarınızı bağışlasın ve sizi acılı azaptan korusun.”*²⁵³ *“De ki: cinlerden bir topluluğun (Kur'an'ı) dinleyip şöyle söyledikleri bana vahyolundu: “Biz, doğru yolu gösteren harika bir okuma dinledik ve ona iman ettik. Artık kesinlikle rabbimize kimseyi ortak koşmayacağız.” “Şu muhakkak ki rabbimizin şanı çok yücedir. O, ne bir eş edinmiştir ne de çocuk.” “Demek aramızdaki beyinsiz, Allah hakkında ipe sapa gelmez şeyler söylüyormuş.” “Oysa biz, insanların ve cinlerin Allah hakkında asla gerçek dışı söylemeyeceklerini sanırdık.” “İnsanlardan bazı kimseler cinlerden bazı kimselere sığınırldı, onlarda bunları daha sapkın hale getirirlerdi.” “Tıpkı sizin sandığınız gibi onlar da Allah'ın hiç kimseyi tekrar diriltmeyeceğini zannederlerdi.” “Hakikaten biz (cinler) göğü yokladık, onu güçlü muhafızlar ve alev toplarıyla doldurulmuş bulduk.” “Hâlbuki biz (daha önce, göğü) dinlemek için onun oturulabilecek yerlerinde otururduk; fakat şimdi kim dinlemek isterse kendisini gözetleyen bir alev topuyla karşılaşılıyor.” “Bilmiyoruz, yeryüzündekiler hakkında bir kötülük mü murat edildi yoksa rableri onlar için bir iyilik mi diledi?” “Doğrusu içimizde iyiler var, ama aramızda başka türlü olanlarda var; hâsılı biz farklı gruplardan oluşuyoruz.” “Sonunda anladık ki yeryüzünde Allah'ın iradesini asla engelleyemeyiz; kaçmakla da onun elinden kurtulamayız.” “Ve biz doğru yol rehberini dinler dinlemez ona iman ettik; rablerine iman kimse artık ne ziyandan ne de azıp*

---

²⁴⁹ Rebiâ yurdunun merkezidir.

²⁵⁰ Ebü'l Feth Muhammed b. Muhammed b. Muhammed İbn Seyyidinnâs, *Uyûnü'l-Eser fi Fünûni'l-Meğâzi ve's-Şemâli ve's-Siyer* (Beyrut: Dâru İbn Kesîr, 1992), 234-238.

²⁵¹ Ali b. İbrahim b. Ahmed Halebî, *İnsânü'l-Uyûn fi Sîret-i Emîni'l-Me'mûn* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2013), 504-508.

²⁵² İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/288.

²⁵³ el-Ahkâf: 46/29-31.

*sapmaktan korkar.” “Aramızda ilahi emirlere boyun eğenler var, ama hak yoldan sapanlarımız da var. Boyun eğenler doğru yolu hedeflemişlerdir.” “Hak yoldan sapanlar ise cehennem yakıtı olmuşlardır.”*²⁵⁴

1.3.11. Hz. Peygambere Savaş İzninin Verilmesi

Hz. Peygambere Allah tarafından akabe biatına kadar savaş izni verilmemişti.²⁵⁵ Ancak insanları Allah’a davet etmek, eziyetlere karşı sabrederek direnmek, kâfirlere boyun eğmemekle emredilmişti. Kureyşli müşriklerde bundan istifade ile Müslüman olanlara ağır işkenceler uyguluyor, zorla dinlerini değiştirmeye çalışıyor, kimilerini yurtlarından ediyor kimilerini de hicrete zorluyorlardı. Bunun üzerine Allah’a karşı haddini aşan, Peygamberini yalanlayan, inananlara işkence uygulayan bu kavme karşı şu ayetlerle savaş izni verildi:²⁵⁶ *“Saldırıya uğrayanlara zulme maruz kaldıkları için savaş izni verildi. Allah onları muzaffer kılmaya elbette kâdirdir.” “Onlar sırf “Rabbimiz Allah’tır” dediklerinden dolayı haksız yere yurtlarından çıkarılmış kimselerdir. Eğer Allah’ın, insanların bir kısmıyla diğer kısmını engellemesi olmasaydı, manastırlar, kiliseler, havralar ve mescitler – ki oralarda Allah’ın adı çokça anılır- yıkılır giderdi. Allah kendi dinine yardım edenlere muhakkak yardım edecektir. Kuşkusuz Allah güçlüdür, mutlak galiptir.” “Onlar öyle kimselerdir ki, kendilerine bir yerde egemenlik versek, namazı kılarlar, zekâtı verirler, iyiliği emrederler ve kötülükten alıkoymaya çalışırlar. İşlerin sonu Allah’a varır.”*²⁵⁷ *“Fitne ortadan kalkıncaya ve dinin tamamı Allah için oluncaya kadar onlarla savaşın. Vazgeçerlerse kuşkusuz Allah yaptıklarını görmektedir.”*²⁵⁸ Akabe biatı gerçekleşikten sonra bu ayetler olunca Hz. Peygamber Mekke’de olan ashabına Medine’ye gitmeleri ve Ensar kardeşlerine ilhâk olmalarını emretti.²⁵⁹

---

²⁵⁴ el-Cin: 72/1-15.

²⁵⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/429.

²⁵⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/318.

²⁵⁷ Hac: 22/39-41.

²⁵⁸ el-Enfâl: 8/39.

²⁵⁹ Taberî, *Târih*, 2/366.

1.3.12. Hz. Ömer'in Hişam b. As'a Mektubu

Müşriklerden kurtulmak için Müslümanlardan bir kısmı Habeşistan'a bir kısmı ise Medine'ye hicret etmişti. Hz. Ömer de arkadaşlarından Ayyâş b. Rebiâ ve Hişam b. As ile hicret etmeye karar verince Tenâzıb denilen yerde buluŖacaklarına dair anlaştılar.²⁶⁰ Ancak müşrikler Hişam'ı tutuklayıp dininden dönmeye mecbur bıraktılar. Ayyaş'ı ise Ebu Cehil bir kumpas kurarak Hz. Ömer'le buluştukları yerden Mekke'ye götürdü ve onu da dininden etti.²⁶¹ Hz. Ömer ve arkadaşları bu olanları duyunca Müslüman olduktan sonra tekrar kâfir oldukları için artık Allah tarafından bağışlanmayacaklarını düşündüler. Bunun üzerine şu ayetler nâzil oldu:²⁶² *“De ki (Allah şöyle buyuruyor): “Ey kendi aleyhlerine olarak günahta haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Allah (dilerse) bütün günahları bağışlar; doğrusu o çok bağışlayıcı, çok merhametlidir.” “Azap size gelip çatmadan rabbinize yönelip Ona teslim olun; sonradan kimseden yardım göremezsiniz.” “Hiç farkında olmadığınız bir sırada azap ansızın başınıza gelmeden önce rabbinizden size indirilen en güzel hükümlere uyun.”*²⁶³ Hz. Ömer bu ayetleri bir mektuba yazdı ve arkadaşı Hişam b. As'a gönderdi.²⁶⁴ Hişam affedileceğini öğrenince devesine binip Medine'ye geldi.²⁶⁵

1.3.13. Hz. Peygamberin Hicreti

Hz. Peygamber, doğum yeri olan Mekke'de risâletle görevlendirilince Allah'tan aldığı vahyi Mekkelilere tebliğ etmeye başladı. Mekke'nin ileri gelenleri ilk önce Hz. Peygamberin söylemlerini dikkate almadılar. Günden güne Müslümanların sayısı artınca ve Hz. Peygamber duruşunda kararlı olunca tepkiler başladı. Müşrikler, sonradan ortaya çıkan bu dine karşı ilk önce sözlü mücadele etmeye yani yalanlara, iftiralara ve dedikodulara başladılar. Sözlü mücadeleye rağmen İslamiyet yayılmaya devam edince müşrikler artık fiilen saldırıya geçip inananlara ambargo koydular. Zayıf

²⁶⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/433.

²⁶¹ Detaylı bilgi için bkz. İbn Hişam, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/324.

²⁶² İbn Hişam, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/324.

²⁶³ ez-Zümer: 39/53-55.

²⁶⁴ Belâzürî, *Ensâb*, 1/253.

²⁶⁵ İbn Hişam, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/324.

müminleri işkencelerden geçirdiler. Hz. Peygamber Kureyş kabilesinin önde gelen kollarından Hâşimoğullarına mensup olmasına rağmen inananlara yapılan eziyetlerden ara ara nasibini alıyordu. Hac mevsimi elince Hz. Peygamber Medine’den gelen gruba İslâmiyet’i anlatmış onlarda Müslüman olmuşlardı. Böylelikle Medine’ye hicretin temelleri atılmış oldu. Daha sonra gerçekleşen Akabe biatlarından can ve mal güvenliğine dair Medinelilerden söz alan Hz. Peygamber hicret etmeye karar vermiştir.²⁶⁶ Bu sırada müşrikler Dârü’n-Nedve’de olağanüstü bir toplantı yapıp²⁶⁷ şeytanca bir karar aldılar.²⁶⁸ Müşriklerin aldığı kararı Kur’an-ı Kerim şöyle anlatır:²⁶⁹ “Hatırlar mısınız? İnkâr edenler seni etkisiz hale getirmek veya öldürmek ya da yurdundan çıkarmak için tuzaklar kuruyorlardı; onlar tuzak kuruyorlardı Allah da bozuyordu. Tuzak bozma işini en iyi yapan Allah’tır.”²⁷⁰ Bu ölüm haberini Hz. Peygambere halası Rukayka bint Safiy b. Hâşim getirdi.²⁷¹ Alınan karar üzerine Hz. Peygambere öldürmek için geceleyin evinin önüne geldiler. Hz. Peygamber de Yâ-sîn suresinin ilk ayetlerini okuyarak aralarında çıkıp gitti.²⁷² O ayetler şunlardır: “Yâ-sîn” “Hikmet dolu Kur’an’a andolsun ki, sen kesinlikle dosdoğru bir yolda yürümek üzere gönderilmiş peygamberlerden birisin.” “(Bu kitap) aziz ve rahmeti bol olan Allah tarafından, ataları uyarılmamış, bu yüzden kendileri de gaflet içinde bulunan bir toplumu uyarasın diye indirilmiştir.” “Andolsun ki onların çoğu hakkında o söz (azap) gerçekleşecektir; çünkü onlar iman etmeyecekler.” “Biz onların boyunlarına çenelerine kadar dayanan halkalar geçirdik, bu yüzden kafaları yukarı kalkık durmaktadır.” “Onların önlerinden bir set, arkalarından bir set çektik, böylece gözlerini perdeledik; onlar artık göremezler.”²⁷³

---

²⁶⁶ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber’in Hayatı*, 321.

²⁶⁷ Taberî, *Târih*, 2/267-269.

²⁶⁸ Adnan Demircan, *Nebevî Direniş Hicret* (İstanbul: Beyan Yayınları, 2000), 111.

²⁶⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/330; Belâzürî, *Ensâb*, 1/307; İbn Sa’d, *Tabakât*, 1/214; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/439; İbnü’l Esîr, *el-Kâmil*, 1/218.

²⁷⁰ el-Enfâl: 8/30.

²⁷¹ İhsan Arslan, “Hicret Hadisesine Farklı Bir Yaklaşım”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 12/65 (Ağustos 2019), 1303.

²⁷² İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/329; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/439; İbn Sa’d, *Tabakât*, 1/215; Taberî, *Târih*, 2/370.

²⁷³ Yâ-sîn: 36/1-9.

2. MEDİNE DÖNEMİ

2.1. Ensar Münafıklarından Yahudilere Katılanlar

2.1.1. Evs Kabilesinden Münafıklar

Mekke yıllarında Hz. Peygamberle mücadele eden müşriklerdi. Medine döneminde ise hem müşrikler hem ehl-i kitap hem de münafıklar vardı. Hz. Peygamberin Medine'deki otoritesini gördükleri için inkârlarını gizlemek maksadıyla Yahudi ve Hıristiyanlardan bazıları da münâfik grubuna dâhil olmuşlardı. Ama Kur'an'ı Kerim özel olarak böylesi münafıkların eylemlerini ve söylemlerini adeta resmeder gibi bize anlatmaktadır. Şöyle ki: Tebük seferine katılmayıp türlü bahanelerle geride kalanlardan Cülas b. Süveyd es-Sâmid el Ensârî Hz. Peygamberi kastederek "Bu adam eğer doğru biriye, biz eşeklerden daha aşağılık varlıklarız" dedi.²⁷⁴ Cülas'ın bu sözünü duyan Üvey b. Sa'd bunu Hz. Peygambere bildirdi.²⁷⁵ Cülas ise Üvey'in dediklerinin yalan olduğuna dair anasının babasının üzerine yemin etti. Bu yeminin üzerine şu ayetler nâzil oldu:²⁷⁶ "Söylemediklerine dair Allah adına yemin ediyorlar. Oysa inkârcılık içeren sözü söylemişler, Müslüman olduklarını beyan ettikten sonra inkârcılığa sapmışlar ve başaramadıkları o işe yeltenmişlerdir. Onların öç almaya kalkışmaları için Allah'ın ve onun lütfü sayesinde resulünün kendilerini zengin etmesinden başka bir sebep yoktu! Eğer pişman olup tövbe ederlerse bu kendilerinin iyiliğine olur; yüz çevirirlerse Allah onları dünyada da ahirette de elem verici bir azaba uğratar; artık yeryüzünde onlara ne bir dost ne bir yardımcı bulunur."²⁷⁷ Cülas'ın kardeşi Hâris b. Süveyd Uhud savaşı sırasında Müslümanların arasında savaşa katılmış, savaşın kızıştığı anda Mücezzer b. Ziyad ile Kays b. Zeyd'i²⁷⁸ katledip sonrada Kureyş tarafına geçmişti. Bu olay üzerine Hz. Peygamber, Hz. Ömer'e eğer ele geçirirse Hâris'i öldürmesini emretti. Hz. Ömer'in elinden kaçıp Mekke'ye gitti. Daha sonra tövbe edip kardeşi Cülas'a mektup gönderdi.²⁷⁹ Bu

---

²⁷⁴ Belâzürî, *Ensâb*, 1/329.

²⁷⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/9-10.

²⁷⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/357.

²⁷⁷ et-Tevbe: 9/74.

²⁷⁸ Kays b. Zeyd'i öldürdüğü şüphelidir. Çünkü ismi Uhud şehitleri arasında geçmez.

²⁷⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/10.

konuyla alakalı şu ayetler nâzil oldu:²⁸⁰ “*İman edip bu resulün hak olduğuna şahit olduktan ve kendilerine apaçık kanıtlar geldikten sonra inkârcılığa sapan bir kavme Allah nasıl hidayet nasip eder? Allah zalimler topluluğunu doğru yola iletmez.*”²⁸¹

Evs kabilesinin önde gelen münafıklarından Nebtel b. Hâris, Müslümanlar arasında durur, olup bitenleri dinler ve daha sonra dinlediklerini götürür diğer münafıklara anlatırdı. Hz. Peygamber onun hakkında “Eğer bir şeytan görmek istiyorsanız Nebtel b. Hâris’e bakın” demişti.²⁸² Münafıkların yanına gidince “Muhammed sadece bir kulaktır,²⁸³ kim ona bir şey derse hemen onu tasdik ediyor.” Diyordu. Nebtel’in bu söylemlerine binâen şu ayet indirilmiştir:²⁸⁴ “*Onlardan peygamberi inciten ve “O her söylenene kulak veriyor” diyenler var. De ki: “O sizin için hayırlı olana kulak veriyor; Allah’a inanıp müminlere güveniyor. Ve o içinizden iman edenler için bir rahmettir. Allah’ın resulünü incitenler için elem verici bir azap vardır.*”²⁸⁵

Yine Evs kabilesinin münafıklarından Ebu Habîbe b. Ez’ar-ki bu şahıs Mescid-i Dırâr’ı yapanlardandır-, Sa’lebe b. Hâtıb ve Muattıb b. Kuşeyr şöyle bir söz vermişlerdi: “Eğer Allah bize bir lütufta bulunup bir şey verirse mutlaka sadaka verir ve doğru kimselerden oluruz.” Muattıb ise Uhud savaşından sonra “Eğer bu işte bize de danışılırdı ve sözümüz dinlenilseydi burada öldürülmezdik” dedi.²⁸⁶ Bu söylemlerine binaen şu ayetler indirilmiştir:²⁸⁷ “*Sonra o kederin ardından Allah size bir güven, bir grubunuzu kendinden geçiren uyuklama verdi; bir grup da kendi canlarının derdine düşmüşler, Allah hakkında haksız yere Cahiliyye düşüncesine kapılarak, “Bu işten bize ne?” diyorlardı. De ki: “İşin tamamı Allah’a aittir.” Sana açmadıklarını içlerinde gizliyorlar: “Bu işte bizim görüşümüz alınsaydı burada öldürülmezdik” diyorlar.*”²⁸⁸ Ayrıca Muattıb, Hendek savaşı sırasında “Hiç hayret etmiyor musunuz? Size hayali şeylerden bahsederek ve boş vaatlerde bulunarak zinde

---

²⁸⁰ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/358.

²⁸¹ Âl-i İmrân: 3/86.

²⁸² İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/10.

²⁸³ Yani hep başkalarını dinleyen, kendi düşüncesi olmayan anlamında bir deyim.

²⁸⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/358.

²⁸⁵ et-Tevbe: 9/61.

²⁸⁶ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/10.

²⁸⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/358; Belâzürî, *Ensâb*, 1/328.

²⁸⁸ Âl-i İmrân: 3/154.

tutmaya çalışıyor.²⁸⁹ Muhammed size Kisra ve Kayser'in hazinlerini elde edeceğinizi söylüyor. Hâlbuki siz tuvalete giderken bile güvende değilsiniz” demişti.²⁹⁰ Bunun üzerine şu ayetler nâzil oldu:²⁹¹ “Yine o zaman münafıklar ve kalplerinde hastalık bulunanlar, “Allah ve resulünün vaadleri bizleri aldatmaktan ibaretmiş!” demişlerdi.”²⁹²

Evs kabilesinin Nebitoğullarından Evs b. Kayzî Hendek Savaşı sırasında Hz. Peygambere “Ya Resulallah, evlerimiz açıktadır (korumasız halde) bize izin ver oraya dönelim²⁹³ (evlerimizi koruyalım)” dedi²⁹⁴ ve Hz. Peygamberden izin aldı.²⁹⁵ Bunun üzerine şu ayet-i kerime indirildi:²⁹⁶ “Onlardan bir grup, “Ey Medineliler! Sizin işiniz burada durmak değildir, hemen dönün” diyorlardı. Onlardan bir bölük de, ashında açıkta olmadığı halde, “Evlerimiz açıkta ve korumasız” diyerek peygamberden izin istiyorlardı; bunların istediği kaçmaktan başka bir şey değildi.”²⁹⁷

Yine Evs kabilesinin münafıklarından Büşeyr b. Übeyrık, Rifaâ b. Zeyd'in odasına duvarı delerek girdi. Rifaâ'nın zırhını ve gıda malzemelerini çaldı.²⁹⁸ Rifaâ'nın kardeşinin oğlu Katâde b. Numan onları Hz. Peygambere şikâyet etti. Üseyd b. Urve b. Ubeyrık da Hz. Peygambere gelerek “Ya Resulallah, Katâde ve taraftarları Müslüman ve dindar bir aileye iftira atıyorlar, hırsızlıkla suçluyorlar” dedi. Suçlananlar Müslüman görünümlü oldukları için Hz. Peygamber Üseyd'in dediklerine inandı ve şikâyete gelen Rifaâ ile Katâde'yi azarladı.²⁹⁹ Bu durumu Kur'an- Kerim şöyle haber vermektedir:³⁰⁰ “Kendilerine hıyanet edenleri savunma. Çünkü Allah, hainlik edenleri, günahta ısrarcı olanları sevmez.”³⁰¹ “Kim de bir hata veya günah

---

²⁸⁹ Taberî, *Târih*, 2/546.

²⁹⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/11.

²⁹¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/359; Belâzürî, *Ensâb*, 1/328.

²⁹² el-Ahzâb: 33/12.

²⁹³ Belâzürî, *Ensâb*, 1/328.

²⁹⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/12.

²⁹⁵ Mahmud Es'ad, *İslâm Târihi (Târih-i Dîn-i İslâm)* (İstanbul: y.y., 1995), 620.

²⁹⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/360.

²⁹⁷ el-Ahzâb: 33/13.

²⁹⁸ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/12.

²⁹⁹ Belâzürî, *Ensâb*, 1/330.

³⁰⁰ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/320.

³⁰¹ en-Nisâ: 4/107.

işler, sonra onu bir suçsuzun üzerine atarsa şüphesiz ağır bir iftira suçunu ve apaçık bir günahı yüklenmiş olur."³⁰²

Evs kabilesinden ismini yukarıda zikrettiklerimizden başka münafık yoktu. Adı geçen münafıkları Müslümanlar herhangi bir konuda veya davada "Hz. Peygambere gidelim o çözüme kavuştursun" dediklerinde, onlar "Hayır biz Ka'b b. el-Eşref'in hakemliğine müracaat ederiz" dediler.³⁰³ Bu durumu Kur'an-ı Kerim şöyle anlatmaktadır:³⁰⁴ *"Sana indirilene ve senden önce indirilenlere inandıklarını ileri sürenleri görmedin mi? Onu tanımamaları kendilerine emredildiği halde tâğûtun hakemliğine başvurmak istiyorlar. Şeytanda onları büsbütün saptırmanın yollarını arıyor."* "Onlara, Allah'ın indirdiğine ve peygambere gelin" denildiği zaman münafıkların senden iyice uzaklaştıklarını görürsün." "Öyleyse nasıl olurda önceden yapıp ettikleri yüzünden başlarına bir felaket gelince hemen "Biz yalnızca iyilik etmek ve arayı bulmak istedik" diye yemin ederek sana gelirlenir." "Onlar, kalplerindeki Allah'ın bildiği kimselerdir. Onlara aldırma, kendilerine öğüt ver ve onlara durumları hakkında tesirli söz söyle." "Biz her peygamberi, Allah'ın izniyle, ancak kendisine itaat edilmesi için gönderdik. Eğer onlar kendilerine kötülük ettiklerinde sana gelseler de Allah'tan bağışlanmayı dileselerdi, peygamberde onlar için mağfiret dileseydi, elbette Allah'ı ziyadesiyle affedici ve esirgeyici bulurlardı." "Hayır, rabbine andolsun ki, aralarında çıkan anlaşmazlık hususunda seni hakem kılıp sonra da verdiği hükümden içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın onu kabullenmedikçe ve boyun eğip teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar." "Eğer onlara kendinizi öldürün yahut yurtlarınızdan çıkın diye emretmiş olsaydık, pek azı müstesna bunu yapmazlardı. Eğer kendilerine verilen öğüdü yerine getirseslerdi, bu onlar için hem daha hayırlı hem de (imanları için) sağlamaştırıcı olurdu." "O zaman elbette kendilerine nezdimizden büyük mükâfat verirdik." "Ve onları dosdoğru yola iletirdik. Kim Allah'a ve peygambere itaat ederse işte onlar, Allah'ın kendine lütufta bulunduğu peygamberler, siddîklar, şehitler ve sâlih kişilerle beraberdirler; bunlar ne güzel arkadaşlardır!" "Bu lütuf Allah'tandır; bilen olarak Allah yeter."³⁰⁵

---

³⁰² en-Nisâ: 4/112.

³⁰³ Belâzürî, *Ensâb*, 1/328.

³⁰⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/361.

³⁰⁵ en-Nisâ: 4/60-70.

2.1.2. Hazrec Kabilesinden Münafıklar

Hz. Peygamber Tebük seferine giderken³⁰⁶ Hazrec kabilesinden Ced b. Kays'a "Bizimle beraber bu sene Rumlara karşı savaşa çıkmaz mısınız?" diye sorunca, "Ey Allah'ın elçisi! Benim kavmim kadınlara ne kadar düşkün olduğumu bilir,³⁰⁷ ben Asfer'in kadınlarını görsem dayanmam, o yüzden bana izin ver de beni fitneye düşürme!" dedi.³⁰⁸ Hz. Peygamber de bu çirkin sözlerinden ötürü ondan sarf-ı nazar etti. Ced hakkında şu ayetler nâzil olmuştur:³⁰⁹ "İçlerinden "Aman bana izin ver, başımı derde sokma (beni fitneye düşürme)!" diyenler de var. Ama bilmiş olsunlar ki asıl (bu tutumlarıyla) belânın içine düşmüş oldular. Cehennem inkârcıları mutlaka kuşatacaktır."³¹⁰

Hz. Peygamber Nadîroğulları Yahudilerini kuşatma altına alıp can güvenliği garantisini verdikten sonra yurtlarından çıkmalarını emretti.³¹¹ Bu sırada Hazrec kabilesine mensup aynı zamanda münafıkların başı sayılan Abdullah b. Übey ve bazı arkadaşları Nadîroğullarına gelerek "Sakin ha yerlerinizden çıkmayın, siz eğer yerlerinizden çıkarsanız bizde sizinle beraber çıkarız."³¹² Eğer sizinle savaşılırsa onlara karşı sizin yanınızda olur yardım ederiz. Savaşa bileceğimiz mallar ve silahlar bizde mevcut, yeter ki siz buradan çıkmayın"³¹³ dedi. Bunun üzerine şu ayet-i kerimeler indi:³¹⁴ "O münafıklık edenleri görüyor musun? Ehl-i Kitap'tan inkârcı yandaşlarına, "Şayet siz çıkarılacak olursanız, bilin ki biz de sizinle beraber çıkarız, sizin hakkınızda (aleyhinizde) kimseye asla itaat etmeyiz. Eğer size savaş açılırsa muhakkak yardımınıza koşarız" diyorlar. Allah şahittir ki onlar düpedüz

---

³⁰⁶ Belâzürî, *Ensâb*, 1/325.

³⁰⁷ İbnü'l Esîr, *el-Kâmil*, 1/265.

³⁰⁸ Taberî, *Târih*, 3/101.

³⁰⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/361.

³¹⁰ et-Tevbe: 9/49.

³¹¹ Taberî, *Târih*, 2/530.

³¹² İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/13.

³¹³ İbnü'l Esîr, *el-Kâmil*, 1/237.

³¹⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/362; Ebu Abdullah Muhammed b. Ömer Vâkıdî, *Hiz. Peygamber'in (s.a.v) Savaşları (Kitâbü'l-Meğâzî)*, thk. Marsden Jones, ed. Adnan Demircan, çev. Musa K. Yılmaz (İstanbul: İlkharf Yayınevi, 2021), 341.

yalancılardır.” “Oysa çıkarılsalar asla onlarla beraber çıkmazlar, onlara savaş açılrsa asla yardımlarına koşmazlar; yardım etmeye kalksalar da, muhakkak arkalarını dönüp kaçarlar. Ve sonunda onlar yardımsız kalırlar.” “Şu bir gerçek ki, yüreklerinde size karşı duydukları korku Allah’a karşı duyduklarından daha şiddetlidir. Çünkü onlar anlayışı kit bir topluluktur.” “Onların topu birden sizinle, ancak müstahkem yerlerde ve siperler ardında olduklarında savaşırlar. Kendi aralarındaki gerginlik ve çatışma şiddetlidir: sen onları birlik içinde sanırsın, oysa kalpleri dağınıktır. Çünkü onlar aklını kullanmayan kimselerdir.” “Kendilerinden az öncelerin durumu gibi: Onlar yaptıklarının cezasını tatmışlardı ve onları elem veren bir azap beklemektedir.” “Tıpkı şeytanın durumu gibi: Hani o insana “İnkâr et” der; o inkâr edince de “Bilesin ki benim seninle ilgim yok, ben âlemlerin rabbi olan Allah’tan korkarım” der.”³¹⁵

2.2. Bakara Suresindeki Münafıklarla ve Yahudilerle İlgili Ayetler

2.2.1. Münafıklarla İlgili Olan Ayetler ve İbn Hişâm’ın Açıklamaları

Bakara suresinde anlatılan Evs ve Hazrec münafıklarının geneliyle ilgili şu ayet-i kerimeler vardır: “İnsanlardan bazıları da vardır ki inanmadıkları halde “Allah’a ve ahiret gününe inandık” derler.” Bu ayette Evs, Hazrec ve bunların yanında olan diğer münafıklar kastediliyor. “Akıllarınca Allah’ı ve iman edenleri aldatmaya kalkışıyorlar; hâlbuki onlar farkında olmadan yalnızca kendilerini aldatmış oluyorlar.” “Kalplerinde bir bozukluk vardır, Allah da onlardaki bozukluğu (yani şüphelerini) arttırmıştır. Yalan söylemeleri yüzünden, kendilerine acı veren bir azap vardır.” “Onlara “Yeryüzünde düzeni bozmayın” denildiğinde, “Hayır, biz yalnızca ıslah edenleriz” derler.” Yani biz sadece Müslümanların ve Ehl-i kitabın aralarını düzeltmek istiyoruz derler. “Biline ki, gerçekten bozanlar onların ta kendileridir, ama farkında olmuyorlar.” “Onlara “Diğer insanlar gibi siz de iman edin” denildiğinde, “Akılsızların inandıkları gibi biz de inanalım mı?” derler. Biline ki, asıl akılsızlar onlardır, fakat bilmezler.” “İman edenlerle karşılaşınca “inandık” derler, şeytanlarıyla baş başa kaldıklarında ise “Biz sizinleyiz, biz yalnızca alay etmekteyiz” derler.” “Asıl onlarla alay eden ve azıp saparak dolaşmalarına izin veren Allah’tır.”³¹⁶

³¹⁵ el-Haşr: 59/11-16. Ayet aralarındaki açıklamalar İbn Hişâm’a aittir.

³¹⁶ el-Bakara: 2/8-15.

2.2.2. Yahudilerle İlgili Olan Ayetler ve İbn Hişâm'ın Açıklamaları

“Doğruya karşılık sapkınlığı satın alan işte onlardır. Bu sebeple ticaretleri kâr etmemiş ve doğru yolu da bulamamışlardır.” Yani imanlarını verip küfrü satın aldılar. *“Onların misali, bir ateş yakan insan gibidir. Ateş tam etrafını aydınlattığında Allah ışıklarını yok eder de onları karanlık içinde, hiçbir şeyi görmez bir halde bırakıverir”* Yani ne hakkı görürle ne de hakkı konuşurlar. Eğer imanla küfrün karanlıklarından çıksalar kendilerinde bulunan küfür ve münafıklık onları tekrar karanlığa mahkûm eder. Küfrü tercih etmeleri sebebiyle Allah'ta onları karanlıklara mahkûm etti, artık doğru yolu göremezler, hakkın üzerinde duramazlar. *“Artık onlar sağırlardır, dilsizlerdir ve körlerdir; bu yüzden geri de dönemezler.”* Onların durumunu anlatan diğer bir misal ise şöyledir: *“Yahut onlar, karanlık içinde gökten boşalan gök gürültülü, şimşekli bir yağmura tutulmuş kimseler gibidirler. Yıldırımlar yüzünden ölümden korkarak parmaklarını kulaklarına tıkırlar. Hâlbuki Allah inkârcıları çepeçevre kuşatmıştır.”* Yani onların içinde bulunduğu küfrün karanlığı ve hakka muhalefetleri nedeniyle öldürülme korkuları, tıpkı yıldırım çarpmasından korktuğu için ellerini kulaklarına tıkayan insana benzer. Yani Allah onlara o korktukları azabı indirecektir, çünkü Allah kâfir olanları kuşatmıştır artık. *“Şimşek gözlerini kör edercesine çakmıştır. Onların çevresini aydınlatınca aydınlıkta yürürler, karartınca da ayaküstü kalırlar. Allah dileseydi onların işitme ve duymalarını büsbütün giderirdi. Şüphesiz ki Allah her şeye kâdirdir.”* Yani eğer hakkı bilip hakkı konuşurlarsa doğru yoldalar demektir. Haktan vazgeçip küfrü tercih ederlerse karanlıklar içinde şaşırıp kalırlar. *“Ey insanlar rabbinize ibadet edin! Yani ey kâfir ve münafıklar rabbinizi bilin! O Allah ki sizin ve sizden öncekileri yaratmıştır. Ona kulluk ettiğiniz (bildiğiniz) takdirde takvaya ulaşırsınız.”* *“Rabbiniz ki sizin için yeri döşek, göğü ise bina kılmıştır; gökten su indirmiş, yerden de bu indirdiği suyla sizin için rızık olarak çeşitli ürünler çıkarmıştır; artık sizde bile bile ona ortak koşmayın!”* Yani size hiçbir faydası olmayan şeyleri Allah ortak koşmayın, siz de çok iyi biliyorsunuz ki size Allah'tan başka rızık veren yok, hatta peygamberin davet ettiği tevhidinde gerçek olduğunu biliyorsunuz. *“Kulumuza indirdiğimiz kitaptan dolayı bir şüphe içindeyseniz onun benzeri bir sure de siz getirin, Allah'tan başka taptıklarınızı da yardıma çağırın; eğer*

iddianızda samimiyseniz!” “Bunu yapamazsanız –ki asla yapamayacaksınız- yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten sakının; o, inkârcılar için hazırlanmıştır.”³¹⁷

Bundan sonraki ayetlerde Allah, Hz. Âdem'den örnek vererek Âdem'e neleri bahsettiğini ve emre itaat etmediği için Hz. Âdem'e neler yaptığını anlatılır. Daha sonraki ayetlerde ise önceki kitaplarda Hz. Peygamber için Yahudilerden ve Hıristiyanlardan aldığı sözü hatırlatır. Sözlerinden caymamaları konusunda uyarılarda bulunur,³¹⁸ şöyle ki: *“Ey İsrâiloğulları! Bu hitap Yahudi hahamları içindir, Size verdiğim nimetimi hatırlayın, Yani sizi Firavunun zulmünden kurtarmıştı, bana verdiğiniz sözü yerine getirin Ahmet isminde peygamber geldiği zaman ona iman edecektiniz, öyleyse iman edin. Ki ben de size vaat ettiklerimi vereyim. İşlendiğiniz günahları affedeyim. Asıl bana itaatsizlikten sakının!” “Elinizdekini (Tevrat'ı) tasdik edici olarak indirdiğime (Kur'an'a) iman edin; sakın unu inkâr edenlerin ilki olmayın! Ayetlerimi az bir karşılığa satmayın. Yalnızca benden korkun.” “Bilerek hakkı bâtil ile karıştırmayın, hakkı gizlemeyin.”* Yani elinizdeki Tevrat'ta Muhammed'in gönderileceği yazıyorken ve siz bunu biliyorken gerçeği saklamayın. *“Namazı kılın, zekâtı verin, rükû edenlerle beraber rükû edin.” “Sizler kitabı (Tevrat'ı) okuyor olduğunuz halde insanlara iyiliği emredip kendinizi unutuyor musunuz? Aklınızı kullanmıyor musunuz?”³¹⁹* Yani Tevrat'ta bahsedilen Hz. Peygambere iman etmek gibi bir sözü inkâr mı ediyorsunuz? Bu ayetlerle devam eden sure daha sonraki ayetlerde –sekseninci ayete kadar- de İsrâiloğulları'nın geçmişte buzağıyı ilah edindiklerini, buna rağmen Allah'ın onları affettiğini bildirip adeta Yahudileri tekrardan İslam'a çağırıyor.³²⁰

Hz. Peygamber Medine'ye geldiğinde yukarıda kaleme aldığımız ayetleri Yahudilere okuyup, daha önce kendilerine verilen nimetleri hatırlattı. Bütün bunlardan sonra hakkı gizleyip de batılı tercih ederlerse sonlarının cehennem olacağı hususunda onları uyardı. Yahudiler ise: *“Dünyanın ömrü zaten sadece yedi bin yıldır. Allah cehennemliklere dünya günlerinden bin seneye ahirette sadece bir gün azap edeceğini, dolayısıyla kendilerinin cehennemde çok az kalacaklarını söylediler. Bunun üzerine şu*

---

³¹⁷ el-Bakara: 2/16-24.

³¹⁸ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/367.

³¹⁹ el-Bakara: 2/40-44.

³²⁰ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/365-367.

ayetler indirildi:³²¹ “Sayılı birkaç gün dışında bize ateş dokunmayacak” dediler. De ki: “(Bu hususta) Allah’tan söz mü aldınız;-böyleyse Allah sözünden dönmeyecektir-yoksa Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?” “Hayır! Kim bir kötülük işler de kötülüğü kendisini çepeçevre kuşatırsa işte bu kimseler cehennemliktirler; onlar orada ebedi kalacaklardır.” “İman edip hayırlı işler yapanlara gelince, onlarda cennetliktirler; onlar orada ebedi kalacaklardır.” “Bir zamanlar biz İsrailoğulları’ndan, “Yalnız Allah’a kulluk edeceksiniz; ana babaya, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara iyilik edeceksiniz. İnsanlara güzel söz söyleyin, namazı kılın, zekâtı verin” diyerek söz almıştık. Sonra, içinizden küçük bir kesim dışında, sözünüzden döndünüz; hâlâ da sırt çevirmektesiniz.”³²²

Devam eden ayetlerde ise: “Sonra, işte şimdi sizler birbirinizi öldürüyorsunuz, içinizden bir kesimi yurtlarından sürüyor, onlara karşı kötülük ve düşmanlıkta birbirinize arka çıkıyorsunuz.” Yani, zamanında birbirlerinin kanını dökmeyeceklerine ve birbirlerini yurtlarından çıkarmayacaklarına dair Allah’tan söz alan İsrâiloğulları, Hz. Peygamber döneminde ki Yahudilerin bu sözünden döndüklerini bildirmektedir. Nitekim Medine Yahudilerinden kardeş olan ama birbirlerine düşmanlık yapan Evs ve Hazrec kabileleri, yine aynı şekilde birbirlerine düşman olan iki büyük kabile olan Nadir ve Kureyzaoğullarıyla birbirlerine karşı ittifak kurdular. Evs kabilesi Nadiroğullarıyla; Hazrec kabilesi ise Kureyzaoğullarıyla ittifak kurup kendi kardeşlerine karşı savaş açıyor ırkdaşlarını ve dindaşlarını öldürüyorlar veya esir alıyorlardı. Savaş sonrasında ise fidye alıp esirleri bırakıyorlardı. “Esir olarak kendilerine geldiklerinde de fidye verip kendilerini kurtarıyorsunuz. Hâlbuki onları sürgün etmek size haram kılınmıştı. Yoksa siz kitabın bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz? Yani sizin kitabınızdaki fidye vermenin farz olduğuna inanıp; adam öldürmenin ve savaşmanın haram olduğuna inanmıyor musunuz? İçinizden bu şekilde davranan birinin dünyada ki cezası ancak rezil rüsvâ olmaktır; kıyamet gününde ise onlar azabın en şiddetlisine itilirler. Allah sizin yapmakta olduğunuzdan habersiz değildir.” “İşte onlar Ahiret karşılığında dünya hayatını satın alan kimselerdir. Bu yüzden ne azapları hafifletilecek ne de kendilerine yardım edilecektir.” “Andolsun biz Mûsâ’ya kitabı verdik. Ondan sonrada

---

³²¹ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/370.

³²² el-Bakara: 2/80-83.

ard arda peygamberler gönderdik. Meryem oğlu İsa'ya da açık belgeler verdik Mesela mucize olarak ölüleri diriltmesi, çamura şekil verip üfürmesi ve Allah'ın izniyle kuş suretine dönüşmesi bazı hastalıkları tedavi edebilmesi, insanların evlerinde biriktirdiklerini bildirmesi ve *rûhulkudüs ile destekledik. Ama ne zaman size peygamber canlarınızın istemediği bir hüküm getirdiyse kibirlendiniz, kimini yalanladınız, kimini de öldürdünüz, değil mi?* “Yahudiler: “Kalplerimiz perdelidir!” dediler. Aksine, inkârları sebebiyle Allah onlara lanet etmiştir; o yüzden çok az inanırlar.” “Onlara Allah katından ellerindeki (Tevrat'ı) doğrulayan bir kitap gelince, daha önce kâfirlere karşı zafer isterlerken işte şimdi bilip tanıdıkları (Kur'an) kendilerine gelince onu inkâr ettiler. Allah'ın laneti böyle inkârcılardır.”³²³ Cahiliye döneminde birbiriyle savaşan Medine Yahudileri ellerindeki Tevrat'tan yeni bir peygamberin geleceğini biliyorlardı. Ehl-i kitaptan olan Yahudiler yeni gelecek peygambere tâbi olacak ve bu yeni peygamberle beraber müşrik olan Yahudileri, Âd ve İrem kavmi gibi öldürüp Medine'de üstün konuma çıkacaklarına inanıyorlardı. Nihayet bekledikleri peygamber gelmişti fakat ona inanmak yerine inkâr etmeyi tercih ettiler. Çünkü bekledikleri peygamber İsrâiloğulları'ndan değil Arap olan Kureys kabilesinden gelmişti. Bunun üzerine Allah bir sonraki ayette şöyle buyurmaktadır:³²⁴ “Allah'ın, kullarından dilediğine peygamberlik ihsan etmesini kışkırdıkları için Allah'ın indirdiğini inkâr ederek kendilerini harcamaları ne kötü! Böylece onlar gazap üstüne gazaba uğradılar. Kâfirler için alçaltıcı bir azap vardır.”³²⁵

Allah-ü Teâlâ sonraki ayetlerde (90-93) Yahudilerin, Hz. Peygambere inanmadıkları için onların üzerlerine Tur Dağını kaldırmakla ve buzağıyı Allah'ın peşi sıra ilah edinip tapınmalarından dolayı azarladı. Daha sonrasında ise Hz. Peygambere hitaben şöyle buyurdu: “Onlara, “Şayet Allah katında, ahiret yurdu diğer insanlara değil de yalnız ait size ve bu iddianızda samimiyseniz haydi ölümü isteyin bakalım!” de.” “Kendi elleriyle yapıp ettikleri işler sebebiyle hiçbir zaman ölümü temenni etmeyeceklerdir. Çünkü seni tanıdıkları için inkâr ediyorlar. Allah zalimleri iyi bilir.” “Yemi olsun ki, onları insanların yaşamaya en düşkününü olarak bulursun; müşriklerden bile çok. Her biri ister ki bin sene yaşasın. Oysa çok yaşatılması hiç kimseyi azaptan

---

³²³ el-Bakara: 2/84-89.

³²⁴ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/371-372.

³²⁵ el-Bakara: 2/90.

kurtaramaz. Çünkü müşriklerden bazıları öldükten sonra dirilmeye inanmadıkları için uzun bir hayat sürmeyi severler. Yahudiler ise Tevrat'taki ilmi heder ettikleri için ahirette başlarına nelerin geleceğini biliyorlar.³²⁶ *Allah onların yapıp ettiklerini eksiksiz görür.*³²⁷

Yahudiler Hz. Peygamberle mücadelelerine bu kez de soru sorarak devam etmek istediler. Bir defasında Hz. Peygambere gelerek “Ya Muhammed! Sana dört soru soracağız, eğer doğru cevaplar verirsen sana ve getirdiğin kitaba iman edeceğiz” dediler. “İstediğinizi sorun” şeklinde cevap alan Yahudilerin ilk soruları şu oldu: “Meni erkekten çıkmasına rağmen bir çocuk annesine nasıl benzer?” Hz. Peygamberde: “Allah hakkı için ve size verdiği önemli günlerin hakkı için, sizde biliyorsunuz ki erkeğin menisi beyaz ve daha kalındır; kadının menisi ise ince ve daha sarıdır. Hangi meni diğerine daha baskın gelirse çocuk ona benzer” şeklinde cevap verdi. Onlarda Allah için, evet doğru söyledin dediler. Diğer soruları ise: Ya Muhammed bize nasıl uyuduğunu anlat. (Bir peygamber nasıl uyur?) Hz. Peygamberde: “Allah hakkı için ve size verdiği önemli günlerin hakkı için, sizin iddia ettiğiniz şey (Peygamber uyurken) gözleri uyur ama kalbi uyanıktır değil mi?” dedi. Onlarda “evet” deyince, Hz. Peygamber de “Benim de gözlerim uyur ama kalbim yakaza halindedir” dedi. Bu soruya da doğru cevap alan Yahudilerin diğer sorusu: “O zaman bize İsrail’in (Yakup’un) kendine haram kıldığı şeyleri haber ver, dediler. Hz. Peygamber’de “Allah hakkı için ve size verdiği önemli günlerin aşkına, sizde biliyorsunuz ki, onun en çok hoşlandığı yiyecek deve eti; en sevdiği içecek ise deve sütüydü. Yakup hastalanınca Allah ona şifa verdi. İyileştiği için Allah’a teşekkür etmek maksadıyla en çok sevdiği deve eti ve sütünü kendisine haram kıldı. Doğru cevap alan Yahudiler Hz. Peygamberi tasdik edip son soruyu sordular: “Bize “Ruh’u” anlat. Hz. Peygamberde: Allah hakkı için ve size verdiği önemli günlerin aşkına siz, bana Vahiy getiren meleğin Ruh (Cebrâil) olduğunu biliyorsunuz. Onlar da “evet ama o melek şiddet ve kan dökmeyi insanlara getiriyor. Eğer o melek olmasaydı sana tabi olurduk,” dediler. Bunun üzerine şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:³²⁸ *“De ki: Cebrâil’e kim düşmansa bilsin ki, Allah’ın izniyle önce gelen kitapları doğrulayıcı, müminler*

---

³²⁶ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/373.

³²⁷ el-Bakara: 2/94-96.

³²⁸ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/373-374.

için bir hidayet rehberi ve müjdecî olarak Kur'an'ı senin kalbine indiren odur. Her kim Allah'a meleklerine, peygamberlerine Cebrâil'e ve Mikâil'e düşman ise bilsin ki Allah da inkârcuların düşmanıdır." Andolsun ki sana apaçık ayetler indirdik. Onları ancak fâsıklar inkâr eder." Peygamber gelince iman edeceklerine dair söz veren, Hz. Peygamber geldiğinde ise inkâr eden Yahudilerden Mâlik b. Sayf "Vallahi bizden Muhammed için bir söz alınmadı ve böyle bir teminatı da biz vermedik" dedi. Bunun üzerine şu ayetler nâzil olmuştur: *"Ne zaman onlar bir söz verdilerse yine kendilerinden bir grup onu bozup bir kenara atmadı mı? Zaten onların çoğu iman etmez."* *"Allah tarafından kendilerine, yanlarında bulunanı (Tevrat) tasdik edici bir elçi gelince Ehl-i kitabın bir kısmı, Allah'ın kitabını sanki bilmiyorlarmış gibi arkalarına atıp terk ettiler."*³²⁹

Söylemleri ve bazı eylemleri tıpkı Mekkeli müşriklere benzeyen Medineli Yahudilerden İbn Hureymile ve Vehb b. Ziyâd Hz. Peygambere gelerek: "Ey Muhammed, gökten bizim okuyabileceğimiz bir kitap indir ve bize buradan ırmaklar akıt ki sana inanalım" dediler. Bunun üzerine şu ayeti kerime nâzil oldu:³³⁰ *"Yoksa daha önce Mûsâ'ya sorulduğu gibi siz de peygamberinize sorular sormak mı istiyorsunuz? Kim imanı küfre değişirse şüphesiz doğru yoldan sapmış olur."*³³¹

Hz. Peygamber Araplardan gönderildi diye Arapları aşırı derecede kıskanan Huyey b. Ahtab ve kardeşi Ebû Yâsir b. Ahtab, insanları İslam'ın yolundan çevirmek için ellerinden gelen tüm gayreti gösteriyordular. Onlarla alakalı şu ayet-i kerime nâzil oldu:³³² *"Ehl-i Kitaptan çoğu, hakikat kendilerine apaçık belli olduktan sonra, sırf içlerindeki haset duygusundan ötürü, sizi imanınızdan vazgeçirip küfre döndürmek istediler. Yine de siz, Allah hükümünü ortaya koyuncaya kadar affedin ve hoşgörün. Şüphesiz Allah her şeye kâdirdir."*³³³

Yahudi ve Hıristiyanlar Hz. Peygamberle tartıştıkları gibi bazen kendi aralarında da tartışabiliyorlardı. Necran Hıristiyanları Hz. Peygamberin yanına gelince Yahudi hahamları da geldiler. Hz. İsa hakkında tartışmaya girince Râfi b. Hureymile: "Siz hiçbir doğru üzerinde değilsiniz" dedi ve Hz. İsa'yı da İncil'inde inkâr etti.

---

³²⁹ el-Bakara: 2/97-101.

³³⁰ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/377.

³³¹ el-Bakara: 2/108.

³³² İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/377.

³³³ el-Bakara: 2/109.

Necran heyetinden birisi de Yahudilere hitaben: “Sizde hiçbir doğru üzere değilsiniz” dedi ve Hz. Mûsâ’yı da Tevrat’ı da inkâr etti. Bunun üzerine şu ayeti kerime nâzil oldu:³³⁴ *“Hepsi de kitabı okuyor oldukları halde Yahudiler, “Hıristiyanlar hiçbir gerçeğe dayanmıyor” dediler; Hıristiyanlar da “Yahudiler hiçbir gerçeğe dayanmıyor” dediler. Allah, ayrılığa düştükleri konularda kıyamet günü aralarında hükmü verecektir.”*³³⁵

Yahudilerin bütün bu yaptıkları yetmiyormuş gibi Râfi b. Hureymile Hz. Peygambere gelerek akılsızca bir üslupla şöyle dedi: “Ya Muhammed! Eğer sen iddia ettiğin gibi Allah’tan vahiy alıyorsan ve bir Peygamber isen, Allah’a söyle bizimle konuşsun da sesini duyalım.” Bunun üzerine şu ayet-i kerime nâzil oldu:³³⁶ *“Bilgiden yoksun olanlar, “Allah bizimle konuşmalı veya bize bir mucizeli işaret gelmeli değil miydi? Dediler. Bunun gibi onlardan öncekiler de onların dediklerinin benzerlerini demişlerdi. Kalpleri hep birbirine benziyor! Biz, gerçeği kabul edenlere ayetleri açıkladık.”*³³⁷

Sürekli İslam’a ve Kur’an’a davet eden Hz. Peygamberi, Yahudilerden Abdullah b. Soriya Yahudi olmasını istiyor; Hıristiyanlarda Hz. Peygamberin Hıristiyan olmasını istiyorlardı. Bu isteklere binaen şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:³³⁸ *“Onlar, “Yahudi ve Hıristiyan olun ki doğru yolu bulasınız” dediler. Sen de şöyle de: “Hayır! Biz, Hanîf olan İbrahim’in dinine uyarız. O, müşriklerden değildi.” “Biz Allah’a ve bize indirilene; kezâ İbrahim, İsmail, İshak, Ya’kûb ve torunlarına indirilene; Yine Mûsâ ve İsâ’ya verilenlere ve bütün peygamberlere rableri tarafından gönderilenlere inandık. Onlar arasında ayırım yapmayız; biz Ona teslim olmuşuzdur” deyin.” “Eğer onlar da sizin inandığınız gibi inanırlarsa kesinlikle doğru yolu bulmuş olurlar; fakat eğer yüz çevirirlerse bilesin ki bir ayrılıkçılığın içindedirler. O takdirde artık onlara karşı Allah sana yeter; O işitendir, bilendir.” “Allah’ın boyasıyla boyandık. Boyaca ondan daha güzel olan kim vardır? Biz yalnız ona kulluk ederiz”(deyin).” “De ki: “Allah bizim de rabbimiz, sizin de rabbiniz olduğu halde onun hakkında bizimle tartışmaya mı kalkıyorsunuz? Bizim yaptıklarımız bize, sizin*

---

³³⁴ İbn Hişâm, *es-Siretü’n-Nebeviyye*, 1/377.

³³⁵ el-Bakara: 2/113.

³³⁶ İbn Hişâm, *es-Siretü’n-Nebeviyye*, 1/348.

³³⁷ el-Bakara: 2/118.

³³⁸ İbn Hişâm, *es-Siretü’n-Nebeviyye*, 1/378.

yaptıklarınız da size aittir. Biz ona gönülden bağlanmışızdır.” “Yoksa siz İbrahim, İsmâil, İshak, Ya’kûb ve torunların Yahudi yahut Hıristiyan olduklarını mı söylüyorsunuz?” “De ki: “Siz mi daha iyi bilirsiniz, yoksa Allah mı?” Allah katından gelmiş olup kendinde bulunan bilgiyi gizleyenden daha zalim kim vardır? Allah, yaptıklarınızdan habersiz değildir.” “Onlar bir ümmetti gelip geçti. Onların kazandıkları kendilerinin, sizin kazandıklarınız sizindir. Siz onların yaptıklarından sorguya çekilecek değilsiniz.”³³⁹

Mekkeli müşriklerin düşmanlıklarına Kur’an’dan cevaplar geldiği gibi Medine’deki Yahudilerin ve Hıristiyanların düşmanlıklarına da Kur’an’dan aralıksız cevaplar geliyordu. En küçük olayları bile kendi içlerinde büyüten ve karşı çıkmak için bahane sebebi sayanların alabileceği en güzel cevabı hiç kuşkusuz Kur’an veriyordu. Öyle ki Medine’ye geleli on yedi ay olmuştu. Bu süre zarfında Hz. Peygamber namaz kılarken Mescid-i Aksâ’ya doğru namaz kılmıştı. Daha sonra kiblenin Mescid-i Haram olmasını istemiş ve Allah, Hz. Peygamberi bu isteğinden mahrum etmemişti. Müslümanların artık namaz kılarken Mescid-i Aksâ’ya doğru dönmediğini gören Rifâa b. Kays, Ka’b b. Eşref, Kinane b. Ebi’l Hukayk vd. Hz. Peygamber’e gelerek “Ya Muhammed! İbrahim’in dini üzere olduğunu iddia etmene rağmen niçin kibleni değiştirdin? Eğer kibleni tekrar değiştirirsen sana tâbi oluruz.” Dediler. Aslında Hz. Peygamberi dininden döndürmeye çalışan bu gibi insanların söylemlerine cevap olarak Kur’an-ı Kerim şöyle diyordu:³⁴⁰ “İnsanlardan bir kısım sefihler, “Onları şimdiye kadar yöneldikleri kibleden vazgeçiren sebep nedir?” diyecekler. De ki: “Doğuda batıda Allah’ındır. O, dilediğini dosdoğru yola iletir.” “İşte böylece, siz insanlara şahit olasınız, peygamberde size şahit olsun diye sizi aşırılıklardan uzak bir ümmet yaptık. Biz bu yöneldiğin kibleyi özellikle resule uyanlarla sırt çevirenleri açıkça ayırt edelim diye belirledik. Bu, Allah’ın hidayet verdiği kimselerden başkasına elbette ağır gelecektir. Allah imanınızı asla zayi edecek değildir. Çünkü Allah insanlara karşı çok şefkatli, çok merhametlidir.”³⁴¹

İslam’a karşı çıkışlar devamlı olduğu ölçüde Hz. Peygamberin, Yahudileri ve Hıristiyanları Allah’a davet etmeside o ölçüde devamlıydı. Allah’ın elçisi Yahudileri

---

³³⁹ el-Bakara: 2/135-141.

³⁴⁰ İbn Hişâm, *es-Siretü’n-Nebeviyye*, 1/378.

³⁴¹ el-Bakara: 2/142-143.

İslam'a bir taraftan özendiriyor diğer taraftanda tâbi olmazlarsa cehennem azabının varlığıyla uyarıyordu. Ama Râfi b. Hârice ve Mâlik b. Avf: “Ya Muhammed! Hayır biz sana tabii olamayız, biz atalarımızın gittiği yoldan gideceğiz. Çünkü atalarımız bizden daha bilgili ve daha hayırlıydılar” dediler. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nâzil oldu:³⁴² “Onlara, “Allah’ın indirdiğine uyun” denildiğinde, “Hayır, atalarımızdan gördüğümüze uyarız” dediler. Ya atalarının akli bir şeye ermemiş, doğru yolu bulamamışlarsa!”³⁴³

İslam’ı anlatmak için her fırsatı değerlendiren Hz. Peygamber, Allah’ın yardımıyla Mekke’li müşrikleri hezimete uğratıp Medine’ye dönünce Yahudileri Kaynuka çarşısında topladı ve onlara hitaben: “Ey Yahudi topluluğu! Allah sizi Kureyş müşrikleri gibi hezimete uğratmadan teslimiyeti kabul edin” dedi. Onlar da: “Ya Muhammed! Nefsin seni aldatıyor herhalde. Sen savaş tecrübesi olmayan toy insanlardan oluşan Kureyş’le savaştın ve birkaç kişiyi öldürdün. Yemin olsun ki! Bizimle savaşırsan bizim nasıl tecrübeli insanlar olduğumuzu işte o zaman anlarsın. Dikkat et, sen daha önce bizim gibileri çatmadın!” dediler. Yahudilerin bu tehditlerine cevaben Allah-ü Teâla şöyle buyurdu:³⁴⁴ “(Resulüm!) İnkâr edenlere de ki: Yakında mağlup olacaksınız ve cehenneme sürükleneceksiniz. Orası ne kötü bir kalma yeri!” “(Bedir’de) karşı karşıya gelen iki grupta sizin için büyük bir ibret vardır: Biri Allah yolunda çarpışan (mümin) grup, diğeri ise gözleriyle bunları kendilerinin iki misli gibi gören kâfir grup. Allah dilediğini yardımıyla destekler. Elbette bunda basiret sahibi için büyük bir ibret vardır.”³⁴⁵

Âdeta Hz. Nuh gibi gece ve gündüz, gizli ve açık İslam’ı insanlara duyurmaya çalışan Hz. Peygamber, bu defa da Yahudilerin kendi kitaplarını okudukları eve (Midras Evi) girdi ve orada bulunanları Allah’a davet etti. Orada bulunan Nûman b. Amr ve Hâris b. Zeyd “Ey Muhammed! Sen hangi dindensin” dediler. Hz. Peygamber: “İbrahim’in milletinden ve dinindeyim” dedi. Onlar ise: “İbrahim zaten Yahudi’ydi” dediler. Hz. Peygamberde onları “Gelin! Aramızda ki bu tartışmamıza sizin kitabınız Tevrat’ı hakem yapalım” dediyse de Yahudiler bunu kabul etmediler. Bu olay üzerine

---

³⁴² İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/379-380.

³⁴³ el-Bakara: 2/170.

³⁴⁴ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/380.

³⁴⁵ Âl-i İmrân: 3/12-13.

şu ayet nâzil oldu:³⁴⁶ “Kendilerine kitaptan bir pay verilmiş olanlara baksana, aralarında hakem olması için Allah’ın kitabına çağrılıyorlar da, içlerinden bir grup yüz çevirip gerisin geri gidiyor.” “Onların bu tutumu “Sayılı günler dışında bize ateş asla dokunmayacak” demelerinden ötürüdür. Uydura geldikleri yalanlar dinleri hakkında kendilerini yanıltmaktadır.”³⁴⁷

Yahudilerin Hz. İbrahim’e Yahudi demelerine binaen Necran Hıristiyanları da “Hayır o Hıristiyan’dı” dediler. Bunun üzerine şu ayeti kerimeler nâzil oldu:³⁴⁸ “Ey Ehl-i kitap! İbrahim hakkında niçin tartışıyorsunuz? Oysa Tevrat da İncil de kesinlikle ondan sonra indirildi. Hiç düşünmüyor musunuz?” “İşte siz böylesiniz; hadi hakkında bilginiz olan konuda tartıştınız, fakat hiç bilgi sahibi olmadığınız bir konuda niçin tartışıyorsunuz? Oysa Allah bilir siz bilmezsiniz.” “İbrahim ne Yahudi ne Hıristiyan idi; Bilakis o, tek Allah’ a inanıp boyun eğmiş birisiydi, müşriklerden de değildi.” “Doğrusu insanların İbrahim’e en yakın olanı, ona tabi olanlar, bu peygamber (Muhammed) ve iman edenlerdir. Allah da müminlerin dostudur.”³⁴⁹

Ehli kitaptan öyleleri de vardı ki, insanların Müslüman olmasını engellemek ve bazı Müslümanları da dininden etmek için: “Gelin bu Muhammed ve arkadaşlarının dediklerine sabahleyin iman edip akşamleyin inkâr edelim. Böylelikle onların kafaları karışır ve onlarda bizim gibi olur” dediler. Bunun üzerine şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:³⁵⁰ “Ey Ehl-i kitap! Neden hakkı bâtil ile karıştırıyor ve bile bile gerçeği gizliyorsunuz?” “Ehl-i kitap’tan bir grup şöyle dedi: “Gün başlarken müminlere indirilmiş olana iman edip günün sonunda inkâr edin. Belki onlarda dinlerinden dönerler.” “Ve kendi dininize uyanlardan başka hiç kimseye inanmayın.” De ki: “Doğru olan yol ancak Allah’ın gösterdiği yoldur. Birine, size verilenin benzeri veriliyor diye mi veya rabbinizin huzurunda aleyhinize deliller getirecekler diye mi (böyle davranıyorsunuz)? De ki: “Kuşkusuz lütuf Allah’ın elindedir, onu dilediğine verir.” Allah (zâtında ve sıfatlarında) sınırsızdır ve her şeyi bilmektedir.”³⁵¹

---

³⁴⁶ İbn Hişâm, *es-Siretü’n-Nebeviyye*, 1/380.

³⁴⁷ Âl-i İmrân: 3/23-24.

³⁴⁸ İbn Hişâm, *es-Siretü’n-Nebeviyye*, 1/380.

³⁴⁹ Âl-i İmrân: 3/65-68.

³⁵⁰ İbn Hişâm, *es-Siretü’n-Nebeviyye*, 1/381.

³⁵¹ Âl-i İmrân: 3/71-73.

Hiz. Peygamber Yahudi hahamlarını ve Necran Hıristiyanlarını toplayıp İslam'ı anlattığı sırda içlerinden Ebu Râfî el-Kurazi denilen bir adam: “Ya Muhammed! Hıristiyanların Meryem oğlu İsa'yı ilah edinip tapındıkları gibi bizimde sana tapmamızı mı istiyorsun?” dedi. Necran'lılardan Rıbbîs denilen bir adam da: “Evet sen bunu mu istiyorsun ve davet ettiğin şey bu mudur?” dedi. Hiz. peygamber ise: “Ben Allah'ın dışında bir Şeye tapmaktan ve Allah'tan başkasına ibadeti emretmekten Allah'a sığınırım. Hayır, Allah bana bunları emretmedi ve beni bunlarla göndermedi” dedi. Bunun üzerine şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:³⁵² *“Allah'ın kendisine kitap, hüküm ve peygamberlik vermesinden sonra hiçbir insanın kalkıp insanlara “Allah'ı bırakıp bana kul olun” demesi düşünülemez. Aksine “Öğretmekte olduğunuz kitap ve yapmakta olduğunuz incelemeler gereğince rabbın kulları olun!” der.” “Ve o peygamberin size melekleri ve peygamberleri rab edinmenizi emretmesi de (düşünülemez). Müslüman olmanızdan sonra size inkârcılığı emreder mi hiç?”*³⁵³

Hiz. Peygamberin bütün çabalarına rağmen Medineli Yahudiler ve Hıristiyanlar, Müslüman olmamak için adeta diretiyorlardı. Bununla beraber Medine sözleşmesindeki himaye ve ittifak var diye Müslümanlardan bazılarının Yahudilerle sıkı teması vardı. Bunun üzerine şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:³⁵⁴ *“Ey iman edenler! Sizden olmayanları sırdaş edinmeyin, onlar size kötülük yapmaktan geri durmazlar, sıkıntıya düşmenizi isterler. Onların ağızlarından nefret taşmaktadır; kalplerinin gizlediği ise daha büyüktür. Gerçekten size delilleri açıklamışızdır, eğer düşünüyorsanız!”* “Size gelince, bakın siz onları seviyorsunuz, ama onlar sizi sevmiyorlar. Siz kitabın tamamına inanıyorsunuz; onlar sizinle karşılaştıkları zaman “inandık” diyorlar; yalnız kaldıklarında ise size karşı öfkelerinden parmaklarını ısıyorlar. De ki: “Öfkenizden çatlayın!” şüphesiz Allah kalplerden olanı bilmektedir.” “Size bir iyilik gelirse bu onları üzer, ama başınıza bir kötülük gelse buna sevinirler. Eğer sabreder ve sakınırsanız, onların tuzağı size hiçbir zarar vermez. Allah onların yaptıklarını çepeçevre kuşatmıştır.”³⁵⁵

---

³⁵² İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/381.

³⁵³ Âl-i İmrân: 3/79-80.

³⁵⁴ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/384.

³⁵⁵ Âl-i İmrân: 3/118-120.

Hz. Peygamberi en yakın arkadaşı Hz. Ebu Bekir de elinden geldiği kadar İslam'a ve Müslümanlara yardım ederdi. Çünkü diğer insanların da Müslüman olmalarını isterdi. Bir gün Yahudilerin kendi kitaplarını okuyup ders yaptıkları eve girdi. Orada Yahudilerin âlimi ve hahamı kabul edilen Finhas ve onun yanında da birkaç adam hitaben: "Sana yazıklar olsun ey Finhas! Muhammed'in gerçek peygamber olduğunu ve getirdiği kitabından Allah katından gelen bir hak olduğunu biliyorsun. Üstelik bunların gerçek olduğunu da kendi kitabımızdan biliyorsun. Bu sebeple sizi Allah'a davet ediyorum gelin Müslüman olun!" dedi. Finhas ise: "Allah'a yemin olsun ki bizim Allah'a ihtiyacımız yok, Allah'ın bize ihtiyacı var. Bizim ona yalvardığımız gibi oda bize yalvarıyor! Düşünsene size fâizi yasaklıyor bize ise veriyor, eğer bize ihtiyacı olmasaydı faiz vermezdi." dedi. Bu sözlere çok sinirlenen Hz. Ebu Bekir, Finhas'a bir tokat attı ve "Vallahi eğer aramızda sözleşme imzalamış olmasaydık senin boynunu vururdum" dedi. Finhas da alelacele Hz. Peygamberin yanına kavuştu ve Ebu Bekir'in kendisine tokat attığını söyledi. Hz. Peygambere olup bitenlerin doğrusunu Hz. Ebu Bekir anlatınca, Finhas "Ben öyle bir şey demedim" diyerek Hz. Ebu Bekir'i yalancı pozisyona düşürmek istedi. Bunun üzerine şu ayet-i kerimler indirildi:³⁵⁶ *"Allah fakirdir, biz zenginiz" diyenlerin sözünü andolsun ki Allah işitmiştir. Hem bu söylediklerini hem de hem de haksız yere peygamberleri öldürmelerini elbette yazacağız ve "Yakıcı azabı tadın!" diyeceğiz.* "Bu, ellerinizle yapmış olduğunuzun karşılığıdır. Yoksa Allah kullara asla zulmedici değildir."³⁵⁷ *"Allah, kendilerine kitap verilenlerden, "Onu insanlara mutlaka açıklayacaksınız, onu gizlemeyeceksiniz" diye sağlam bir söz almıştı. Ama onlar bunu kulak ardı edip kitabı az bir dünyalıkla değiştiler. Karşılığında aldıkları ne kadar da değersiz!" "Sanma ki yaptıklarından memnun olanlar, yapmadıklarıyla övülmekten hoşlananlar, evet, sanma ki onlar azaptan kurtulacaklar. Onlar için elem verici bir azap vardır."*³⁵⁸

Hz. Peygamber Medine'ye geldiğinde Ensar'la konuşuyor ve Muhacirlere maddi manevi yardım etmelerini öğütlüyordu. Ensar ise gerçekten "Ensar" olduğu için ellerinden gelen yardımları yapıyorlardı. Ensar ve Muhacir kardeşliği böylelikle tesis edilmiş oldu. Bu kardeşliği kıskanan ve Müslümanların güçlenmesini istemeyen

³⁵⁶ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/384-385.

³⁵⁷ Âl-i İmrân: 3/181-82.

³⁵⁸ Âl-i İmrân: 3/187-188.

Medine ki Ka'b b. Eşref ve taraftarları Medineli olduğu için Ensar'a kendilerince nasihat vermeye çalıyor ve "Mallarınızı hemen bunlara harcamayın ki boşa gitmesin, biz sizin en sonunda fakir düşmenizden endişe duyuyoruz!" diyerek Ensar ile Muhacirlerin arasını bozmaya çalıştıklarından ötürü şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:³⁵⁹ *"Bunlar cimrilik eden ve insanlara da cimriliği tavsiye eden, Allah'ın kendilerine lütfundan verdiğini gizleyen kimselerdir. Biz, kâfirler için alçaltıcı bir azap hazırladık."* *"Ve bunlar Allah'a ve ahiret gününe inanmadıkları halde mallarını, insanlara gösteriş için sarf edenlerdir. Bir kimsenin arkadaşı şeytan olursa o ne kötü bir arkadaştır!"* *"Allah'a ve ahiret gününe iman edip de Allah'ın kendilerine verdiğinden harcasalardı ne olurdu sanki! Allah onların durumunu hakkıyla bilmektedir."*³⁶⁰

Medine'deki Hz. Peygamberin risaletini kabul etmeyenlerden Sükeyn ve Adiy b. Zeyd "Ey Muhammed! Biz Hz. Musa'dan sonra hiçbir insana vahiy gönderildiğini bilmiyoruz" dediler. Bunun üzerine şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:³⁶¹ *"Biz Nûh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik. Ve İbrahim'e İsmail'e, İshâk'a, Ya'kup'a, torunlara, İsâ'ya, Eyyûb'a, Yûnus'a Hârûn'a ve Süleyman'a vahyettik. Dâvûd'a da Zebûr'u verdik."* *"Bir kısım peygamberleri sana daha önce anlattık, bir kısmını ise anlatmadık. Ve Allah, Mûsâ ile gerçekten konuştu."* *"Müjdeleyen ve uyarıcı gönderdik ki, insanların peygamberlerden sonra Allah'a karşı tutunacak bir delilleri olmasın! Allah izzet ve hikmet sahibidir."* *"Fakat Allah sana indirdiğine, onu ilmiyle (ilminin bir eseri olarak) indirdiğine şahitlik eder; Melekler de şahitlik ederler. Ve şahit olarak Allah yeterlidir."*³⁶² *"Ey Ehl-i kitap! "Bize ne bir müjde ne de bir uyarıcı geldi" demeyesiniz diye peygamberlerin arası kesildiği bir dönemde size gerçekleri açıklamak üzere elçimiz gelmişti. İşte size müjdeleyici de uyarıcı da geldi. Allah her şeye kâdirdir."*³⁶³

Sözlü saldırıların yanında fırsatı bulunca fiili saldırıya geçen Yahudilerde vardı. Şöyle ki, Hz. Peygamber bir diyet meselesinden ötürü Nadiroğulları'nın yanına gitti. Fırsatı kaçırmak istemeyen bir Yahudi: "Muhammed bugün bize çok yaklaştı bir

---

³⁵⁹ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/385.

³⁶⁰ en-Nisâ: 4/37-39.

³⁶¹ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/387.

³⁶² en-Nisâ: 4/163-166.

³⁶³ el-Mâide: 5/19.

daha bize bu kadar yakın olduğunu ve korumasız halde olduğunu kolay kolay göremeyiz, o yüzden kim şu damın üstüne çıkıp Muhammed'in üzerine kaya atacak?" dedi. Amr b. Cihaş b. Ka'b "ben atarım" dedi. Bunun üzerine şu ayet-i kerime indirildi:³⁶⁴ *"Ey iman edenler! Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın; hani bir kavim size el uzatmaya yeltenmişti de Allah onların ellerini sizden çekmişti. Allah'tan korkun! Müminler yalnız Allah'a dayansınlar."*³⁶⁵

Yahudi hahamları Midras evinde toplanıp bir kadınla bir erkeğin evli oldukları halde zina etmelerinden dolayı bu iki kişinin, hüküm vermesi için Hz. Peygambere gönderilmesi konusunda görüş birliğine vardılar. Kendi aralarında: "Eğer zina edenler hakkında tecrube hükmü (Hurma lifinden yapıp katrana bulaştırılan bir iple celde vurulması, daha sonrada yüzleri kara çıkartılıp yani rezil edilip ve bir çift eşeğe ters bindirilmesidir.) verirse anlayın ki o bir kraldır, ona tabii olabilirsiniz. Eğer recim hükmü verirse anlayın ki o bir Peygamberdir ve ondan uzak durun çünkü mallarınızı sizden alır!" dediler. Hz. Peygambere geldiklerinde olanları anlatıp hüküm vermesini istediler. Hz. Peygamber ise Midras evine gidip "Bana âlimlerinizi çağırın" dedi. Onlarda Tevrat'ı en iyi bilen Abdullah b. Soriya'yı getirdiler. Abdullah'la baş başa kalan Hz. Peygamber ona ısrarla "Ey Abdullah, Allah hakkı için söyle, Tevrat'ta zina edenlerin cezasının ne olduğunu biliyor musun?" diye sordu. O da "Evet biliyorum" dedi ve ilave etti "Yemin olsun ki hahamlar aslında senin Peygamber olduğunu biliyorlar ama kıskandıkları için kabul etmiyorlar" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber dışarı çıkıp o zina edenlerin recmedilmesini söyledi. Ama Abdullah b. Soriya recim cezasının olmadığını söyledi ve Hz. Peygamberin peygamberliğini yine inkâr etti. Bu konuyu Kur'an şöyle anlatır:³⁶⁶ *"Ey peygamber! Kalpleri inanmadığı halde ağızlarıyla "iman ettik" diyenlerden ve Yahudilerden küfürde yarışanlar seni üzmesin. Onlar hep yalana kulak verirler, sana gelmeyen başka bir kesimi dinler dururlar; kelimeleri konulduğu anlamlarından kaydırıp değiştirirler. "Eğer size şu verilse hemen alın, eğer o verilse uzak durun" derler. Allah bir kimseyi fitneye düşürmek isterse elbette Allah'ın iradesine karşı senin elinden hiçbir şey gelmez. İşte*

---

³⁶⁴ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/387.

³⁶⁵ el-Mâide: 5/11.

³⁶⁶ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/388-389.

onlar Allah'ın kalplerini temizlemek istemediği kimselerdir. Onların dünyadaki hakkı büyük bir rezilliktir. Ahirette de onlar için büyük bir azap vardır."³⁶⁷

Kureyzaoğulları ile Nadiroğulları arasında diyet ödemesi yapılırken Nadiroğulları'nın ölüleri şerefli sayıldığı için tam diyet alırlardı. Ama Kureyzaoğullarının diyeti ise yarım alınırdı. Bu konu hakkında Hz. Peygamberden hüküm istediklerinde şu ayet nâzil oldu:³⁶⁸ *"Onlar, hep yalana kulak veren ve durmadan haram yiyen kimseleridir. Sana gelirlerse aralarında hüküm ver veya onlardan yüz çevir. Onlardan yüz çevirirsen sana asla zarar veremezler. Eğer hüküm verirsen aralarından adaletle hükmet. Şüphesiz Allah âdil olanları sever.*"³⁶⁹

Ka'b b. Esed, İbn Saluba, Abdullah b. Soriya ve Şas b. Kays Hz. Peygambere gidip *"Ya Muhammed! Biliyorsun ki biz kavmimizin en şerefli ve önde gelen insanlarıyız. Biz sana inanırsak bizim kavmimizde sana inanır. Sana inanmamız için bir şey istiyoruz, bizim bir grupla aramız iyi değil onların yanına gideli aramızda seni hakem yapalım ve sende bizim lehimize hüküm ver!"* dediler. Hz. Peygamber bu isteklerini kabul etmedi ve şu ayetler nâzil oldu:³⁷⁰ *"Aralarında Allah'ın indirdiği ile hükmet, onların arzularına uyma, Allah'ın sana indirdiği hükümlerin bir kısmından seni saptırmamaları için onlardan sakın (diye sonu indirdik). Eğer yüz çevirirlerse bil ki Allah, (öyle istedikleri, bunu hak ettikleri için) onların bazı günahları sebebiyle başlarına bir belâ getirmek istiyordur. İnsanların birçoğu gerçekten Allah'ın yolundan çıkmışlardır."* *"Yoksa cahiliye devrinin hükmünü mü istiyorlar? Gerçeği kesin olarak bilip kabul eden kimseler için Allah'tan daha güzel hüküm sahibi kim olabilir."*³⁷¹

Yahudilerden Ebu Yasir b. Ahtab ve arkadaşları Hz. Peygamberin yanına gelip iman ettiği peygamberleri sordular. Peygamberimizde şu ayeti okudu: *"Biz Allah'a ve bize indirilene; kezâ İbrahim, İshak, Ya'kûb ve torunlarına indirilenlere; yine Mûsâ ve İsa'ya verilenlere ve bütün peygamberlere rableri tarafından gönderilenlere inandık. Onlar arasında ayırım yapmayız; biz ona teslim olmuşuzdur"* de."³⁷² Hz.

---

³⁶⁷ el-Mâide: 5/41.

³⁶⁸ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/390.

³⁶⁹ el-Mâide: 5/42.

³⁷⁰ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/390.

³⁷¹ el-Mâide: 5/49-50.

³⁷² el-Bakara: 2/136.

İsa'nın adını duyunca "Biz Meryem oğlu İsa'ya ve ona indirilen kitaba iman etmiyoruz" dediler. Bu olay üzerine şu ayet-i kerimeler indirildi:³⁷³ "De ki: "Ey Ehl-i kitap! Biz yalnız Allah'a, bize indirilene ve daha önce indirilenlere iman ettiğimiz için mi bizden hoşlanmıyorsunuz? Oysa sizin çoğunuz yoldan çıkmış kimselersiniz."³⁷⁴

Hiz. Peygambere aralıksız sorular sorup onu ve inananları sıkıştırmaya çalışan Yahudiler yine Hiz. Peygambere gelerek: "Ya Muhammed! Allah'tan başka ilah olduğuna inanıyor musun?" diye soru sordular. Hiz. Peygamberde onlara cevaben: "Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur, ben tevhit ile gönderildim ve sizi de tevhide davet ediyorum" dedi. Onların dedikleriyle alakalı şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:³⁷⁵ "De ki, "Hangi şahidin şahitliği daha güvenlidir?" De ki: "Bizimle sizin aranızda Allah şahittir. Bu Kur'an bana, hem sizi hem de ulaştığı herkesi onunla uyarmam için vahyedildi. Yoksa siz Allah ile beraber başka tanrılar olduğuna mı şahitlik ediyorsunuz?" "De ki: "Ben buna şahitlik etmem." De ki: "O, ancak bir tek ilahtır, ben sizin ortak koştuğunuz şeylerden kesinlikle uzağım." "Kendilerine kitap verdiklerimiz, onu kendi oğullarını tanıdıkları gibi tanırırlar. Kendilerini ziyan edenlere gelince, işte onlar inanmazlar."³⁷⁶

Rifâa b. Zeyd ve Süveyd b. Haris Müslüman olduklarını açıklamış ardından da münafık olmuşlardı. Haliyle münafık olduklarını bilmeyen bazı Müslümanlar onları dost edinmişlerdi. Allah-ü Teâlâ'da onları şöyle uyarmıştı:³⁷⁷ "Ey iman edenler, Sizden önce kendilerine kitap verilenlerden dininizle alay ve eğlence konusu edinenleri ve kâfirleri dost edinmeyin. Eğer müminseniz Allah'tan korkun." "Namaza çağrıldığınız zaman onu alay ve eğlence konusu yaparlar. Bu, onların aklını kullanmaz bir topluluk olmalarındandır." "De ki: "Ey Ehl-i kitap! Biz yalnız Allah'a, bize indirilene ve daha önce indirilenlere iman ettiğimiz için mi bizden hoşlanmıyorsunuz? Oysa siz çoğunuz yoldan çıkmış kimselersiniz." "De ki: "Allah katında cezası bundan daha kötü olanı haber vereyim mi? Onlar, Allah'ın lânetlediği ve gazap ettiği, bir kısmını maymunlara ve domuzlara çevirdiği, tâğuta tapan kimselerdir. İşte bunlar, yeri daha kötü olanlar ve doğru yoldan daha fazla sapmış bulunanlardır." "Size

---

³⁷³ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/390.

³⁷⁴ el-Mâide: 5/59.

³⁷⁵ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/391.

³⁷⁶ el-En'âm: 6/ 19-20.

³⁷⁷ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/391.

geldiklerinde “İman ettik” derler. Oysa onlar inkârla girmiş, yine onunla çıkmışlardır. Allah onların neler gizlemiş olduklarını daha iyi bilir.”³⁷⁸

İnanmamak için her türlü soruyu soran Yahudiler bir defasında da Kıyametin ne zaman kopacağını sormuşlardı. Onlara cevabı bizatihi Allah vermiş ve şöyle buyurmuştu:³⁷⁹ “Ne zaman gelip çatacak?” diye gelip sana kıyamet saatini sorarlar. De ki: “Onun hakkında bilgi sadece rabbinin katındadır. Vakti geldiğinde onu açığa çıkaracak olan ancak Allah’tır. O (Kıyamet), göklere de yerlere de ağır gelecektir! Sizi ansızın yakalayacaktır!” sanki sen onu biliyormuşsun gibi sana soruyorlar. De ki: “Onun bilgisi Allah katındadır, fakat insanların çoğu bunu bilmezler.”³⁸⁰

Yahudilerin Hz. Peygambere tabi olmama gerekçelerinden biride “Biz sana ne diye inanalım ki, sen Medine’ye geldiğinde bizim kiblemize yönelmiştin artık yönelmiyorsun ve Üzeyir’in Allah’ın oğlu olduğunu kabul etmiyorsun” demeleri idi. Bu durumu Kur’an-ı Kerim şöyle anlatıyor:³⁸¹ “Yahudiler “Üzeyir Allah’ın oğludur” dediler. Hıristiyanlar da “Mesih (İsa) Allah’ın oğludur” dediler. Bunlar, daha önceki inkârcıların söylediklerine benzer biçimde ağızlarından çıkan sözlerdir. Allah onları kahretsin! (gerçeklerden) nasılda yüz çeviriyorlar!”³⁸²

Sataşma sırası Kur’an’a gelince Hz. Peygamber’e: “Bize okuduğun bu kitabı Tevrat gibi uyumlu bulmuyoruz, Allah peygamberlerinin isteklerini geri çevirmez eğer sen gerçekten peygamber isen Allah’tan iste de sana gökten her haliyle uyumlu bir kitap indirsin” dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber şu ayet-i kerimeyi okudu:³⁸³ “De ki: “Yemin ederim, bu Kur’an’ın bir benzerini ortaya koymak için insanlar ve cinler bir araya gelip destek olsa dahi onun benzerini ortaya koyamazlar.”³⁸⁴

Yahudiler Hz. Peygambere yaptığı sözlü saldırılarından sonra Kur’an’a da aynı şekilde saldırı yapmaktan geri durmuyorlardı. En nihayetinde sıra Allah’ın zatına geldi. Hz. Peygambere: “Ya Muhammed! Bizde biliyoruz ki yeri ve göğü Allah yarattı doğru. Ama Allah’ı kim yarattı!” dediler. Bu soruya çok kızdığı için Hz. Peygamberin

---

³⁷⁸ el-Mâide: 5/57-61.

³⁷⁹ İbn Hişâm, *es-Siretü’n-Nebeviyye*, 1/391-392.

³⁸⁰ el-A’raf: 7/187.

³⁸¹ İbn Hişâm, *es-Siretü’n-Nebeviyye*, 1/392.

³⁸² et-Tevbe: 9/30.

³⁸³ İbn Hişâm, *es-Siretü’n-Nebeviyye*, 1/393.

³⁸⁴ el-İsrâ: 17/88.

yüzü kızardı ve onların üzerlerine yürüdü. Daha sonra ise şu ayetleri okudu: “*De ki: O, Allah’tır, tektir.*” “*Allah Samed’dir.*” “*Doğurmamış ve doğmamıştır.*” “*Onun hiçbir dengi yoktur.*”³⁸⁵ Bu ayetleri dinledikten sonra Allah’ın zâtı hakkında soru sormaya devam ettiler ve “Bize anlatsana Allah’ın kolu nasıl, pazıları var mı?” dediler. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nâzil oldu:³⁸⁶ “*Onlar Allah’ı gereği gibi takdir edip tanımadılar. Kıyamet gününde bütün dünya onun avucundadır; gökler de onun kudret elinde dürülüp bükülmüştür. Allah, müşriklerin koştukları ortaklardan uzaktır ve yücedir.*”³⁸⁷

2.3. Necran’lı Hıristiyan Heyet ve Âl-i İmran Suresindeki Bazı Ayetler

Hız. Peygamber Medine’deyken Necran’dan altmış kişilik Hıristiyan grup geldi. Bu gruptan on dört kişi heyetin eşrafından ve yöneticilerindendi. Heyette herkes din konusunda aynı düşünmüyordu. Yöneticilerden on dört kişi bile Hız. İsa hakkında farklı inanca sahiptiler. Kimisi Hız. İsa’ya Allah diyordu, kimisi Allah’ın oğludur diyordu ve bazıları da o için üçüncüsüdür diyordu. Hız. İsa’ya Allah’tır diyenlerin delili: Ölülerini diriltmesi, gaybı bilmesi, çamurdan gerçek kuş yapması ve bazı hastalıkları tedavi edebilmesiydi. Hız. İsa için Allah’ın oğludur diyenlerin delilleri ise: Babasız olarak dünyaya gelmesi, henüz beşikteyken konuşması ve daha önce bunları yapan kimsenin olmamasıydı. Onun için için üçüncüsüdür diyenlerin delilleri ise: Hız. İsa herhangi bir konuda hitap ederken “biz yaptık, biz emrettik ve biz hüküm verdik” demesiydi. Eğer Allah tek olsaydı “ben yaptım, ben emrettim” şeklinde konuşması lazımdı. İşte bu yüzden o İsa ve Meryem’dir. Bu farklı inançların hepsiyle ilgili ayetler nâzil oldu. Âl-i İmrân suresinde seksen küsur ayet bu heyetin ithamlarına cevap olarak ve onların ihtilaf ettikleri şeylere cevaben nâzil olmuştur:³⁸⁸

“*Eli-lâm-mîm.*” “*Allah, ondan başka asla ilah yoktur; hayy ve kayyumdur.*”

Surenin hemen başında Allah-ü Teâlâ kendini Hıristiyan heyetin dediklerinden tenzih ederek, yaratanın ve emir buyuranın sadece kendisi olduğunu bildirerek, Hız. İsa hakkında uydurduklarına cevap vererek ve böylece onların sapkınlıklarını ortaya

---

³⁸⁵ el-İhlâs: 112/1-4.

³⁸⁶ İbn Hişâm, *es-Siretü’n-Nebeviyye*, 1/393-394.

³⁸⁷ ez-Zümer: 39/67.

³⁸⁸ İbn Hişâm, *es-Siretü’n-Nebeviyye*, 1/394-396.

koyarak başlamaktadır. “*O sana kitabı, gerçeğin ta kendisi ve öncekileri doğrulayıcı olarak indirmiştir; yani ihtilaf ettikleri şeylerin gerçeğini onlara öğretti daha önce insanlara doğru yolu göstermek üzere Tevrat ve İncil’i indirmişti; Furkan’ı da indirmişti.* Yani Hz. İsa hakkında ihtilaf ettikleri şeyleri bir karara bağlayan aynı zamanda hak ve batılı birbirinden ayıran (Furkân’ı) indirdi. *Bilinmeli ki Allah’ın ayetlerini inkâr edenler için şiddetli bir azap vardır. Allah suçlunun hakkından gelen mutlak güç sahibidir.*” Çünkü onlar kendi kitaplarında hakkı gördüğü halde inkâr ettiler. “*Kuşkusuz yerde olsun gökte olsun hiçbir şey Allah’a gizli kalmaz.*” Yani Hz. İsa hakkında söyledikleri o karışık sözleri, kurmuş oldukları o tuzakları vs. her şeyi bilir. “*Sizi rahimlerde dilediği gibi şekillendiren odur.* Hz. İsa’da anne rahminde Allah’ın dilediği şekilde biçimlenmiştir. Bunu inkâr edemediğiniz halde o nasıl ilah olabilir. Bunun akabinde Allah-ü Teâlâ Hıristiyanların şirk koştukları şeylerden kendini tenzih etmek için şöyle buyurdu: *Mutlak güç ve hikmet sahibi olan Allah’tan başka ilah yoktur.*” “*Sana kitabı indiren odur. Onun (Kur’an) bir kısım ayetleri muhkem’dir ki bunlar kitabın esasıdır, Bunlar Allah’ın delilleri, batılları reddeden ayetler ve emir ve yasaklar vardır diğerleri ise müteşâbihdir. Kalplerinde sapma meyli bulunanlar, fitne çıkarmak ve onu (kişisel arzularına göre) tevil etmek için ondaki müteşâbihlerin peşine düşerler.* Yani diledikleri gibi teviller yapar ve düşüncelerini desteklemek için delil olarak kullanırlar. *Hâlbuki onun tevilini ancak Allah bilir; birde ilimde yüksek payeye erişenler. Derler ki: “Ona inandık, hepsi rabbimizin katındadır.”* Bu ayetlerin hepsi Allah katından olduğu halde çelişki nasıl olur? Derler ve ardından müteşâbihin tevilini muhkemin teviline irca ederler.(Yani düşüncelerine göre ayetleri yorumlamak yerine; ayetlere göre yorum yaparlar) İşte o zaman kendi görüşleri kitaptakilerle birleşmiş olur. Sundukları deliller geçerli olur, batıl ortadan kalkmış olur. *Bu inceliği yalnız akliselim sahipleri düşünüp anlar.*” Ve böylesi kimseler şöyle derler: “*Rabbimiz! Bizi doğru yola erıştirdikten sonra kalplerimizi saptırma, bize tarafından bir rahmet bağışla. Hiç kuşku yok, lütfu bol olan yalnız sensin.*”³⁸⁹ Yani biz kendimizi yaptıklarımızla doğru yoldan saptırsak da sen bizim kalbimizi saptırma!

---

³⁸⁹ Âl-i İmrân: 3/1-8.

“Allah, hak ve adaleti ayakta tutarak, kendinden başka tanrı olmadığını bildirdi; melekler ve ilim sahipleri de bunu ikrar ettiler. (Evet) ondan başka tanrı yoktur; o mutlak güç ve hikmet sahibidir.” “Kuşkusuz Allah katında din İslam’dır. Kitap verilenler, ancak kendilerine ilim geldikten sonradır ki, aralarında hak tanımazlık yüzünden ayrılığa düştüler. Allah’ın ayetlerini inkâr edenler bilmelidir ki Allah’ın hesabı çok çabuktur.” “Eğer seninle tartışmaya girerlerse, de ki: Yani Hz. İsa hakkında o üçün üçüncüsüdür, çünkü “biz yarattık, biz emrettik ve biz hükmettik” gibi sözler söyleyerek tartışma yaratmaya kalkarlarsa deki: “Bana tabi olanlarla beraber ben kendimi Allah’a teslim ettim.” Ehl-i kitaba ve ümmilere, “Sizde Allah’a teslim oldunuz mu?” de! Eğer teslim oldularsa doğru yolu buldular demektir. Yok, eğer yüz çevirdilerse, sana düşen yalnızca bildirimde bulunmaktır. Allah kullarını çok iyi görmektedir.”³⁹⁰

Daha sonraki ayetlerde Allah-ü Teâlâ Yahudi ve Hristiyanların uydurdukları şeyleri zikredip şöyle buyurdu: “Allah’ın ayetlerini inkâr edenler, haksız yere peygamberlerin canına kıyanlar ve adalet isteyen insanları öldürenler var ya, onlara can yakan bir azabı müjdele!” “İşte onlar dünyada da ahirette de emekleri boşa giden kimselerdir. Onların hiç yardımcıları da yoktur.” “Kendilerine kitaptan pay verilmiş olanlara baksana, aralarında hakem olması için Allah’ın kitabına çağrılıyorlar da, içlerinden bir grup yüz çevirip gerisingeri gidiyor.” “Onların bu tutumu “Sayılı günler dışında bize ateş asla dokunmayacak” demelerinden ötürüdür. Uydura geldikleri yalanlar dinleri hakkında kendilerini yanıltmaktadır.” “Peki, onların geleceğin de kuşku bulunmayan bir gün için topladığımızda ve hiçbir haksızlığa uğramaksızın herkese hak ettiği tastamam verildiğinde halleri nice olacak!” “De ki: “Ey mülkün gerçek sahibi olan Allah’ım! Mülkü dilediğine verirsin, dilediğinden çekip alırsın. Dilediğini yüceltirsin, dilediğini de alçaltırsın. Her türlü iyilik senin elindedir. Hiç kuşku yok ki sen her şeye kâdirsin.” “Geceyi gündüze katarsın, gündüzü de geceye katarsın. Ölüden diriye çıkarırsın, diriden ölüyü çıkarırsın ve dilediğine sayısız rızık verirsin.”³⁹¹ Bunları yapmaya senden başka hiç kimsenin gücü yetmez. Yani Allah Hz. İsa’ya ölüleri diriltmek, çamurdan kuş yapmak, bir takım hastalıkları tedavi etmek ve gaipten haber vermek gibi mucizeler verdiyse, bunu insanlar için bir delil olsun diye

---

³⁹⁰ Âl-i İmrân: 3/18-20.

³⁹¹ Âl-i İmrân: 3/21-27.

ve İsa'nın peygamberliği tasdik edilsin diye vermiştir. Yoksa bu mucizeler sebebiyle Allah'a şirk koşulsun diye değil! Düşünün ki Allah'ın Hz. İsa'ya vermediği mucizelerde –Peygamberliğin verilmesi, mal mülk vermek, geceyi gündüze gündüze geceye geçirmek, ölüden diriyi diriden ölüyü çıkarmak, iyi olsun kötü olsun kullarından istediği kimselere hesapsız rızıklar vermek gibi- vardır. Yirmi yedinci ayete kadar zikredilen bu ayetlerin hepsi onların şüphelerinden vazgeçmeleri için bir delil değil midir? Hz. İsa ilah olsaydı bu ayetlerde geçenlere sahip olurdu ve krallardan kaçmak için memleketten memlekete kaçmazdı!³⁹²

Sonraki ayetlerde de mümin olacak kimselere hitaben şöyle buyurdu: *“De ki: “Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Yani geçmişte ki şirk koşmanızı. Allah çok bağışlayıcı çok esirgeyendir.” “De ki: “Allah'a ve resulüne itaat edin” ki zaten siz onu kendi kitabınızdan tanıyorsunuz. Eğer yüz çevirirlerse bilsinler ki Allah kâfirleri sevmez.”*³⁹³

Sonra Allah-ü Teâlâ tekrar Hz. İsa'nın yaratılışını ve Hz. Meryem'in yaşadıklarının bazılarını şöyle anlattı:³⁹⁴ *“Allah birbirinden gelme nesiller olarak Âdem'i, Nuh'u, İbrahim ailesini ve İmran ailesini seçip âlemlere (bütün yaratılmışlara) üstün kıldı. Allah hakkıyla işitmekte ve bilmektedir.” “Bir zamanlar İmran'ın karısı şöyle demişti: “Rabbim! Karnımdakini kayıtsız şartsız sana adadım, benden kabul buyur; kuşkusuz sensin her şeyi işiten her şeyi bilen.” “Onu doğrunca dedi ki: “Rabbim! Onu kız doğurdum. –Oysa Allah onun ne doğurduğunu gayet tabii bilmektedir- erkekte kız gibi değildir. Ben onun adını Meryem koydum, işte ben onu ve soyunu kovulmuş şeytana karşı senin korumana bırakıyorum.” “Bunun üzerine rabbi ona hüsnükabul gösterdi ve onu güzel bir şekilde yetiştirdi. Zekeriyâ'yı da onun bakımı ile görevlendirdi...”*³⁹⁵ *“Melekler şöyle demişti: “Ey Meryem! Allah seni seçti, seni tertemiz kıldı ve seni bütün dünyada ki kadınlara üstün eyledi.” “Ey Meryem, Rabbine ibadet et; secdeye kapan, huzurunda eğilenlerle beraber sende eğil.” “Bunlar sana vahiy yoluyla bildirmekte olduğumuz gayb haberlerindedir. Hz. Meryem'in bakımını Zekeriya (as) üstlendikten bir zaman sonra İsarailoğullarında şiddetli bir*

---

³⁹² İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/396-398.

³⁹³ Âl-i İmrân: 3/31-32.

³⁹⁴ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/399.

³⁹⁵ Âl-i İmrân: 3/33-37.

kıtlık meydana geldi. Zekeriya (as) artık ona bakamazdı. Hz. Meryem'in bakımını üstlenmek için tekrar kura çekmek zorunda kaldılar. Çekiliş sonrasında kura Rahip Cüreyc'e çıktı. *İçlerinden hangisi Meryem'i himayesine alacak diye kura çekmek üzere kalemlerini atarlarken sen onların yanında değildin; onlar tartışırken de sen yanlarında değildin.*"³⁹⁶ Yani bu ayette Hıristiyanların gizledikleri şeyi (Kura olayını) Allah Hz. Peygambere bildiriyor ve Hz. Muhammed'in peygamberliğinin gerçek olduğunun delilini sunuyor. *"O hem beşikte iken hem de yetişkin halinde insanlarla konuşacak ve sâlih kişilerden olacak."* *"Dedi ki: "Rabbim! Bana bir erkeğin eli değmedi halde nasıl çocuğum olur?"* *"Allah buyurdu: "İşte öyle, Allah dilediğini yaratır, bir işin olmasını istedi mi ona sadece 'ol!' der, o da olur."*³⁹⁷ *"Rabbi ona Kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğretecek."* *"Onu İsrâiloğulları'na elçi olarak gönderecek ve şöyle diyecek: "Kuşkuya yer yok! İşte size rabbinizden bir mucize ile geldim; size çamurdan kuş biçiminde bir şey yapar ona üflerim, Allah'ın izniyle derhal kuş olur; yine Allah'ın izniyle körü ve cüzzamlıyı iyileştirir, ölüleri diriltirim; ayrıca evlerinizde ne yiyip ne biriktirdiğinizi size haber veririm. Eğer inanan kimseler iseniz elbette bunda sizin için bir ibret vardır."* Yani benim Peygamber olduğuma. *"Benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı olarak ve size haram kılınmış olanların bir kısmının sizin için helal olduğunu bildireyim diye gönderildim ve size rabbimden bir mucize getirdim. Artık Allah'a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin."* *"Kuşkusuz Allah benimde rabbimdir, sizin de rabbinizdir. Öyleyse ona kulluk edin, işte doğru olan yol budur."* *"İsa onlardaki inkârcılığı sezince, "Allah'a giden yolda bana yardımcı olacaklar kimlerdir? Diye sordu. Havâriiler cevap verdiler: "Biz Allah için yardımcılarız; Allah'a inandık, şahit ol ki bizler Müslümanlarız."* *"Rabbimiz! İndirdiğine inandık ve peygambere tâbi olduk; artık bizi şahitlerle beraber yaz."*³⁹⁸

2.4. Abdullah Bin Cahş Seriyyesi ve "Sana Haram Aylarından Soruyalar"

Ayetinin İnmesi

Hz. Peygamber, Medine'ye hicret ettikten on yedi ay sonra, birinci Bedr'in akabinde 20 veya 30 Recep 624 tarihinde Halasının (Ümeyye) oğlu Abdullah b. Cahş'ı

³⁹⁶ Âl-i İmrân: 3/ 42-44.

³⁹⁷ Âl-i İmrân: 3/45-47.

³⁹⁸ Âl-i İmrân: 3/48-53.

hepsi muhacirlerden oluşan sekiz veya on iki kişilik askeri bir gruba emir tayin etti. Ardından Ka'b b. Übey'e bir mektup yazdırarak Abdullah b. Cahş'a verdi ve iki gün boyunca Mekke'ye doğru gitmelerini sonra mektubu açıp içinde yazılan emri uygulamasını emretti.³⁹⁹ İki gün yol aldıktan sonra mektubu açıp okudular ve mektupta Batn-ı Nahle denilen yere kadar gitmelerinin ve Kureyş'in kervanları hakkında bilgi toplayıp tekrar geri dönmelerinin emredildiğini gördüler. Batn-ı Nahle denilen yere geldiklerinde Kureyş'e ait bir kervana denk geldiler. Kervanda Amr b. el-Hadramî, el-Hakem b. Keysân, Osman b. Abdullah ve Nevfel b. Abdullah vardı. Kervanı gören Abdullah'ın birliği ilk önce haram ayı olan Recebin son günü olduğu için savaşmanın ve adam öldürmenin haram olduğunu, ama kervanı bırakırlarsa ellerinden kaçacaklarını düşündüler.⁴⁰⁰ Nihayetinde ise saldırdılar birkaç kişiyi öldürüp iki kişiyi esir aldılar ve birazda mal ganimet olarak aldılar. Abdullah b. Cahş elde edilen ganimetin beşte birini kendi aralarında bölüştükten sonra⁴⁰¹ kalanını alarak Hz. Peygamber'in yanına geldiler. Hz. Peygamber esirleri hapsedti ama bu askeri birliğe "Ben size haram aylarında savaşmanızı emretmedim" dedi. Yaptıklarına çok pişman olan bu birlik aynı zamanda Müslümanlar tarafından da kınandılar. Medine'deki Yahudiler de bu olayın propagandasını yapınca şu ayetler nâzil oldu:⁴⁰² *"Sana haram ayı, onda savaşmayı soruyorlar. De ki: Onda savaşmak büyük bir günahdır. Allah'ın yolundan menetmek ve onu inkâr etmek, Mescid-i Harâm'dan (insanları) engellemek, halkını oradan çıkarıp sürmek ise Allah katında daha büyük günahdır. Fitne de öldürmekten daha ağırdır. Güçleri yeterse sizi dininizden çevirinceye kadar durmadan sizinle savaşsınlar. İçinizden kim dininden döner de kâfir olarak ölürse, dünyada ve ahirette amelleri boşa gidenler işte bunlardır. Cehennem dostları da bunlardır ve orada devamlı kalırlar."* Bu ayetler nâzil olunca Abdullah'ın birliğinin haklılığı ortaya çıkmış oldu. Yani bizatihi Allah tarafından aklandıkları için bu birlik yaptıklarından ötürü sevap umdular bu sebeple şu ayet-i kerime nâzil oldu:⁴⁰³ *"İman*

---

³⁹⁹ Taberî, *Târih*, 2/401.

⁴⁰⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/25-29.

⁴⁰¹ İslam'da ilk Hums uygulaması olmuştu. Bununla alakalı şu ayet nâzil oldu: *"Allah'a ve Furkan günü yani iki topluluğun karşılaştığı gün kulumuza indirdiğimize iman etmişseniz biliniz ki ganimet olarak ele geçirdiğiniz her şeyin beşte biri Allah'a, Peygambere, yakınlarla, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışlara aittir. Allah her şeye gücü yetendir."* Vâkîdî, *el-Meğâzî*, 54.

⁴⁰² İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/415; İbnü'l Esîr, *el-Kâmil*, 1/221.

⁴⁰³ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/418.

edenler, hicret eden ve Allah yolunda savaşanlar; şüphesiz işte bunlar Allah'ın rahmetini umarlar. Allah çok bağışlayıcıdır, sonsuz rahmet sahibidir."⁴⁰⁴

2.5. Bedir Gazvesi

Hız. Peygamber, Mekke'den ticaret için Şam'a giden Ebû Süfyân'ın idaresinde olan ve içinde bin deve bulunan büyük bir kervanı ele geçirmek için ashabıyla istişare edip yola çıkmaya karar verdi.⁴⁰⁵ Kendisinin davetine icabet edenlerle beraber hicretin ikinci yılında ramazan ayında 624 tarihinde Medine'de kendisinin yerine Ebû Lübâbe b. Abdülminzir'i vekil tayin ederek yola çıktı. Hız. Peygamberin ordusunda seksen üçü muhacirlerden geri kalanı ensârdan olmak üzere üç yüz on beş kişi vardı.⁴⁰⁶ Ordudaki asker sayısının az olma sebebi herhangi bir savaş olmayacağını⁴⁰⁷ ve sadece kervanı ele geçirmek için hareket edildiğinin düşünülmesindedir.⁴⁰⁸ Kendisine saldırılacağını öğrenen Ebû Süfyân kervanın yolunu sahil şeridinde değiştirerek bir şekilde Mekke'ye gitmeyi başardı. Mekkeliler de kervanlara Müslümanlar tarafından saldırılacağını duyduğu için hem mallarını korumak hem de Müslümanlarla savaşmak için bin kişilik bir orduyla yola çıktılar. Ebû Süfyân "herhangi bir saldırı olmadığını" haber etse de Mekkeliler Ebu Cehil'in telkinleriyle çıktıkları bu yoldan dönmediler.⁴⁰⁹

Hız. Peygamberin savaş için yola çıkmadığını, Müslümanlar da savaşa pek hazırlıklı olmadıkları için savaş yapılacağını duyduklarında bu durumdan hoşlanmadıklarını⁴¹⁰ Kur'an'ı Kerim şöyle anlatır:⁴¹¹ "*Nitekim müminlerden bir kısmı isteksiz oldukları halde rabbin seni, doğru bir kararla evinden savaşa çıkarmıştı.*" "*Doğru olan apaçık ortaya çıktıktan sonra; sanki gözleri göre göre ölüme sürükleniyorlarmış gibi bir konuda seninle tartışıyorlardı.*" "*Hatırlayın, Allah size "iki topluluktan biri sizindir" diye vaad ediyordu, siz güçsüz olanın sizin olmasını*

---

⁴⁰⁴ el-Bakara: 2/217-218.

⁴⁰⁵ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 56-57.

⁴⁰⁶ Hüseyin b. Muhammed b. Hasan Diyârbekrî, *Târîhu'l-Hamîs fî Ahvâli Enfesi Nefîs* (Beirut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2019), 2/93.

⁴⁰⁷ Taberî, *Târîh*, 2/411.

⁴⁰⁸ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/47.

⁴⁰⁹ İbnü'l Esîr, *el-Kâmil*, 1/223.

⁴¹⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/47.

⁴¹¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/465.

istiyordunuz, Yani savaşı değil de kervandaki ganimetleri istiyordunuz. Allah ise iradesi ve sözleriyle hakkı hâkim kılmayı ve inkâr edenlerin kökünü kesmeyi murat ediyordu ki, böylece günah yolunu tutanların hoşlarına gitmesine de hakkı hâkim, batılı geçersiz kılsın!” Hz. Peygamber müşriklerin sayıca çokluğunu görünce kibleye yöneldi ve “Allah’ım sen şu bir avuç İslam ordusuna yardım et! Eğer onları helak edersen artık sana ibadet edecek kimse kalmayacak” dedi. Hz. Ebu Bekir⁴¹² “Ey Allah’ın peygamberi! Merak etme Allah vaadini gerçekleştirecektir.” dedi. Ardından şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:⁴¹³ “Rabbinizden yardım dilediğiniz zamanı hatırlayın. Hemen size, “Meleklerden peşi peşine gelen binlik kuvvetlerle ben size yardım edeceğim” diye cevap verdi.” “Bunu yalnızca müjde olsun ve kalpleriniz bununla yatışsın diye yaptı. Zaten yardım ancak Allah tarafındandır. Allah, kuşkusuz izzet ve hikmet sahibidir.” “O zaman katından bir güven olsun diye sizi hafif bir uykuya daldırıyordu. Sizi onunla temizlemek, şeytanın pisliğini üzerinizden gidermek, cesaretinizi artırmak ve o sayede ayaklarınızı yere sağlam bastırmak için gökten üzerinize su indiriyordu.”⁴¹⁴ O gece yağmur yağmıştı⁴¹⁵ ve böylece müşrikler bedir sularına gidememişti. Müslümanların işi kolaylaşmıştı.⁴¹⁶

Daha sonrada Allah-ü Teâlâ Müslümanları zaferle müjdeleyerek⁴¹⁷ savaşa şöyle teşvik etti:⁴¹⁸ “O sırada rabbın meleklere şunu vahyediordu: Şüphesiz ben sizinle beraberim, iman edenlerin iman edenlerin sebatlarını pekiştirin. Ben inkâr edenlerin kalplerine korku salacağım, artık boyunlarının üzerinden vurun, onların bütün parmaklarına vurun.” “Şu sebeple ki, onlar Allah ve resulüne karşı geldiler; Allah ve resulüne karşı gelenleri Allah şiddetle cezalandırmaktadır.” “İşte cezanız; tadın onu! İnkâr edenler için kuşkusuz cehennem azabı da vardır.” “Ey müminler! İnkâr edenlerle savaşta karşı karşıya gelince onlara arkanızı dönüp kaçmayın .” “Kim savaş için yer değiştirmek veya başka bir birliğe katılmak amacıyla olmaksızın savaş

---

⁴¹² İbnü’l Esîr, *el-Kâmil*, 1/224.

⁴¹³ Taberî, *Târih*, 2/434; Vâkıdî, *el-Meğâzi*, 85.

⁴¹⁴ el-Enfâl: 8/5-11.

⁴¹⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/51.

⁴¹⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/465.

⁴¹⁷ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/51.

⁴¹⁸ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/465.

sırasında düşmana arkasını dönüp kaçarsa Allah'ın öfkesine uğramış olur, onun varacağı yer cehennemdir, ne kötü bir son!"⁴¹⁹

Savaşa girmeden önce müşriklerin kalabalığını görünce korkup savaşmak istemeyen sahabeler Allah'ın verdiği zaferi elde edince "Ben şunu öldürdüm, sen şunu öldürdün" gibi laflar etmeye başladılar.⁴²⁰ Bunun üzerine Allah zaferin kendisinden geldiğini⁴²¹ şöyle hatırlatıyor:⁴²² "Savaşta onları siz öldürmediniz, Allah öldürdü; (oku) attığında da sen atmadın, Allah attı; bunu da müminlere kendinden güzel bir lütufta bulunmak için yaptı. Allah her şeyi işitmekte, her şeyi bilmektedir."⁴²³

Müşriklerden Ebu Cehil savaşa başlamadan önce kendince şöyle bir dua etti:⁴²⁴ "Ey Allah'ım karşı karşıya gelen bu iki ordudan kim kötülük yaparak sıla-i rahmi kesiyor, bilmediğimiz yeni yeni şeyler ortaya atıyorsa onları bu sabah helak et!"⁴²⁵ Bunun üzerine şu ayet-i kerime nâzil oldu:⁴²⁶ "Siz (ey putperestler), eğer zafer peşindeyseniz kazandığınız zaferi gördünüz! Son verirseniz bu sizin için en iyi olanıdır, tekrarlırsanız biz de tekrarlarız. Topluluğunuz çok da olsa amacınıza ulaşmanıza yetmeyecektir; zira Allah müminlerle beraberdir."⁴²⁷

Daha sonra ki ayetlerde ise Allah müminlere emir vererek⁴²⁸ Hz. Peygambere tabii olmalarını, onun emirlerine muhalefet etmemelerini, münafıklara benzememelerini ve emanete hıyanet etmemelerini bildirmiştir.⁴²⁹ "Ey iman edenler! Allah ve resulüne itaat edin, söylediklerini işittiğiniz halde ondan yüz çevirmeyin." "Duymadıkları halde "duyduk" diyenler gibi de olmayın." "Allah katında canlıların en aşağı derecede olanları, sağır, dilsiz ve düşünemez olanlarıdır." "Allah onlarda (inkârcılarda) bir hayır görseydi elbette kendilerine işittirirdi, eğer işittirseydi yine reddederek yüz çevirirlerdi." "Ey iman edenler! Sizi hayat verecek şeylere çağırdıklarında Allah ve resulünün çağrısına uyun ve şüphesiz bilin ki, Allah kişi ile

⁴¹⁹ el-Enfâl: 8/12-16.

⁴²⁰ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 147.

⁴²¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/465.

⁴²² İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/76.

⁴²³ el-Enfâl: 8/17.

⁴²⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/74.

⁴²⁵ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 147.

⁴²⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/466.

⁴²⁷ el-Enfâl: 8/19.

⁴²⁸ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 147-148.

⁴²⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/466.

kalbi arasına girer. Unutmayın ki, onun huzuruna götürüleceksiniz.” “Sadece içinizden zulmedenlere dokunmakla kalmayacak olan fitneden sakının ve bilin ki Allah’ın cezası şiddetlidir.” “Bulduğunuz yerde önemsenmeyecek kadar az olduğunuz, insanların sizi kapıp götürmelerinden korkar halde bulunduğunuz zamanı hatırlayın. O durumda Allah size sığınacak yer verdi, yardımıyla sizi destekledi, size güzel rızıklar ihsan etti; umulur ki şükredersiniz!” “Ey iman edenler! Allah ve resulüne karşı hainlik etmeyin, size bırakılan emanetlere de bile bile hıyanet etmeyin.” “Mal ve çocuklarınızın sizin için birer imtihan olduğunu ve büyük mükâfatın Allah katında bulunduğunu bilin.” “Ey iman edenler! Allah’a saygıda (takva) kusur etmezseniz, o size bir temyiz kabiliyeti verir, kötülüklerinizi örter ve sizi bağışlar. Allah büyük lütuf sahibidir.”⁴³⁰

Müşriklerden Nadr b. el-Hâris de Ebu Cehil gibi Allah’a dua etmiş ve şöyle demişti: “Allah’ım eğer Muhammed davasında haklıysa Lut kavmine yağdırdığın gibi bizim de üzerimize gökten taş yağdır ve bizim için elem verici bir azap ver!”⁴³¹ Bunun üzerine Allah-ü Teâlâ şu ayet-i kerimeleri indirdi:⁴³² “Hatırla, bir de şöyle diyorlardı: “Allah’ım! Eğer bu kitap senin katından gelmiş bir hakikatse gökten üzerimize taş yağdır veya bize acı veren bir azap gönder!” “Sen içlerinde oldukça Allah onlara azap etmez, tövbe edip dururken de Allah onlara yine azap etmeyecektir.” “Onlar, hizmet ve yönetimine ehil olmadıkları halde Mescid-i Harama müminleri sokmazken Allah onlara niye azap etmesin? Mescidin hizmet ve yönetimine ehil olanlar gönüllerinde Allah korkusu taşıyanlardır, fakat onların çoğu bunu bilmezler.” “Beytullah’ın yanında onların namazı ıslık çalmak ve el çırpımdan ibarettir. Madem öyle, küfrünüze karşılık azabı tadın!”⁴³³ Yani Bedir’de başlarına gelen elem verici azap. Nihayetinde böylesi müşrikler Allah’ın cezasına çarptırıldılar ve Hz. Aişe’nin deyişiyle Müzzemmil suresinde bahsedilen “Nimet içinde yüzen o yalancıları bana bırak ve onlara biraz süre tanı.” “Kuşkusuz katımızda (onlar için) prangalar, yakıcı

---

⁴³⁰ el-Enfâl: 8/20-29.

⁴³¹ Nadr b. Hâris hakkında ayrıca şu ayet-i kerimede nâzil olmuştur: “Azabımızın çabuklaştırılmasını mı istiyorlar?” “İstedikleri (azap) başlarına geldiğinde (önceden) uyarılmış olanların sabahı çok kötü olacaktır!” es-Sâffât: 37/176-177; Vâkıdî, el-Meğâzî, 148.

⁴³² İbn Hişâm, es-Siretü’n-Nebeviyye, 1/467.

⁴³³ el-Enfâl: 8/32-35.

bir ateş, boğazdan geçmeyecek bir yiyecek, elem verici bir azap vardır."⁴³⁴ Azap çok bir zaman geçmeden gelip Bedir de bu müşrikleri buldu.⁴³⁵

Sırf Hz. Peygamber ve Müslümanlarla iyi bir şekilde savaşılsın ve Müslümanlar hezimete uğratılsın diye mallarını müşriklerin ordusuna yardım maksadıyla verenler hakkında da Allah-ü Teâlâ şöyle buyurmuştur:⁴³⁶ *"Hak dine inanmayanlar servetlerini, insanları Allah'ın yolundan engellemek için harcarlar, yine harcayacaklar, sonra bu onlara yürek acısı olacak, daha sonra da yenilecekler. İnkârâ sapanlar sonunda cehenneme sevk edilecekler."* *"İnkâr edenlere söyle, eğer yaptıklarına son verirlerse geçmiş günahları bağışlanacaktır. Yaptıklarına devam ederlerse, daha öncekilere geçmişte ne yapıldığı bellidir."*⁴³⁷

Enfâl suresi kırk üç ve kırk dördüncü ayetlerde Allah-ü Teâlâ hem Hz. Peygambere hem de Müslümanlara bir lütuf olarak düşmanlarının sayısı çok olmasına rağmen gözlerinde az gösterdiğini bildirir.⁴³⁸ Üstelik bu olayın, savaştan önce rüyalarında ve karşı karşıya geldiklerinde olmak üzere iki kere olduğunu ayetlerden anlıyoruz, şöyle ki:⁴³⁹ *"Allah rüyada onları sana az olarak göstermişti, eğer onları sana çok gösterseydi korkup çekinirdiniz, savaşma konusunda anlaşmazlığa düşerdiniz; fakat Allah korudu. Şüphe yok ki o kalplerin gizlediğini eksiksiz bilmektedir."* *"O, karşılaştığınız sırada da sizin gözünüzde onları az gösteriyordu ki; Allah olmasını murat ettiği şeyi gerçekleştirsin; zaten bütün işler Allah'a döner."*⁴⁴⁰

2.5.1. Müslümanlara Öğüt Ve Savaş Taktiği Öğretme Hususunda İnen Ayetler

Allah-ü Teâlâ ilk daha önce büyük savaş yapmamış bu Müslümanlara hem öğütler verip savaşa teşvik ediyor hem de bilmedikleri savaş taktiklerini şöyle anlatıyor: *"Ey iman edenler! Bir düşman birliği ile çatıştığınız vakit sebat ediniz ve Allah'ı çokça anınız ki zafer sizin olsun."* *"Allah'a ve resulüne itaat edin, birbirinize düşmeyin, sonra zayıflarsınız ve zaferi elden kaçırsınız. Sabredin, kuşkusuz Allah*

---

⁴³⁴ el-Müzzemmil: 73/11-13.

⁴³⁵ İbn Hişâm, *es-Sîretü 'n-Nebeviyye*, 1/468.

⁴³⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü 'n-Nebeviyye*, 1/468.

⁴³⁷ el-Enfâl: 8/36-38.

⁴³⁸ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/54.

⁴³⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü 'n-Nebeviyye*, 1/469.

⁴⁴⁰ el-Enfâl: 8/43-44.

sabredenlerle beraberdir.” “İnsanları Allah yolundan engellemek üzere taşkınlık ve gösteriş yaparak yurtlarından (savaşa) çıkıp gelenler gibi olmayın; Allah onların yaptıklarını kuşatmıştır.” Yani müşriklerden Ebu Cehil ve arkadaşları gibi olmayın.⁴⁴¹ Çünkü onlar savaşa gelirlerken “Biz hem savaşa gideceğiz hem de orada devler keseceğiz, şarkıcıların şarkılarını dinleyeceğiz ve Araplar eğlenecek!” demişlerdi. İşte siz bunlar gibi olmayın, işinizde gösteriş olmasın, Allah’a karşı niyetiniz samimi olsun!⁴⁴² “O vakit şeytan onlara yaptıklarını güzel göstermiş ve “Bu insanlar arasında sizi yenecek kimse yoktur, ben sizin yanınızdayım” demişti. Ardından iki güç birbirini görünce hemen dönüş yaptı ve “Şüphesiz benim sizin sorumluluğunuzla ilgim yok, kuşkusuz sizin görmediğinizi görüyorum ve elbette Allah’tan korkuyorum, Allah’ın cezası çetindir” dedi.”⁴⁴³ Müşriklerden Sürâka b. Cu’süm’un⁴⁴⁴ Mekkelileri savaşa teşvik etmek için perde arkasında neler yaptığını gösteren bu ayettir. Anlaşılan o ki şeytan bu gibi insanlara Bedir’e gidip Müslümanlarla savaşma kararını güzel göstermiş ve “müşrikleri savaşa teşvik etmek için o gün itibariyle Kureyşlileri yenecek hiçbir gücün olmadığını çünkü kendisinin de onlarla beraber olduğunu ve yardım edeceğini” söylemiştir.⁴⁴⁵ “Savaş esnasında eline düşerlerse onlara geridekilere ibret olacak şekilde davran ki, belki akıllarını başlarına devşirirler.” “Eğer bir topluluğun antlaşmayı bozacağından endişe edersen antlaşmayı derhal sona erdirdiğini onlara açıkça bildir. Allah ahdini bozanları asla sevmez.” Bu ayet Benî Kaynukâ hakkında nâzil olmuştur. Bu ayetin indirilmesinden ve Bedir savaşının bitmesinden sonra Hz. Peygamber Benî Kaynukâ’nın üzerlerine gitti.⁴⁴⁶ *İnkâra sapanlar sakın yakayı kurtardık sanmasınlar; çünkü ne yapsalar kurtulamayacaklardır.* “Allah’ın ve sizin düşmanlarınızı ve onların gerisinde olup sizin bilmediğiniz, ama Allah’ın bildiklerini korkutup caydırmak üzere, onlara karşı elinizden geldiği kadar güç ve savaş atları hazırlayın. Allah yolunda harcadığınız her şeyin karşılığı, zerrece haksızlığa

---

⁴⁴¹ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 150.

⁴⁴² İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/469-470.

⁴⁴³ el-Enfâl: 8/45-48.

⁴⁴⁴ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 150.

⁴⁴⁵ Mehmet Okuyan, *Geniş Açıklamalı Kur’an Meal-Tefsir* (İstanbul: Haliç Üniversitesi Yayınları, 2022), 446.

⁴⁴⁶ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 150.

uğratılmadan size tastamam ödenecektir.” “Eğer barışa yanaşırlarsa sen de yanaş ve Allah’a güven; o her şeyi işitendir, bilendir.”⁴⁴⁷

2.5.2. Esirler ve Ganimetler Konusunda İnen Ayetler

Bedir Savaşı’nda Mekkeli müşriklerden 70 esir alınmıştı.⁴⁴⁸ Hz. Peygamber esirlerden Nadr b. Hâris ve Ukbe b. Ebû Muayt gibi zamanında Müslümanlara göz açtırmamış ve Müslümanları da İslam’ı da her daim alay konusu etmiş olmalarından dolayı⁴⁴⁹ öldürtmüştür.⁴⁵⁰ Diğer esirler hakkında da Allah-ü Teâlâ şöyle buyurmuştur:⁴⁵¹ “*O yerde gerekli temizliği yapıp hâkimiyeti kuruncaya kadar bir peygamberin esirlerinin olması uygun değildir.* Bedir de alınan esirlere ne yapılacağını ashabıyla istişare eden Hz. Peygamber, Hz. Ebu Bekir’den fidye alınarak serbest bırakılmasını; Hz. Ömer’den ise bazı esirlerin öldürülmesi gerektiği teklifini dinledikten sonra Hz. Ebu Bekir’in dediğini yaptı.⁴⁵² Ertesi gün Allah-ü Teâlâ Hz. Ömer’in görüşünü teyit eder mahiyette şu ayet-i kerimeleri inzâl buyurdu:⁴⁵³ *Siz geçici dünya varlığını istiyorsunuz, oysa Allah ahireti istiyor; Allah izzet ve hikmet sahibidir.” “Allah’ın daha önceden yazılmış bir hükmü olmasaydı Yani daha önce ganimet helal kılınmış olmasaydı⁴⁵⁴ elde ettiğiniz menfaat sebebiyle size büyük bir azap dokunurdu.” “Artık aldığınız ganimetten helal ve hoş olarak yiyin, Allah’a itaatsizlikten sakının, Allah son derece bağışlayıcı ve esirgeyicidir.” “Ey peygamber! Elinizdeki esirlere şöyle de: “Eğer Allah sizin kalplerinizde bir düzelme görürse sizden alınandan daha iyisini size verir ve sizi bağışlar.” Allah engin rahmet ve mağfiret sahibidir.”⁴⁵⁵*

---

⁴⁴⁷ el-Enfâl: 8/57-61.

⁴⁴⁸ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber’in Hayatı*, 412.

⁴⁴⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/108.

⁴⁵⁰ Muhammed Hudaî Bey, *Nûru’l-Yakîn fî Sîrati Seyyidi’l-Müreselîn* (Mısır: Dârü’l-Hadîs, 1992), 177.

⁴⁵¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 1/471.

⁴⁵² İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/97.

⁴⁵³ Taberî, *Târih*, 2/460-461.

⁴⁵⁴ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 152.

⁴⁵⁵ el-Enfâl: 8/67-70.

2.6. Kaynukâoğulları Olayı

Hız. Peygamber Medine'ye hicret ettiğinde bütün Yahudilerle barış antlaşması yaptı ve bir belge hazırlatıldı.⁴⁵⁶ Belgenin ilgili maddesi şöyleydi: “Sorumluluk sahibi Müminler, haksız yere bir suç ve kötülük işleyene, kötülüğü planlayana, Müslümanlar arasında bir karışıklık çıkarana ve karışıklığa sebep olana karşı olacaklar ve bu kişiler kendi çocukları dahi olsa hüküm verince aleyhlerine hüküm verecekler. (13. Madde)”⁴⁵⁷ Yani Yahudilerin toplumun huzurunu bozması yasaktı.⁴⁵⁸ Buna rağmen şöyle bir olay oldu: Ensârlı bir Müslüman hanım Kaynukâoğulları çarşısında pazara gitmiş ve Yahudilere ait bir dükkâna girmişti. Yahudiler kadının yüzünü açmasını istediyseler de kadın kabul etmedi. Yahudilerden biri de kadının elbisesini eteğine iğneledi. Kadın yerinden kalkınca avret yeri açıldığı için Yahudiler bu duruma gülmüş kadın ise bağırmağa başladı.⁴⁵⁹ Dışarıdan bir Müslüman da içeri girip bunu yapan adamı öldürdü. Oradaki diğer Yahudilerde o Müslümanı şehit etmişlerdi. Bu olayı duyan Müslümanlar öfkelenmeye başladılar. Böylece Kaynukâoğulları yapılan antlaşmayı bozmuşlar ve savaşın meydana gelmesine sebep oldukları için kalelerine kaçıp sığınmışlardı. Bu duruma endişelenen Hız. Peygambere şu ayet nâzil oldu: “*Eğer bir topluluğun antlaşmayı bozacağından endişe edersen antlaşmayı derhal sona erdirdiğini onlara açıkça bildir. Allah ahdini bozanları asla sevmez.*”⁴⁶⁰ Bu ayet nâzil olduktan sonra Hız. Peygamber “Kaynukâoğulları’ndan korkuyorum” dedi.⁴⁶¹ Hız. Peygamberin Medine dışında da düşmanları vardı. Kaynukâoğulları’nın dışardaki düşmanlarla ittifak kurup Medine’ye saldırımları ve Müslümanlar için potansiyel bir tehdit olmalarından ötürü Hız. Peygamberin endişe etmesi gayet normaldi.⁴⁶² Sonrasında ise Hız. Peygamber Medine’ye arkadan saldırma potansiyeli olan Kaynukâoğulları’ndan kurtulmak istiyordu.⁴⁶³ Bu sebepten dolayı hicretin ikinci yılında Kaynukâoğulları’nı on beş gün süren şiddetli bir kuşatmaya alındı. Diğer

---

⁴⁵⁶ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 181.

⁴⁵⁷ Muhammed Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, çev. Salih Tuğ (İstanbul: İrfan Yayıncılık, 1993), 2/207-210.

⁴⁵⁸ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hız. Peygamber’in Hayatı*, 422.

⁴⁵⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/166.

⁴⁶⁰ el-Enfâl: 8/58.

⁴⁶¹ Taberî, *Târih*, 2/464.

⁴⁶² Elşad Mahmudov, *Sebepleri ve Sonuçları Açısından Hız. Peygamber’in Savaşları* (İstanbul: İSAM Yayınları, 2010), 158.

⁴⁶³ Hakkı Atçeken, *Hız. Peygamber’in Yahudilerle Münasebetleri* (İstanbul: Marifet Yayınları, 1996), 118.

Yahudilerden hiçbir şekilde yardı alamayan Kaynukâoğulları artık teslim oldular. Hz. Peygamberde onların Medine'den çıkıp gitmelerine izin verdi ve onlardan hiç kimseyi öldürmedi. Kaynukâoğullarının müttefiki Avf oğullarından Übade b. Velid b. Übade b. Sâmit Hz. Peygambere gelerek “Kaynukâoğullarıyla yaptıkları ittifakı tanımadığını ve onların dostluklarını kabul etmediğini ve artık Allah Resulünün yanında olduğunu” söyledi. Abdullah b. Übey ve Übade b. Sâmit hakkında şu ayetler nâzil oldu:⁴⁶⁴ “Ey iman edenler! Yahudileri ve Hıristiyanları veli edinmeyin. Onlar birbirlerinin velileridir. Sizden kim onları dost edinirse şüphesiz o da onlardandır. Allah zalimler topluluğunu hidayete erdirmez.” “Kalplerinde hastalık bulunanların “Başımıza bir felaketin gelmesinden korkuyoruz” diyerek onların dostluklarını kazanmaya çalıştıklarını görürsün. Belki de Allah müminlere katından bir fetih veya başka bir başarı getirirde onlar içlerinde gizledikleri şeyden dolayı pişman olurlar.” “İman edenler de “Sizinle beraber olduklarına dair bütün güçleriyle Allah’a yemin edenler bunlar mıydı?” derler. Onların bütün yaptıkları boşa gitmiş, sonuçta hüsrana uğramışlardır.” “Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse bilsin ki Allah öyle bir kavim getirecektir ki Allah onları sever, onlar da Allah’ı severler; müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı vakarlıdırlar; Allah yolunda cihad ederler ve hiç kimsenin kınamasından korkmazlar. İşte bu Allah’ın dilediğine verdiği bir lütuftur. Allah’ın lütfu geniştir; O her şeyi bilir.” “Sizin veliniz ancak Allah’tır, peygamberidir, bir de Allah’ın emrine boyun eğerek namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren müminlerdir.” “Kim Allah’ı, peygamberini ve iman edenleri veli edinirse bilsin ki Allah’tan yana onlar mutlaka galip geleceklerdir.”⁴⁶⁵

2.7. Uhud Gazvesi

Mekke müşrikleri Bedir Savaşı’nda önemli adamlarını kaybettiler. Öldürülenler kadar aynı zamanda Müslümanlara esir verilmiş, hem maddi hem de manevi olarak sarsılmış, toplum olarak büyük bir üzüntü yaşamışlardı. Bu yüzden Müslümanlara kin, nefret ve düşmanlık beslemeye başladılar.⁴⁶⁶ Öyle ki Ebu Süfyân Müslümanlardan intikam almadığı sürece eşile birlikte olmayacağına, koku

⁴⁶⁴ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 2/40.

⁴⁶⁵ el-Mâide: 5/51-56.

⁴⁶⁶ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber'in Hayatı*, 432.

sürünmeyeceğine ve yıkanmayacağına dair yemin etmişti.⁴⁶⁷ İşte bu yüzden Bedir Savaşı'nın hemen ardından Medine'ye saldırmış ve Sevik Gazvesi⁴⁶⁸ meydana gelmişti.⁴⁶⁹ Daha sonrada Bedir'de yakınlarını kaybeden eşraf Dâru'n-nedve'de toplanarak Müslümanlara karşı savaş açmak için karar aldılar. Ebû Süfyân'ın kurtararak Mekke'ye getirdiği ticaret kervanında kazanılan kârda savaşta ordunun teçhizatı için harcanacaktı.⁴⁷⁰ Bütün imkânları kullanarak 3000 kişilik büyük bir ordu hazırladılar. Mekke'deki amcası Abbâs b. Abdulmuttalib'in gönderdiği mektupla müşriklerin hazırlıklarını öğrenen⁴⁷¹ Hz. Peygamberde hemen hazırlıklara başladı.⁴⁷² Hazırlıklar bitince Hz. Peygamber Abdullah b. Ümmü Mektûm'u Medine'ye vekil bırakarak hicretin üçüncü yılı Şevval ayında bin kişilik bir ordu ile ikindiden sonra Uhud'a doğru harekete geçti.⁴⁷³ Uhud'a ulaştıklarında münafıklardan Abdullah b. Übey "Ben Medine'de kalıp savunma savaşı yapalım dedim, meydan muharebesi taraftarı değildim ama Muhammed beni dinlemeyerek çoluk çocuğun sözlerine itibar etti!" diyerek 300 adamını aldı ve tekrar Medine'ye döndü.⁴⁷⁴ Müslümanlar 700 kişi kaldılar.

2.7.1. Allah'ın Uhud Savaşı Hakkında İndirdiği Ayetler

Uhud Savaşı gerçekten çok ağır bir imtihan, iyiyle kötünün, Müslümanla münafığın imtihan edildiği bir savaştı. Uhud Savaşı ile ilgili Kur'an-ı Kerim'de Âl-i İmrân suresinde altmış küsur ayet nâzil olmuştur.⁴⁷⁵ Savaşın olduğu gün sabahın erken saatlerinde Müslümanların savaş alanına gelerek mevzilendiğini şu ayet-i kerime bildirmektedir:⁴⁷⁶ *"Hani sen sabah erkenden savaşmak için müminleri mevzilere yerleştirmek üzere aileden ayrılmıştın. Allah her şeyi hakkıyla işitendir, bilendir."* *"O zaman sizden iki bölük, Allah onların velisi olduğu halde bozulup çekilmeye yüz*

---

⁴⁶⁷ Taberî, *Târih*, 2/468.

⁴⁶⁸ İbnü'l Esîr, *el-Kâmil*, 1/228.

⁴⁶⁹ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, 1/339.

⁴⁷⁰ İbn Seyyidinnâs, *Uyûnü 'l-Eser*, 2/5-6; Diyârbekrî, *Târihu 'l-Hamis*, 2/182-183.

⁴⁷¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/36.

⁴⁷² Muhammed Rızâ, *Muhammed* (Beyrut: Dâru'l-Kalem, 2003), 209-210.

⁴⁷³ Vâkîdî, *el-Meğâzî*, 210.

⁴⁷⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/39.

⁴⁷⁵ İbn Hişâm, *es-Sîretü 'n-Nebeviyye*, 2/83.

⁴⁷⁶ Taberî, *Câmiu 'l-Beyân*, 3/402-403; Vâkîdî, *el-Meğâzî*, 287.

tutmuştu; Bunlardan kasıt Selîme b. Cüşem b. Hazrec oğulları ve Evs kabilesinden Hârîse b. Nebit oğullarıdır.⁴⁷⁷ Müslüman olan bu iki grup ilk başta gevşeklik gösterip ordudan ayrılmayı ve yardım etmemeyi düşünseler de⁴⁷⁸ daha sonra pişman olup orduya döndüler ve Hz. Peygamberin yanında yer aldılar.⁴⁷⁹ *müminler yalnız Allah'a güvensinler.* " *Andolsun ki Allah size, zayıf ve çaresiz iken Bedir'de yardım etmişti. Allah'a isyandan sakının ki şükretmiş olabilirsiniz.* " *"O zaman inananlara şöyle diyordun: "Rabbinizin, indirilen üç bin melek size yardım etmesi sizin için yeterli değil mi?" "Evet, eğer sabır gösterip itaatsizlikten sakınırsanız, onlar şu anda süratle üzerinize gelseler bile rabbiniz size nişanlı beş bin melek yardım edecektir."* Yani size ismi verilen asker melekler ancak sizi sevindirmek ve kalplerinizi tatmin etmek içindir.⁴⁸⁰ Dolayısıyla bu yardım manevi bir yardımdır.⁴⁸¹ Buna rağmen Müslümanlardan bazıları emre itaat etmediklerinden dolayı meleklerle yardım edilmemiştir.⁴⁸² *"Allah bunu, sırf size bir müjde olsun ve bununla kalpleriniz yatışsın diye yapmıştır. Zafer, yalnız güçlü ve hikmet sahibi Allah katından gelir."* *"(Allah bu yardımı) inkâr edenlerin bir kısmını helak etmek veya onları ümitsiz olarak geri dönecek şekilde bozguna uğratmak için (yapmıştır)."*⁴⁸³

2.7.2. Faizin Yasaklanması

Bedir Savaşı ve Uhud Savaşı'nda Allah tarafından yapılan yardımlardan ve bu yardımların sebeplerinden bahsedilirken bir anda ant-i parantez olarak "Tefecilik" denilen Fâizi yasaklayan ayetlerin nâzil olmasında elbette hikmetler vardır. Uhud Savaşı'nın tam kazanılacakken bazı Müslümanların ganimet toplama, mal biriktirme ve kazanma hırsları, onları beklemeleri gereken yeri bırakmalarına sebep olmuş, bu da savaşın hezimetle sonuçlanmasını getirmiştir. İşte tamda burada Faizciliğin ve tefeciliğin yasaklanmasını bu olaya bağlı olarak izah etmek yerinde olacaktır.⁴⁸⁴ Konu

⁴⁷⁷ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/179.

⁴⁷⁸ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 287.

⁴⁷⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/83.

⁴⁸⁰ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/84.

⁴⁸¹ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber'in Hayatı*, 446.

⁴⁸² Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 288.

⁴⁸³ Âl-i İmrân: 3/121-127.

⁴⁸⁴ Hayrettin Karaman vd., *Kur'an Yolu Türkçe Meal Tefsir* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007), 1/669-670.

hakkında Allah-ü Teâlâ şöyle buyurmaktadır:⁴⁸⁵ “Ey iman edenler! Kat kat faiz yemeyin. Allah’a itaatsizlikten sakının ki kurtuluşa eresiniz.” “Kâfirler için hazırlanmış ateşten sakının”⁴⁸⁶

Takip eden ayetlerde Allah-ü Teâlâ Müslümanları hem kendisine hem de resulüne itaat etmeye davet ediyor ve buyuruyor ki:⁴⁸⁷ “Allah’a ve peygambere itaat edin ki rahmete erdirilesiniz.” “Rabbinizin mağfiretine mazhar olmak ve takva sahipleri için hazırlanmış olup gökler ve yer kadar geniş olan cennete girmek için yarısın!” “Onlar (takva sahipleri) bollukta da darlıkta da Allah yolunda harcarlar, öfkelerini yenerler, insanları affederler. Allah işini güzel yapanları sever.” “Onlar çirkin bir iş yaptıkları veya kendilerine kötülük ettikleri zaman Allah’ı hatırlarlar da hemen günahlarının bağışlanmasını dilerler. Zaten günahları Allah’tan başka kim bağışlayabilir ki? Onlar, yaptıklarında bile bile ısrar etmezler.” “İşte onların yaptıklarının karşılığı rableri tarafından bir bağışlanma ve altlarından ırmaklar akan cennetlerdir. Onlar orada temelli kalacaklardır. Böyle amel edenlerin mükâfatı ne güzeldir.”⁴⁸⁸

Başta Hz. Peygamber olmak üzere İslam’ın ordusu yok olma tehlikesiyle başa kalmıştı. Öyle ki savaşın şiddetinden ötürü Hz. Peygamber ve ashabı, şehit olanları savaş meydanında bırakarak dağın eteklerine kaçmak zorunda kalmışlardı. Eğer müşrikler bir atak daha yapıp Medine’ye varıncaya kadar saldırılarına devam etselerdi belki de çok büyük bir yıkım olacaktı.⁴⁸⁹ Kendi hatalarından dolayı işin buralara kadar geldiğini gören Müslümanlar adeta psikolojik olarak çökmüş durumdaydı. Allah-ü Teâlâ’da hem Müslümanların yaptıklarını hem de yapması gerekenleri şöyle anlatıyordu:⁴⁹⁰ “Sizden önce nice uygulamalar geçmiştir. Yeryüzünde gezinde yalanlayanların sonunun ne olduğuna bir bakın.” “Bu Kur’an insanlara bir açıklama, takva sahipleri için de bir hidayet ve öğüttür.” “Gevşeklik göstermeyin; üzülmeyin; eğer inanmışsanız şüphesiz en üstün olan sizsiniz.” “Eğer siz

---

⁴⁸⁵ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/85.

⁴⁸⁶ Âl-i İmrân: 3/130-131.

⁴⁸⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/85.

⁴⁸⁸ Âl-i İmrân: 3/132-136.

⁴⁸⁹ İhsan Arslan, “Hz. Peygamber’in Gayb Bilgisine İlişkin Rivayetlerin Tahlili”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10/49 (2017), 706-745.

⁴⁹⁰ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/85-86.

*(Uhud'da) bir yara aldıysanız bilin ki o topluluk da benzeri bir yara almıştı. (Bedir'de.) O günleri biz insanlar arasında döndürüp duruyoruz ki Allah gerçek müminleri ortaya çıkarın ve uğrunda şehitleri olsun diye. Allah zalimleri sevmez.” “Bir de Allah, iman edenleri günahlarından arındırmak, kâfirleri de yok etmek için böyle yapıyor.”*⁴⁹¹ Yani Allah için savaşan ve Hz. Peygamberin yanında olanları cennete sokmak istiyor.⁴⁹² Ama cenneti kazanmak kolay değildi: *“Yoksa Allah içinizden cihad edenleri ortaya çıkarmadan ve sabredenleri belirlemeden cennete gireceğinizi mi sanıyordunuz?”* Yani hemen cennete girip kurtulacağınızı mı zannettiniz. Henüz Allah sizi zorluklarla sınamamış, denememiştir. Sizler Bedir Savaşı'na katılmadığınız için Hz. Peygambere sürekli baskı yapıyordunuz. Bu yüzden Hz. Peygamber sizde ki bu telaşı görünce *“Bu aceleciliğiniz sebebiyle düşman tarafından hezimete uğramanızdan endişe ediyorum”* demişti.⁴⁹³ Buna rağmen Mekkeli müşriklerin karşısına Uhud'da çıkmak istiyor ve şehitliği temenni ediyordunuz. İşte:⁴⁹⁴ *“Gerçek şu ki: ölümle karşılaşmadan önce onu istiyordunuz; işte şimdi onu apaçık görmektesiniz.”* Daha sonra Hz. Peygambere Mus'ab b. Umeyr şehit edilince müşrikler: *“Muhammed öldü”*⁴⁹⁵ artık geri dönün ve kendi kavminizin arasına dönün” dediler.⁴⁹⁶ Bunun üzerine şu ayet-i kerime nâzil oldu:⁴⁹⁷ *“Muhammed yalnızca bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçti. Şimdi o ölür veya öldürülürse gerisin geri dönecek misiniz? Kim geri dönerse bilsin ki Allah'a asla zarar vermiş olmayacaktır. Allah şükredenleri ödüllendirecektir.”*⁴⁹⁸ Şehit haberlerinin ardın da Abdullah b. Übey ve arkadaşları *“Eğer çocukların değil de bizim sözümüzü dinleyip yanımızda olsalardı şimdi öldürülmezlerdi”* dediler. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nâzil oldu:⁴⁹⁹ *“Hiçbir kimse Allah'ın yazılıp bir süreye bağlanmış izni olmadan ölmez. Kim dünya nimetini isterse*

---

⁴⁹¹ Âl-i İmrân: 3/137-141.

⁴⁹² Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 289.

⁴⁹³ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 209.

⁴⁹⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/86.

⁴⁹⁵ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/86.

⁴⁹⁶ Taberî, *Târih*, 2/501.

⁴⁹⁷ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 290; İbn Kesir, *el-Bidâye*, 4/191.

⁴⁹⁸ Âl-i İmrân: 3/142-144.

⁴⁹⁹ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 290.

ondan kendisine veririz; kim de ahiret nimetini isterse ona da ondan veririz ve şükredenleri ödüllendireceğiz.”⁵⁰⁰

Allah-ü Teâlâ bu ağır yenilgiden dolayı bitkin düşen İslam ordusuna eski peygamberler ve onların yanında savaşanları örnek vererek şöyle buyurdu:⁵⁰¹ “Nice peygamber vardır ki onunla birlikte birçok Allah erleri savaştılar. Allah yolunda başlarına gelenlerden ötürü gevşemediler, yılmadılar, boyun eğmediler. Allah sabredenleri sever.” “Onların sözü şunu demekten ibaretti: “Rabbimiz: günahlarımızdan ve işimizde ki aşırılıklardan ötürü bizi bağışla, sebatımızı artır, kâfir topluluğa karşı bize yardım et!”⁵⁰²

Savaş sonrasında Medine’ye gidince Müslümanların Yahudi ve Münafıklara karşı tutumlarının nasıl olacağını da Allah-ü Teâlâ haber veriyor ve buyuruyor ki: “Ey iman edenler! Eğer inkâr edenlere uyarmanız, sizi gerisin geri döndürürler de sonra hüsrana uğramış olursunuz.” Yani Yahudi ve Münafıkların diyeceklerine kanıp dininizden dönecek olursanız⁵⁰³ hem dünyanız hem de ahiretiniz harap olur!⁵⁰⁴ “Oysa sizin mevlânız (koruyup kollayanınız) Allah’tır ve O, yardımcılarının en iyisidir.” “Kâfirlerin kalplerine korku salacağız. Çünkü onlar, hakkında Allah’ın hiçbir delil indirmediği şeyi ona ortak koştular. Onların varacağı yer cehennemdir. Zalimlerin durağı ne kötüdür.” “Andolsun ki Allah size verdiği sözü yerine getirdi. Hatırlayın ki onun izniyle kâfirleri öldürüyordunuz, ama Allah size istediğiniz zaferi gösterdikten sonra gevşediniz, [ganimet sevgisi sizi tuttu] emre itaat hususunda birbirinizle tartıştınız ve emre aykırı hareket ettiniz; [yerinizi bıraktınız] içinizden kimi dünyayı istiyordu, kiminizde ahireti istiyordunuz; derken Allah onların karşısında sizi denemek için bozguna uğrattı. Sonunda yine de sizi bağışladı. Allah, müminlere karşı lütufkârdır.”⁵⁰⁵

---

⁵⁰⁰ Âl-i İmran: 3/145.

⁵⁰¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü ’n-Nebeviyye*, 2/87.

⁵⁰² Âl-i İmrân: 3/146-147.

⁵⁰³ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 291.

⁵⁰⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü ’n-Nebeviyye*, 2/88.

⁵⁰⁵ Âl-i İmrân: 3/149-152.

2.7.3. (Savaş Sırasında) Peygamber'in Çağırısına Kulak Vermemeleri ve Kınanması

Allah-ü Teâlâ, Müslümanları savaşta yenilgiyle karşılaştıkları için dağılmamaları, dininden dönmemeleri ve gevşememeleri için onları affettiğini bildirmiş, geçmiş ümmetlerden örnekler vererek rehabilite etmiş ve uyarılarda bulunmuştu. Ama bu uyarı ve tavsiyeler Uhud'da yaptıkları hataların kınanmayacağı anlamına gelmiyordu. Gerektiği yerde Hz. Peygamberin bile hatalarını dile getiren Allah, elbette ki Müslümanlarında hatalarını dile getirecek ve gerekirse kınayacaktı.

İşte bu minvalde, savaş sırasında Hz. peygamberin çağırısını dinlemeyip kaçan Müslümanları şöyle kınadı:⁵⁰⁶ *“O zaman siz dönüp hiç kimseye bakmadan yukarı doğru çekiliyordunuz; peygamber ise sizi arkanızdan çağırıyordu, kaybettiklerinizin ve başınıza gelenlerin üzüntüsüne katlanabilmeniz için (söz tutmamanıza karşılık) Allah size tasa üstüne tasa verdi. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.”* Buradaki birinci kederden maksat zafer ve ganimetin elden gitmesi, ikinci kederden maksat ise can kayıplarıdır.⁵⁰⁷ *“Sonra o kederin ardından Allah size bir güven, bir gurubunuzu kendinden geçiren bir uyuklama verdi. Bir gurupta kendi canlarının derdine düşmüşler, Allah hakkında haksız yere Cahiliyye düşüncelerine kapılarak: “Bu işten bize ne?” diyorlardı. De ki: “İşin tamamı Allah'a aittir.” Sana açmadıklarını içlerinde gizliyorlar: “Bu işte bizim görüşümüz alışaydı burada öldürülmezdik” diyorlar. De ki: “evlerinizde olsaydınız, yine de haklarında ölüm yazılmış olanlar düşecekleri yere geleceklerdi. Bu, Allah'ın içinizde olanı ortaya çıkarması ve kalplerinizdeki şüpheyi gidermesi içindir. Allah kalplerde olanı bilir.”*⁵⁰⁸

Müslümanlara yönelik bir diğer uyarıda Medine'de oturup da hem savaşa gelmeyip hem de Uhud şehitleri hakkında ileri geri konuşan kâfirler gibi olmamalarıydı. Nitekim Uhud'dan 300 adamını da alıp tekrar Medine'ye dönen Abdullah b. Übey⁵⁰⁹ “Eğer bizi dinleselerdi öldürülmezlerdi” dedi. Bunun üzerine şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:⁵¹⁰ *“Ey iman edenler: sizler, sefere çıkan veya savaşa giren kardeşleri hakkında –Allah sonunda bunu kalplerinde bir hasret acısı kulsın diye-*

⁵⁰⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/89.

⁵⁰⁷ Taberî, *Târih*, 2/502.

⁵⁰⁸ Âl-i İmrân: 3/153-154.

⁵⁰⁹ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 293.

⁵¹⁰ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/90.

“Onlar yanımızda olsalardı ölmezlerdi” diyen inkârcılar gibi olmayın. Hayat veren de öldüründe Allah’tır; Allah yaptıklarınızı görmektedir.” “Andolsun ki Allah yolunda öldürülür veya ölürseniz biliniz ki Allah’tan gelecek bir bağışlanma ve bir rahmet, onların biriktirdiklerinden daha hayırlıdır.” “Andolsun ki, ölseniz de öldürülseniz de Allah’ın huzurunda mutlaka toplanacaksınız.”⁵¹¹

Allah-ü Teâlâ bir taraftan Müslümanlara gevşememeleri için tavsiyelerde bulunuyor ama aynı zamanda yaptıkları hataları kınıyordu. Diğer taraftan da Hz. Peygambere hitaben Uhud’a katılıp hata yapan müminlere⁵¹² sert davranmaması konusunda ayetler indiriyordu:⁵¹³ *“Sen onlara sırf Allah’ın lütfe ettiği rahmeti sayesinde yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı kalpli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi. Onları affet, onların bağışlanmasını dile, iş hakkında onlara danış, karar verince de Allah’a güven, doğrusu Allah kendisine güveneni sever.” “Allah size yardım ederse artık sizi yenecek hiçbir güç yoktur; eğer sizi yardımsız bırakırsa ondan sonra size kim yardım edebilir? Müminler yalnız Allah’a güvensinler.”⁵¹⁴*

2.7.4. Ğulul Hakkında İnen Ayetler

Emir vererek okçuları stratejik bir yere yerleştiren Hz. Peygamber, savaşın ilk anlarında Müslümanların müşrikleri kaçırttıklarını görünce ganimetleri elde etmek amacıyla emredilen yerlerini terk ettiler. Bu durum Müslümanların savaşı kaybetmelerine neden oldu. Hz. Peygamber de onlara “Ganimet için niye yerlerinizi bırakıp geldiniz, orda kalsaydınız ben size ganimet vermeyip kendime alacağımı mı düşündünüz?” dedi. Konuyla ilgili şu ayetler nâzil oldu:⁵¹⁵ *“Hiçbir peygamber savaşların hakkını zimmetine geçirmez. Kim böyle bir haksızlık yaparsa kıyamet günü, zimmetine geçirdiğini yüklenmiş olarak gelir; sonra herkese kazanmış olduğunun karşılığı, kimse haksızlığa uğratılmaksızın tastamam ödenir.” “Allah’ın rızası peşinde*

---

⁵¹¹ Âl-i İmrân: 3/156-158.

⁵¹² Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 293.

⁵¹³ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/90.

⁵¹⁴ Âl-i İmrân: 3/159-160.

⁵¹⁵ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/91.

olan, Allah'ın gazabına uğrayan gibi olur mu hiç! Bunun varacağı yer cehennemdir; o ne kötü bir varış yeridir!" "Onlar (Allah'ın rızasına uyanlar) Allah katında derece derecedir. Allah onların yaptıklarını görmektedir."⁵¹⁶

Ganimete koşan Müslümanların zannettiğinin aksine, Hz. Peygamber'in hem kimsenin hakkına girmeyen bir peygamber olduğunu ve Allah tarafından insanlığa gönderilen bir lütuf olduğu şu ayette vurgulanmıştır. "Andolsun ki içlerinden, kendilerine Allah'ın ayetlerini okuyan, onları arındıran, onlara kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndererek Allah, müminlere büyük bir lütufta bulunmuştur. Hâlbuki daha önce onlar, apaçık bir sapıklık içinde bulunuyorlardı."⁵¹⁷

2.7.5. Başlarına Gelen Musibetin Anlatılması

"Düşmanınıza iki mislini verdiğiniz (iki mislinden kasıt) Yani Bedir Savaşı'nda müşriklerden yetmiş kişiyi öldürüp yetmiş kişiyi de esir almaları⁵¹⁸ veya Bedir Savaşı veya Uhud Savaşı'nın ilk safhaları olmak üzere iki kez mağlûbiyet yaşatılmıştır.⁵¹⁹ kayıp kendi başınıza gelince Hz. Peygambere isyan edersene:⁵²⁰ "Bu nereden başımıza geldi?" mi diyorsunuz? De ki: "O, kendinizdendir." Emre itaat etmemeniz yüzünden oldu.⁵²¹ Doğrusu Allah her şeye kadirdir." "İki ordunun karşılaştığı (Uhud) günde başınıza gelenler, Allah'ın izniyle oldu Yani siz yaptınız Allah'ta onayladı. ve bu, müminleri belli etmek içindi." "Bir de münafıkları ortaya çıkarması için(di)... Onlara, Abdullah b. Übey ve arkadaşlarına "Gelin, Allah yolunda savaşın veya hiç olmazsa savunmada bulunun denildi. Onlar, savaş olacağını bilsek elbette size katılırız" dediler. O gün onlar imandan çok küfre yakındılar. Kalplerinde olmayı ağızlarıyla söylüyorlardı. Yani sana iman ettiklerini söylüyorlar ama kalplerinde yoktur.⁵²² Gizlediklerini Allah onlardan daha iyi bilir." "Onlar, oturup (şehit olan) kardeşleri hakkında, "Bizi dinleselerdi öldürülmezlerdi" "diyenlerdir. De ki: "Eğer sözünüzde doğru iseniz, ölümü başınızdan savın!"⁵²³

⁵¹⁶ Âl-i İmrân: 3/161-163.

⁵¹⁷ Âl-i İmrân: 3/164.

⁵¹⁸ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 294; Zemahşerî, *Keşşâf*, 1/427.

⁵¹⁹ Râzî, *Tefsîru'l Kebîr*, 9/81.

⁵²⁰ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 294.

⁵²¹ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 2/91.

⁵²² İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 2/92.

⁵²³ Âl-i İmran: 3/165-168.

Şehit olanlar münafıkların ve Müslümanların çok gündemine geldiği için Allah onların durumlarından bahsederek haber vermiş ve Allah yolunda şehit olmanın bir değer olduğunu vurgulayarak Müslümanları cihada teşvik etmiştir.⁵²⁴ *“Allah yolunda öldürülenleri sakın ölümler sanma! Bilakis onlar diridirler; Allah’ın, lütuf ve kereminden kendilerine verdikleriyle sevinçli bir halde rableri yanında rızıklara mazhar olmaktadırlar. Arkalarından gelecek ve henüz kendilerine katılmamış olan şehit kardeşlerine de hiçbir keder ve korku bulunmadığı müjdesinin sevincini duymaktadırlar.”* *“Onlar Allah’tan gelen bir nimet, bir lütuf sebebiyle ve Allah’ın, müminlerin ecrini zayi etmeyeceği müjdesi ile de sevinç içerisinde diriler.”*⁵²⁵

2.8. Hamrâ-ul Esed’e Hz. Peygamberin Yanına Gelenler

Uhud savaşı bitince (Hicretin üçüncü yılı Şevval 3 625 Cumartesi) Medine’ye dönülmüştü. Ertesi gün sabah olunca Hz. Peygamber, Bilal aracılığıyla Uhud savaşına katılanlarla birlikte uğradıkları yenilgi psikolojisini üzerlerinden atmak, düşmanlarına gözdağı vermek ve müşriklerden tekrar bir saldırı olursa önlemek maksadıyla⁵²⁶ savaşa gidileceğini bildirdi. Sadece Uhud savaşına katılanların bu savaşa geleceği bildirildi. Savaştan yeni çıkmış olduklarından dolayı yaralıları vardı ve bunlarla beraber toplam beş yüz kişilik bir ordu ile müşrikleri takip etmek için yola çıkıldı.⁵²⁷ Hamrâ’ul-Esed denilen yere kadar gelip müşrikleri düşmanı gözetlemeye başladılar. Uhud’ta yara almalarına rağmen Allah resulünün çağrısına icabet etmelerinden dolayı onlar hakkında şu ayetler nâzil olmuştur:⁵²⁸ *“Bunca yara aldıktan sonra yine Allah’ın ve peygamberin çağrısına koşanlar var ya işte onlardan bu güzel davranışta bulunan ve karşı gelmekten sakınanlar için de büyük mükâfat vardır.”* *“Birtakım insanlar onlara, “İnsanlar size karşı asker toplamışlar, onlardan korkun” dediler de bu, onların imanını artırdı ve “Allah bize yeter, O ne güzel vekildir!” diye cevap verdiler.”* *“Bunun üzerine Allah’ın lütuf ve keremiyle kendilerine hiçbir fenalık dokunmadan geri döndüler Allah’ın rızasına da uymuş oldular. Allah büyük lütuf sahibidir.”*

⁵²⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/92.

⁵²⁵ Âl-i İmrân: 3/169-171.

⁵²⁶ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber’in Hayatı*, 447.

⁵²⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/93; Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 301-303; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/227-232; İbnü’l Esîr, *el-Kâmil*, 1/413; İbn Sa’d, *Tabakât*, 2/48-49; Taberî, *Târih*, 2/513.

⁵²⁸ Taberî, *Câmiu’l-Beyân*, 3/534; Belâzürî, *Ensâb*, 1/413; İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/93; Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 306.

“Bakın, bu şeytan ancak kendi yandaşlarını korkutur. Mümin iseniz onlardan korkmayın, benden korkun.” “(Resulüm) İnkârda yarışanlar seni üzmesin; Onlar Allah’a hiçbir zarar veremeyeceklerdir. Allah ahirette onların hiç nasibi olmasın istiyor; onlar için büyük bir azap vardır.” “İmanı küfürle değiştirenler, şüphesiz Allah’a bir zarar veremeyeceklerdir. Onlar için elem verici bir azap vardır.” “İnkâr edenler, kendilerine vermiş olduğumuz fırsatın sakın onlar için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Onlara verdiğimiz fırsat ancak günahlarını artırmaya yarıyor. Onlar için aldatıcı azap vardır.” “(Ey inkâr edenler) Allah müminleri, pisi temizden ayırmadan bulunduğunuz hal üzere bırakacak değildir. Allah size gaybı da bildirecekler değildir; fakat Allah (gaybı bildirmek için) peygamberlerinden dilediğini seçer. Artık Allah’a ve peygamberlerine iman edin; inanır ve sakınırsanız sizin için büyük bir ecir vardır.”⁵²⁹

2.9. Recî’ Seriyesi Konusunda İnen Ayetler

Uhud savaşından sonra Müslümanların zayıfladığını gören Lihyanoğulları Medine’ye saldırmak için hazırlık yapmışlardı. Bu durumdan haberdar olan Hz. Peygamber Lihyanoğulları’nın reisi Süfyan b. Halid’e suikast düzenlemek için Abdullah b. Uneys’i gönderdi.⁵³⁰ Abdullah görevini yerine getirip Süfyan’ı öldürdü.⁵³¹ Süfyan’ın öldürülmesine çok öfkelenen Lihyanoğulları, Adel ve Kâre kabilelerinin yanına gidip reislerinin intikamını almak için tuzaklı bir plan kurdular.⁵³² Plana göre Adel ve Kâre kabilesinden birileri Hz. Peygambere gidip Müslüman olduklarını ve İslam’ı öğrenmek için kendilerine öğretmenler gönderilmesini isteyeceklerdi. Lihyanoğulları da yolda tuzak kurarak bu tebliğcileri esir alıp Mekkeli müşriklere satacaklar ve böylelikle de intikamlarını almış olacaklardı.⁵³³ Nihayetinde öyle oldu, Hz. Peygamber onlarla altı veya on kişilik bir grubu gönderdi. Bu heyet Recî denilen yere ulaştıklarında Lihyanoğulları yüz kişilik bir birlikle bunları muhasara altına aldılar. Müslümanlardan bazıları teslim oldu bazıları ise teslim olmayı kabul etmeyip

⁵²⁹ Âl-i İmrân: 3/174-179.

⁵³⁰ İbn Sa’d, *Tabakât*, 2/50-51.

⁵³¹ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 318.

⁵³² İbnü’l Esîr, *el-Kâmil*, 1/235.

⁵³³ Taberî, *Târih*, 2/516-519; Diyârbekrî, *Târîhu’l-Hamîs*, 2/242-245; Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber’in Hayatı*, 450; Ahmet Önkal, “Bi’rimaûne”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1992), 6/195-196.

vuruştular ve şehit oldular. Geriye kalanları Mekke'ye götürüp sattılar ve Mekkeliler de onları şehit ettiler. Bu olay üzerine Medine'de münafıklar “Bu Müslümanlara yazık oldu, ne gittikleri yerde adamlarının mesajlarını iletibildiler ne de evlerinde rahat rahat oturabildiler” dediler. Bunun üzerine o münafıklarla ilgili şu ayet-i kerimeler nâzil oldu.⁵³⁴ *“İnsanlardan öylesi vardır ki dünya hayatı konusundaki sözleri senin hoşuna gider; o, hasımların en yamanı olduğu halde kalbinde olana Allah'ı şahit de tutar.”* *“Hâkimiyeti ele aldığı anda ise ülkede bozgunculuk çıkarıp ürünleri ve nesilleri yok etmeye çalışırlar. Allah bozgunculuğu sevmez.”* *“Ona, “Allah'tan kork!” dense gururu kendisini günaha sürükler. Ona cehennem yeter! Orası ne kötü bir yataktır!”* *“İnsanlardan öylesi de vardır ki, kendisini Allah'ın hoşnutluğunu kazanmaya adanmıştır. Allah, kullarına çok şefkatlidir.”*⁵³⁵

2.10. Nadîroğulları Hakkında İnen Ayetler

Medine'deki en büyük kabilelerden olan Nadîroğulları, genellikle ziraatla uğraşan aynı zamanda tefecilik, mücevherat ve silah ticareti yapan zengin bir gruptu.⁵³⁶ Bu kabile Hz. Peygambere bir tuzak kurdular ve haberci göndererek “Yanına âlim olan üç Müslüman al, bizde üç âlim din adamı ile gelip seninle Yahudilerin oturduğu “el-Mensef” denilen yerde oturup tartışalım, eğer bizi ikna edebilirsen biz hep beraber Müslüman oluruz!” dediler. Bahsedilen bu üç Yahudi din âlimleri cübbelerinin altında hançerler sakladılar. Amaçları Hz. Peygamberi öldürmektir. Fakat Nadîroğullarına gelin gitmiş Ensâr'dan bir kadın Müslüman olan kardeşine bu suikast girişimini haber verdi. Bu erkek kardeş de haberi alınca hemen Hz. Peygambere gidip olayı anlattı. Bunun üzerine Hz. Peygamber gitmekten vazgeçip yoldan geri döndü.⁵³⁷ Yahudilerin genel durumuna bakınca anlaşılıyor ki fırsat buldukça Hz. Peygambere suikast girişimlerinden vazgeçmeyeceklerdi.⁵³⁸ Bu sebeplerden dolayı Hz. Peygamber Muhammed b. Mesleme ile Nadîroğullarına haber

⁵³⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/136-137; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/249-250.

⁵³⁵ el-Bakara: 2/204-207.

⁵³⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/148-150; Mahmudov, *Hz. Peygamber'in Savaşları*, 158.

⁵³⁷ Abdullah Muhammed b. Yezîd Ebû Dâvud, *Sünenü Ebî Dâvud* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992), Harâc,23; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, 1/582.

⁵³⁸ İhsan Arslan, “Resûlüllah'a Yapılan Sihir Rivayeti Hakkında Bir Araştırma”, *EKEV Akademi Dergisi* 16/53 (2012), 91-110.

göndererek on gün içinde yurtlarından çıkıp gitmelerini aksi takdirde görüldükleri yerde öldürüleceklerini bildirdi. Abdullah b. Übey onların yanına giderek yurtlarından çıkmamalarını gerekirse 2000 adamıyla onlara yardım edeceğini telkin ediyordu. Bunun üzerine şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:⁵³⁹ “*Şu münafıklık edenleri görüyor musun? Eh-i kitap'tan inkârcı yandaşlarına, “Şayet siz çıkarılacak olursanız, bilin ki bizde sizinle beraber çıkarız, sizin hakkınızda (aleyhinizde) kimseye asla itaat etmeyiz. Eğer size savaş açılırsa muhakkak yardımınıza koşarız” diyorlar. Allah şahittir ki onlar düpedüz yalancıdırlar.” “Oysa çıkarılırsalar asla onlarla beraber çıkmazlar, onlar savaş açılırsa asla yardımına koşmazlar; yardım etmeye kalksalar da, muhakkak arkalarını dönüp kaçarlar. Ve sonunda onlar yardımsız kalırlar.”* Yani Yahudiler tehcir edildiği zaman münafıklardan hiçbiri onlara yardım etmedi. Üstelik Yahudilere savaş ilan edilmesine rağmen onlardan kimse Yahudilerin kalesine dahi girmede.⁵⁴⁰ “*Şu gerçek ki, yüreklerinde size karşı duydukları korku Allah'a karşı duyduklarından daha şiddetlidir. Çünkü onlar anlayışı kıt bir topluluktur!*” “*Onların topu birden sizinle, ancak müstahkem yerlerde ve siperler ardında olduklarında savaşırlar. Kendi aralarındaki gerginlik ve çatışma şiddetlidir; sen onları birlik içinde sanırsan, oysa kalpleri dağınaktır.* Yani Yahudilerle münafıkların inançları aslında birbirine çok zıttır. Onları bir araya getiren tek şey İslam düşmanlığıdır.⁵⁴¹ *Çünkü onlar aklını iyi kullanmayan kimselerdir.*” “*Kendilerinden az öncekilerin durumu gibi; Kaynukâoğulları gibi onlar yaptıklarının cezasını tatmışlardı ve onları elem veren bir azap beklemektedir.*” “*Tıpkı şeytanın durumu gibi: Hani o insana “İnkâr et” der; o inkâr edine de, “Bilesin ki benim seninle ilgim yok, ben âlemlerin rabbi olan Allah'tan korkarım” der.*” “*Ama ikisinin de âkıbeti, içinde ebedi kalacakları ateşe girmek olacaktır! İşte zalimlerin cezası budur.*”⁵⁴²

Daha sonra Hz. Peygamber on beş gün Muhasara altına aldı. Hiçbir yerden yardım alamadıkları için en sonunda antlaşmayı kabul edip sadece bineklerinin alabileceği kadar mal alıp gerisini bırakarak yurtlarından ayrıldılar.⁵⁴³ Bazıları Şam'a

---

⁵³⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/150-151; Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 341.

⁵⁴⁰ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 341.

⁵⁴¹ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 342.

⁵⁴² el-Haşr: 59/11-17.

⁵⁴³ Taberî, *Târih*, 2/528-532; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/258-260; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/57-59; İbnü'l Esîr, *el-Kâmil*, 1/231-237.

bazıları da Hayber'e gittiler. Haşr suresinin tamamı Nadîroğulları savaşı sebebiyle indirilmiştir. Bu yüzden bu sureye Sûretü Benî Nadîr'de denilmektedir.⁵⁴⁴ Sûrede şöyle buyruluyor: *“Ehl-i kitap'tan inkâr edenleri ilk sürgünde yurtlarından çıkararak odur. Siz onların çıkacaklarına ihtimal vermemiştiniz. Onlar da kalelerinin kendilerini Allah'a karşı koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah'ın azabı hiç beklemedikleri bir yerden geliverdi; Allah yüreklerine korku düşürdü; öyle ki evlerini hem kendi elleriyle Sırf Müslümanlara kalmasın diye kapılarının eşiklerini bile söküp harap etmeye çalışıyorlardı.⁵⁴⁵ hem de müminlerin elleriyle yıkıyorlardı. Müslümanlarda oraya girmek için duvarlarına gedik açıyorlardı.⁵⁴⁶ O halde ibret alın, ey akıl sahipleri!”* *“Eğer Allah onlara sürgünü yazmamış olsaydı, onları bu dünyada yine mutlaka (başka şekilde) cezalandıracaktı. Ahirette ise onları cehennem azabı beklemektedir.”* *“Bu, onların Allah ve resulüne karşı gelmelerinden dolayıdır. Yani tuzak kurmalarından dolayıdır. Kim Allah'a karşı cephe alırsa bilmeli ki Allah cezalandırmada çok çetindir.”* Benî Nadîr Müslümanlara: *“Siz hani yeryüzünde bozgunculuk yapmıyordunuz, yapan olursa da kınıyordunuz.⁵⁴⁷ Neden şimdi bu hurmaları yakıp yıkıyorsunuz?”* dediler.⁵⁴⁸ Hz. Peygamberde şöyle dedi: *“Herhangi bir hurma ağacını kesmenizde kökleri üzerinde ayakta bırakmanız (kesmemenizde) da Allah'ın izniyledir ve bu, yoldan çıkmışların burunlarını sürtmesi içindir.”* *“Allah'ın onlardan alıp resulüne fey' olarak verdikleri için siz at veya deve koşturmuş değilsiniz. Ama Allah elçilerini dilediği kimselere üstün kılar. Allah her şeye kadirdir.”* *“Allah'ın (başka) beldeler halkından alıp resulüne fey' olarak verdikleri, Allah'a, peygambere, yakınlarla, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışlara aittir; (servet) içinizden sadece zenginler arasında dönüp dolaşan bir şey olmasın diye böyle hükmedilmiştir. Peygamber size ne vermişse onu alın ve size neyi yasaklamışsa ondan kaçının.”*⁵⁴⁹

---

⁵⁴⁴ Buhârî, *Sahîhu'l-Buhârî*, Tefsîr,1; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/261.

⁵⁴⁵ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/150-151.

⁵⁴⁶ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 339.

⁵⁴⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/148.

⁵⁴⁸ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 340.

⁵⁴⁹ el-Haşr: 59/2-7.

2.11. Hicretin Beşinci Yılında Hendek Gazvesi

Bedir Savaşı'nda hem önemli adamlarını kaybedip hem de ağır mağlubiyet alan, Uhud savaşında da istedikleri gayeye tam olarak ulaşamayan Mekkeli müşrikler Hz. Peygambere savaş açıp İslam'ı ve Müslümanları yok etmek için fırsat kolluyorlardı. Nadîroğulları'ndan bazıları sürgün edilince Hayber'e yerleşmiş ve Müslümanlara düşmanlıklarını sürdürmeye devam ediyorlardı. Burada ki Yahudilerden bazıları (yirmiye yakın) Mekke'ye giderek Ebu Süfyân'la görüşüp Hz. Peygambere karşı savaşıacaklarını hatta Müslümanların kökünü kazıyana kadar Mekkelilerin yanında olacaklarını bildirdiler.⁵⁵⁰ Zaten Müslümanları yok etmeye çalışan müşrikler için bekledikleri fırsat ayaklarına geldi. Yahudilerle Mekkeli müşriklerin aralarında şöyle bir konuşma gerçekleşti: Ebu Süfyân onlara: “Ey Yahudiler! Siz kitap ehlisiniz ve Muhammed'le aramızın iyi olmadığını biliyorsunuz. O bir şeylere inanıyor bizde bir şeylere inanıyoruz sizce onun inandıkları şeyler mi daha doğru yoksa bizim inandıklarımız mı?” dedi. Yahudiler de “Sizin dininiz onun dininden hem daha doğru hem de daha iyidir” dediler. Aralarında gerçekleşen bu konuşma hakkında şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:⁵⁵¹ *“Kendilerine kitaptan nasip verilenleri görmedin mi? Putlara ve bâtıla iman ediyorlar, sonrada kâfirler için “Bunlar Allah'a iman edenlerden daha doğru yoldadır” diyorlar.” “Bunlar Allah'ın lanetlediği kimselerdir. Allah'ın rahmetinden uzaklaştırdığı kimseye yardımcı bulamazsın.” “Yoksa onların mülkten bir nasipleri mi var? Öyle olsaydı insanlara zerre miktarı bir şey vermezlerdi.” “Yoksa onlar, Allah'ın lütfundan verdiği şeylerden dolayı insanlara haset mi ediyorlar? Onlar İbrahim soyuna da kitabı ve hikmeti verdik ve onlara büyük bir hükümlerlik bahsettik.” “Onlardan bir kısmı İbrahim'e inandı, kimi de ondan yüz çevirdi; kavurucu bir ateş olarak cehennem yeter.”*⁵⁵²

Birbirleriyle anlaşıp diğer kabileleri de savaşa ikna ederek toplamda 10.000 kişilik bir ordu hazırladılar. Ebu Süfyân'nın komutanlık yaptığı bu orduya müşriklerden ve Yahudilerden pek çok kabileler katıldığı için bu savaşa “Ahzâp Savaşı” denilmiştir.⁵⁵³ Huzaa kabilesinden bir grup on günlük mesafeyi dört günde

⁵⁵⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/281-290; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/66-68; Diyârbekrî, *Târîhu'l-Hamîs*, 2/293.

⁵⁵¹ Taberî, *Târîh*, 2/542-543; Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, 3/901-904; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/166-167; Vâkîdî, *el-Meğâzî*, 387.

⁵⁵² en-Nisâ: 4/51-55.

⁵⁵³ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/281.

aşarak Medine'ye geldiler ve müşriklerin bu hazırlıklarını Hz. Peygambere detaylı bir şekilde haber verdiler.⁵⁵⁴ Savaş hakkında ashabıyla istişare eden Hz. Peygamber Selmân-ı Fârisî'nin teklifiyle Medine'de kalıp hendek kazarak savunma savaşı yapılacağına karar verip hazırlıklara başladılar. Müslümanlardan üç bin kişi hendeği kazmaya başladılar. Hamidullah'ın tespitine göre hendeğin uzunluğu 5500 m; genişliği 9 m; 4.5 m derinliktedir.⁵⁵⁵ Kazı işlemleri toplamda on veya yirmi gün sürmüştür.⁵⁵⁶ Müşrik ordusunun Medine'ye yaklaşmasından ötürü tedirginlik yaşayan Müslümanlar bazen hiç yemek yiyememiş veya bozuk yemek yemişler⁵⁵⁷ hatta Hz. Peygamber başta olmak üzere bazıları da açlıktan karınlarına taş bağlamışlardır.⁵⁵⁸ Müslümanlar aç-susuz halde hendek işini tamamlamaya çalışıyor ve çok acil işleri olursa Hz. Peygamberden izin alıyorlardı. Ama bazı münafıklarda işi yavaşlatmak için gizlice evlerine kaçıyorlardı.⁵⁵⁹ Müslümanlarında Münafıklarında bu tutumlarından dolayı şu ayetler nâzil olmuştur:⁵⁶⁰ *“Müminler ancak Allah'a ve resulüne iman edenlerdir ve onunla ortak bir iş için toplanmış iken kendisinden izin almadan çekip gitmeyenlerdir. Senden izin isteyenler, evet işte onlar Allah'a ve resulüne hakkıyla iman edenlerdir. Bazı özel işlerden dolayı senden izin istediklerinde onlardan dilediğine izin ver ve Allah'tan onların bağışlanmasını dile. Kuşkusuz Allah çok bağışlar, çok esirger.”* *“Resulün çağrısını aranızda, birbirinizin diğerini çağırması gibi görmeyin. Aranızdan gizlice sıvışıp gidenleri Allah bilir. Onun emrine aykırı davranan başlarına bir belanın gelmesinden yahut can yakan bir cezaya çarpılmaktan korksunlar!”* *“Evet, göklerde ve yerde olan her şey şüphesiz Allah'a aittir. O şu andaki durumunuzu da, ona götürüldükleri zamandaki durumu da iyi bilir. O zaman kendilerine de yapıp ettiklerini bir bir haber verecektir. Allah her şeyi bilmektedir.”*⁵⁶¹

Yine hendek kazımı sırasında Müslümanların önüne büyük bir taş çıkmış ve bütün çabalara rağmen kırılmamıştı. Bu yüzden Hz. Peygamberi çağırdılar, Hz.

---

⁵⁵⁴ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 389.

⁵⁵⁵ Muhammed Hamidullah, *Hz. Peygamber'in Savaşları*, çev. Salih Tuğ (İstanbul: Yağmur Yayınları, 1991), 118-119.

⁵⁵⁶ İbn Seyyidinnâs, *Uyûnü'l-Eser*, 2/87.

⁵⁵⁷ Buhârî, *Sahîhu'l-Buhârî*, Meğâzî, 29.

⁵⁵⁸ Ebû İsa b. Muhammed b. Sevre Tirmizî, *Sünenü Tirmizî* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992), Zühd,39.

⁵⁵⁹ İbnü'l Esîr, *el-Kâmil*, 1/238-240.

⁵⁶⁰ Taberî, *Târih*, 2/543-544; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/284; İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 2/167.

⁵⁶¹ Nûr: 24/62-64.

Peygamber de psikolojik olarak çöküntü içinde olan Müslümanların gönlünü ferah tutmak ve olumsuzluklar karşısında rehabilite etmek için⁵⁶² hem taşa ağır darbeler indiriyor hem de “(Bu durumda olduğunuza bakmayın) Ben sizler için Şam saraylarını, yemen saraylarını ve Kisra’nın beyaz saraylarını görüyorum”⁵⁶³ diyordu.⁵⁶⁴ Bunu duyan münafıklar dalga geçmek amacıyla “Ey Yesribli’ler! Sizler Muhammed’in dediklerine şaşırıyorsunuz musunuz? Biz korkumuzdan tuvalete bile gidemezken o Kisra’dan, Yemen’den bahsediyor, böyle yaparak ancak Müslümanları avutuyor!” dediler. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nâzil oldu:⁵⁶⁵ *Yine o zaman münafıklar ve kalplerinde bozukluk bulunanlar, “Allah ve resulünün vaadleri bizleri aldatmaktan ibaretmiş!” demişlerdi.*⁵⁶⁶ Müşriklerin Medine’yi muhasara aldıkları sırada Abdullah b. Übey gibi bazı münafıklar Medinelilere “ Ey Yesribli’ler! Sizin yeriniz burası değil evinize dönün!” diyerek Müslümanları yalnız bırakmaya çalıştılar. Hârise ve Seleme oğulları ise Hz. Peygambere gelerek “Ya Resûlallah! Bizim evlerimiz açıkta kaldı. Düşmanlar evlerimize iyice yaklaştı bize izin ver de evimize gidelim” dediler.⁵⁶⁷ Münafıkların bu söylemleriyle alakalı şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:⁵⁶⁸ *“Onlardan bir grup, “Ey Medineliler! Sizin işiniz burada durmak değildir, hemen dönün” diyorlardı. Onlardan bir bölük de aslında açıkta olmadığı halde, “Evlerimiz açıkta ve korumasız” diyerek peygamberden izin istiyorlardı; bunların istediği kaçırmaktan başka bir şey değildi.” “Medine’nin her tarafından saldırıya uğrasalardı da kendilerinden bozgunculuk yapmaları istenseydi (evleri düşünmez) hiç vakit geçirmeden hemen ona koşarlardı.”*⁵⁶⁹

Hendek kazma işi bitince Hz. Peygamber kadınları ve çocukları çok daha güvende olan kalelere gönderdi. Ardında üç bin kişilik orduyla savaş pozisyonuna geçildi. Müşrikler geldiklerinde ilk defa hendek gördükleri için şaşkına döndüler ve ne yapsalar da hendeği geçemediler. Savaşın uzayacağını düşündükleri için Medine’yi içerden fethetmek istediler. Huyey b. Ahtab’ı Kureyzaoğullarıyla göndererek Hz.

---

⁵⁶² Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber’in Hayatı*, 473.

⁵⁶³ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/291.

⁵⁶⁴ Sadık Gündoğdu, *İbn Hişam’da Geçen Olağanüstü Kıssalar* (Ankara, 2022), 66.

⁵⁶⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/284; Taberî, *Târih*, 2/546; İbn Hişam, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/188-189.

⁵⁶⁶ el-Ahzâb: 33/12.

⁵⁶⁷ Es’ad, *İslâm Târihi (Târih-i Dîn-i İslâm)*, 620.

⁵⁶⁸ İbn Hişam, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/188; Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 430.

⁵⁶⁹ el-Ahzâb: 33/13-14.

Peygamberle yaptıkları antlaşmayı bozmalarını ve Yahudilere katılmalarını istediler. Kureyzaoğullarının reisi Ka'b b. Esed ilk önce görüşmek istemese de Huyey'in ısrarlarından sonra görüştü ve Hz. Peygamber yaptığı antlaşmayı bozduğunu söyledi.⁵⁷⁰ Müslüman ordusunun içinde bu haber yayılınca Hz. Peygamber olayın aslını araştırmak için birkaç kişi gönderdi ve Kureyzaoğullarının anlatılanlardan daha kötü bir şekilde ihanet ettiklerini öğrendi. Tamda savaş sırasında müşriklerin karısında savaşırken arkadan da onların ihanet etmesiyle Müslümanların çok zor durumda kaldığını şu ayet-i kerimler anlatmaktadır:⁵⁷¹ *“Yukarıınızdan ve sizden aşağıda bulunan bölgeden üzerinizden gelmişlerdi; korkudan gözler kaymış, yürekler ağızlara gelmişti; bu esnada Allah hakkında olmadık zanlara kapılmakta idiniz.”* *“İşte o zaman müminler büyük bir imtihan geçirdiler ve çok şiddetli sarsıldılar.”*⁵⁷²

Yahudilerden bir adam antlaşmanın bozulmasını fırsat bilip Müslüman kadınların olduğu yere girince bu Yahudi'yi fark eden Safiye bint Abdülmuttalib yerden bir kazık aldı ve onu öldürdü.⁵⁷³ Safiye'nin yaptığı bu iş onlara gözdağı olmuş ve Yahudiler daha sonra kalelerine çekilmiş ve bir daha böyle bir işe girişmemişlerdi.⁵⁷⁴ Nuaym b. Mes'ûd Hz. Peygamberden izin alarak Kureyzaoğulları'yla Mekkeli müşriklerin arasındaki ittifakı büyük bir ustalıkla bozdu.⁵⁷⁵ Bu ittifakın bozulduğunu Allah-ü Teâlâ şöyle haber vermektedir:⁵⁷⁶ *“Allah inkârcuları, hiçbir şey elde etmeden, kin ve öfkeleri ile geri çevirdi. Allah'ın desteği müminler için yeterlidir. Allah güçlüdür, üstündür.”*⁵⁷⁷

Hız. Peygamber Huzeyfe b. Yemân'ı gece vakti Kureyş'in içine gönderip olup bitenleri öğrenmesini ve geri gelmesini emretti. Huzeyfe soğuk bir gece oraya gitti ve şiddetli rüzgârın onların çadırlarını, yemek kazanlarını yıktığını, karargâhını altüst ettiğini ve bu yüzden Ebu Süfyan'ın kuşatmayı kaldırdığını bildirdi. Huzeyfe de olup bitenleri gelip Hz. Peygambere anlattı. Bu konuyu Kur'an- Kerim şöyle anlatır:⁵⁷⁸

---

⁵⁷⁰ Taberî, *Târih*, 2/546-548.

⁵⁷¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/188; Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 429.

⁵⁷² el-Ahzâb: 33/10-11.

⁵⁷³ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber'in Hayatı*, 475.

⁵⁷⁴ Taberî, *Târih*, 2/552-553.

⁵⁷⁵ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 418; Taberî, *Târih*, 2/553-556.

⁵⁷⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/191.

⁵⁷⁷ el-Ahzâb: 33/25.

⁵⁷⁸ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 429; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/188; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/73.

Ey iman edenler! Allah'ın size şu lütfunu hatırlayın: Üzerinize düşman ordusu gelmişti de onların üzerine şiddetli bir fırtına ve görmediğiniz bir ordu göndermiştik. Allah bütün yaptıklarınızı görmekte idi."⁵⁷⁹

Müşriklerin Medine'yi muhasara altına almaları 23 gün sürmüş,⁵⁸⁰ 24 Mart 627 de bitmiş⁵⁸¹ ve Müslümanlardan altı kişi şehit olmuş, müşriklerden de üç kişi ölmüştür.⁵⁸²

3.15. Hicretin Beşinci Yılında Kureyza Oğulları Gazvesi

Mekkeli müşrikler dönüp gidince Hz. Peygamber evine geldi elini yüzünü yıkadıktan sonra bütün Müslümanların ikindi namazında Kureyzaoğulları'nın yurdunda kılınacağına haberini verdi. Ardından 24 Mart 627 tarihinde Kureyzaoğulları'nı yaptıkları ihanetin cezası olarak 25 gün boyunca muhasara altına aldı.⁵⁸³ Muhasara altında bir şey yapamayacaklarını anlayan Kureyzaoğulları Hz. Peygambere bir heyet göndererek Ebû Lübâbe b. Abdülmünzir ile istişare etmek istediklerini bildirdiler. Hz. Peygamber Ebû Lübâbe'ye izin verdi ve Kureyzaoğullarının yurduna yolladı. Lübâbe'nin merhametli olması için Kureyzaoğulları girişe ağlayan çocukları ve kadınları koydu. Kureyzalılar Lübâbe'ye "Eğer Muhammed'e teslim olursak bize ne yapar" diye sorunca, o da elini boğazına götürdü ve îmâ ederek öldürüleceklerini haber verdi. Saklaması gereken bilgileri onlara îmâ yoluyla bildirdiği için Müslümanlara ihanet etmiş oldu. Bu konuda şu ayet-i kerime nâzil oldu:⁵⁸⁴ *"Ey iman edenler! Allah ve resulüne karşı hainlik etmeyin, size bırakılan emanetlere de bile bile hıyanet etmeyin."*⁵⁸⁵

Bu ayet nâzil olunca Lübâbe kendisini mescid'in bir direğine bağladı. Sadece namaz ve özel ihtiyaçları dışında affedilinceye kadar kendini açmadı. Altı- yedi günün nihayetinde affedildiğini bildiren ayet nâzil oldu:⁵⁸⁶ *"Bir başka grup var ki, onlar iyi*

---

⁵⁷⁹ el-Ahzâb: 33/9.

⁵⁸⁰ Mehmet Apaydın, *Siyer Kronolojisi* (İstanbul: Kuramer Yayınları, 2018), 598.

⁵⁸¹ Ebû Ca'fer Muhammed b. Habîb b. Ümeyye b. Amr İbn Habîb, *Kitâbü'l- Muhabber* (Beyrut: Dâru'n- Nevâdir, 2013), 113; Apaydın, *Siyer Kronolojisi*, 598.

⁵⁸² Vâkîdî, *el-Meğâzî*, 431.

⁵⁸³ Vâkîdî, *el-Meğâzî*, 431; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/180-181.

⁵⁸⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/182.

⁵⁸⁵ el-Enfâl: 8/27.

⁵⁸⁶ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/317; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/183; Vâkîdî, *el-Meğâzî*, 441.

işe bir de kötü iş karıştırdıktan sonra günahlarını itiraf etmişlerdir. Umulur ki Allah onların tövbesini kabul eder. Şüphesiz Allah çok esirgeyici, çok bağışlayıcıdır."⁵⁸⁷

Daha sonra Kureyzaoğulları teslim oldular. Onlardan alınan ganimetler arasında çok sayıda deve ve koyun binlerce kılıç ve kalkan vs vardı.⁵⁸⁸ Onlar hakkında şu ayetler nâzil olmuştur:⁵⁸⁹ *"İçinizden Allah'ın lütfuna ve ahiret gününe umut bağlayanlar, Allah'ı çokça ananlar için hiç şüphe yok ki, Allah resulünde güzel bir örneklik vardır."* *"Müminler düşman kuvvetlerini karşılarında görünce, "Bu, Allah'ın ve resulünün bize vaad ettiği durumdur, Allah ve resulü hep doğru söyler" dediler; bu onların ancak imanlarını ve teslimiyet duygularını artırdı."* *"Müminlerden bazı kimseler Allah'a verdikleri sözü yerine getirdiler, kimileri onun yolunda can verdiler, kimileri de ecellerini bekliyorlar; (vaadlerini) asla değiştirmediler."* *"(Böyle oldu ki) Allah, sözünde duranları sadakatleri sebebiyle ödüllendirsin, münafıkları da dilerse cezalandırsın, dilerse bağışlasın! Allah çok bağışlayıcı, ziyadesiyle esirgeyicidir."* *"Allah, Ehli Kitap'tan onlara destek verenleri kalelerinden indirdi, kalplerine korku saldı; artık onların bir kısmını öldürüyorsunuz, bir kısmını da esir alıyorsunuz."* *"Onların topraklarını, evlerini, mallarını, o zamana kadar ayak basmadığınız bir toprağı size Allah miras bıraktı. Allah her şeye kadirdir."*⁵⁹⁰

2.12. Velid Bin Ukbe ve Mustalik Oğulları Gazvesi

Mekke yıllarında Müslümanlara ve Hz. Peygambere zulmeden Velid b. Ukbe Müslüman olmuştu. Bir defasın da Hz. Peygamber onu zekât toplamak için Mustalikoğullarına göndermişti. Mustalikoğulları onun yolda geldiğini duyunca bineklerine binip ona doğru yola çıktılar. Velid'de bunları duyunca onlardan korktu ve zekât toplamdan Medine'ye döndü ve Hz. Peygambere "zekât vermediklerini" söyledi. Bu yüzden Müslümanlar Mustalikoğullarına savaş açacaklarını söylediler. Bu haber duyulunca Mustalik'ten bazıları Medine'ye gelerek "Ey Allah'ın Resulü! Bize gönderdiğin elçiyi duyduğumuz için onu karşılamak üzere zekât mallarını yanımıza alarak yola çıktık. Bizim onu öldüreceğimizi zannederek kaçtı. Allah'a yemin olsun ki

---

⁵⁸⁷ et-Tevbe: 9/102.

⁵⁸⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/78-79.

⁵⁸⁹ İbn Kesir, *el-Bidâye*, 4/312.

⁵⁹⁰ el-Ahzâp: 33/15-27.

biz onun için yola çıkmamıştık” dediler. Bunun üzerine şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:⁵⁹¹ “Ey iman edenler! Bilmeden birbirinize zarar verip de sonra yaptığınıza pişman olmamanız için, yoldan çıkmış biri size bir haber getirdiğinde doğruluğunu araştırın.” “Bilin ki Allah’ın elçisi aranızdadır. Birçok durumda o sizin dediklerinizi yapsaydı işiniz kötüye giderdi, fakat Allah size imanı sevdirdi ve onu gönlünüze sindirdi; inkârcılığı, yoldan çıkmayı ve emre aykırı davranmayı da size çirkin gösterdi. Allah tarafından bahşedilmiş bir lütuf, bir nimet olarak doğru yolu bulmuş olanlar işte onlardır (bu vasıflara sahip olanlar sizlersiniz). Allah her şeyi bilmekte, yerli yerince yapmaktadır.”⁵⁹²

Medine dönemindeki en büyük savaşlardan biri olan Hendek’ten sonra Mustalikoğulları’nın reisi Hâris b. Ebû Dırâr Medine’ye saldıracağını kavmine ve diğer kabilelere haber verdi. Diğer Araplarında desteğini bulan Hâris hemen hazırlıklara başladı. Hz. Peygamber bu haberin doğruluğunu öğrenince 700 kişilik bir orduyla 27 Aralık 627 tarihinde Mustalik’e doğru hareket etti.⁵⁹³ Yanların da eşlerinde Hz. Âişe ve Ümmü Seleme de vardı.⁵⁹⁴ Yolda bir adama rastlanıldı ve haber götürmek için Müslümanları izlemeye geldiği öğrenilince sorgudan sonra Hz. Peygamber’in emriyle öldürüldü. Casusun öldürüldüğünü duyan Hâris ve adamları korkuya kapıldılar. Yanına yardıma gelen diğer kabileler korkudan kaçtıkları için Hâris yalnız kalmıştı.⁵⁹⁵ Bu yüzden Müslümanların işi kolay olmuştu ve kısa sürede çok büyük bir ganimetle Mustalik ele geçirildi. Savaş sonunda Müreysî denilen yerde bir sebepten ötürü Ensar ve Muhacirlerden birkaç kişi arasında kavga meydana geldi.⁵⁹⁶ Hz. Peygamber aralarına girip “Bu cahiliye âdetleri bırakın” dedi. Bu olayı gören Abdullah b. Übey “Besle köpeği etini yesin!⁵⁹⁷ (Besle kargayı oysun gözünü!)”⁵⁹⁸ Bunlar geldiler bizim şehrimizde bize hâkim oldular. Bunlara hiçbir nafaka vermeyin ki Muhammed’in yanından dağılsın gitsinler.⁵⁹⁹ Medine’ye döndüğümüzde güçlü

---

⁵⁹¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/228.

⁵⁹² el-Hucurât: 49/6-8.

⁵⁹³ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/364.

⁵⁹⁴ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 357-360.

⁵⁹⁵ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber’in Hayatı*, 458.

⁵⁹⁶ Recep Erkocaaslan, *Hz. Peygamber Dönemi Savaşlarından Benû Mustalik Gazvesi ve İfk Olayı* (Ankara: Araştırma Yayınları, 2016), 17-77.

⁵⁹⁷ Taberî, *Târih*, 2/577-578.

⁵⁹⁸ Mehmet Azimli, *Siyeri Farklı Okumak* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2019), 370-371.

⁵⁹⁹ Buhârî, *Sahîhu’l-Buhârî*, Tefsîr-u Sûrati’l-Münâfikîn, 1-2.

kuvvetli olanlar (yani biz) bu güçsüz olanları şehrimizden sürgün edeceğiz!” dedi. Yine aynı kavmin eşrafından bir adamda “Siz kendi ellerinizle bunları yaptınız, mallarınızı onlarla bölüştünüz onlarda bu kadar güçlendiler!” dedi. Bu konuşmalar Hz. Peygambere ulaşınca Abdullah b. Übey’i yanına çağırdı ve ona neden böyle konuştuğunu sordu. O da bu tarzda bir şey konuşmadığını ifade ederek söylediklerini inkâr etti. Bu olay üzerine şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:⁶⁰⁰ “Onlara “Gelin, Allah’ın resulü sizin için bağışlanma dilesin” dendiğinde başlarını çevirirler ve büyüklük taslayarak uzaklaştıklarını görürsün.” “Bağışlanmaları için Allah’a dua etmişsin veya etmemişsin onlar için birdir. Allah onları asla bağışlamayacaktır. Şüphesiz ki Allah günaha sapanları doğruya erdirmez.” “Onlar, “Resulullah’ın yanındakilere bir şey vermeyin ki etrafından dağılıp gitsinler” diyenlerdir. Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah’ındır. Ama münafıklar anlamıyorlar.” “Şöyle diyorlar: “Hele Medine’ye dönelim, o zaman güçlü olan zayıf olanı oradan çıkaracak!” Hâlbuki güç ve izzet Allah’ındır, resulünüdür, müminlerindir; fakat münafıklar bunu bilmezler.”⁶⁰¹

Bu ayetler nâzil olunca Abdullah b. Übey herkesin içinde rezil olmuştu. Rezil olduğu içinde Hz. Peygamber’den intikam almak için adeta fırsat kolluyordu. Kavmi içinde itibarlı adam olduğu için rezil olmak zoruna gitmişti.⁶⁰² Hz. Peygamber de insanların bu tür konuşmalarını engellemek için⁶⁰³ zorunlu olarak durmadan yürümelerini emretti.⁶⁰⁴ Ertesi günün ortasına kadar durmadan yürüdüler.⁶⁰⁵ Ordu hızlı yürüdüğü için Hz. Aişe, devesinin üzerindeki hevdecinde olup olmadığını anlayamadılar. Hz. Aişe karargâhın olduğu yere gelince kimseyi bulamadı. Belki yokluğunu fark ederler düşüncesiyle beklemeye başladı.⁶⁰⁶ Ordunun gerisini kontrol eden Safvan b. Muattal Hz. Aişe’yi fark etti ve hemen devesine bindirerek orduya yetişmeye çalıştı. Ancak ordu durmadan yürüdüğü için sabahleyin ancak

---

⁶⁰⁰ Taberî, *Târih*, 2/578-579; Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 369; İbnü’l Esîr, *el-Kâmil*, 1/242.

⁶⁰¹ el-Münâfikûn: 63/5-8.

⁶⁰² Azimli, *Siyeri Farklı Okumak*, 371-372.

⁶⁰³ Rızâ, *Muhammed*, 243-244.

⁶⁰⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/225.

⁶⁰⁵ Taberî, *Târih*, 2/578-579.

⁶⁰⁶ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber’in Hayatı*, 461-462.

yetişebildiler.⁶⁰⁷ Orduya yetiştiklerin de Abdullah b. Übey onları gördü ve “Bu adamla bu kadının arasında bir şeyler olmuş, Peygamberin eşiyile bu adam beraber gecelemişler, sonrada devesine bindirip getirmiş!” diyerek⁶⁰⁸ attığı yalandan daha kötü bir işe girişmiş oldu.⁶⁰⁹

2.12.1. İfk Olayı Hakkında İnen Ayetler

Atılan iftira insanlar arasında hızlıca yayıldı. Hz. Peygamber de bu konuda bir ayet gelene kadar beklemeyi tercih etti. Nihayet Hz. Aişe'nin mâsum olduğunu bildiren şu ayet-i kerimler nâzil oldu.⁶¹⁰ *“O iftirayı atanlar içinizden bir gruptur. Bunun sizin için kötü olduğunu sanmayın, aksine bu hakkınızda hayırlıdır. Onların her biri işlediği günahı üstlenecektir. İçlerinden günahın büyüğünü üstlenen için ise büyük bir azap vardır.”* *“Bunu işittiğiniz zaman mümin erkekler ve kadınların birbiri hakkında hüsn-ü zan beslemeleri ve “Bu apaçık bir iftiradır” demeleri gerekmez miydi?”* *“ Bu iddialarına dört şahit getirselersiz ya! Bu sayıda sayı da şahit getiremiyorlarsa onlar, Allah'ın nezdinde yalancılardan ta kendileridir.”* *“Eğer dünyada ve ahirette Allah'ın lütfu ve rahmeti hep sizinle olmasaydı içine daldığımız günah yüzünden size büyük bir azap gelecekti.”* *“Çünkü siz, iftirayı dilden dile yayıyor, hakkında bilgi sahibi olmadığınız bir şeyi ağızınızla söylüyorsunuz; bunu da önemsiz sanıyorsunuz; hâlbuki Allah katında o büyük bir şeydir.”*⁶¹¹

Hz. Ebu Bekir, akrabası Mistah b. Üsâse'nin ekonomik anlamda durumu iyi olmadığı için her yıl iaşesini karşılıyor ve yardım ediyordu. Fakat bu ifk olayının cereyan ettiği günlerde Hz. Aişe'ye iftira edenlerin arasında Mistah da olduğu için yemin ederek bundan sonra Mistah'a yardım etmeyeceğini bildirdi. Bu yemininin üzerine şu ayet-i kerime nâzil oldu: *“İçinizden yardım sever ve zengin olanlar akrabaya, yoksullara ve Allah yolunda hicret edenlere artık bir şey vermeyeceğiz diye yemin etmesinler. Bağışlasınlar hoş görsünler; Allah'ın sizi bağışlamasını arzu etmez*

⁶⁰⁷ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 374-380; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/228-232; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/370-375; Taberî, *Târih*, 2/582-590.

⁶⁰⁸ Diyârbekrî, *Târîhu'l-Hamîs*, 2/286.

⁶⁰⁹ Azimli, *Siyeri Farklı Okumak*, 372.

⁶¹⁰ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/233; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/375; İbnü'l Esîr, *el-Kâmil*, 1/243; Taberî, *Târih*, 2/588-590; Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 381.

⁶¹¹ Nûr: 24/11-15.

misiniz? Allah çok bağışlayıcıdır, çok esirgeyicidir.”⁶¹² Bu ayet nâzil olunca Hz. Ebu Bekir “Beni affetmeni elbette isterim!” diyerek Mıstah’a yardım etmeye devam etti.⁶¹³

2.13. Hudeybiye Seferi

Hudeybiye seferi bir rüya ile başlar, şöyle ki: Hz. Peygamber rüyasında ashabıyla beraber Mekke’ye gittiklerini, başlarını traş ettiklerini ve Kâbe’nin anahtarlarını eline aldığı görüldü.⁶¹⁴ Bu rüyadan hareketle Hz. Peygamber ve ashabı hazırlıklarını tamamladıktan sonra 1500 kişiyle beraber⁶¹⁵ 1 Zi’l-kâde 6/13 Mart 628 Perşembe günü yol çıktılar.⁶¹⁶ Hz. Peygamber ve sahabesi Mekkeli’lerle savaşmak için değil sadece umre yapmak için gittiklerini göstermek ve insanları iknâ edebilmek için ihramlı olarak yola çıktılar.⁶¹⁷ Mekke’ye doğru yola çıkan Müslümanlar Mescid-i Haram’a on yedi km. uzaklıktaki Hudeybiye kuyusunda konakladılar.⁶¹⁸ Burada birkaç kez Mekke’den gelen elçilere hep amaçlarının savaş olmadığını, sadece umre yapıp geri döneceklerini söylediler. Ama onlar da her defasında ne pahasına olursa olsun Müslümanları Mekke’ye sokmayacaklarını bildirdiler. Hz. Peygamber en sonunda Ebu Süfyan ve diğer Kureyş eşrâfına “amaçlarının savaşmak olmadığı bilakis Kâbe’yi ziyaret için geldiklerini” haber etmesi için Hz. Osman’ı Mekke’ye gönderdi. Onlarda aralarında geçen konuşmadan sonra Hz. Osman’ı hapse attılar. Bu haber Müslümanlara “Osman’ı öldürdüler” olarak geldi. Bu konunun doğruluğunu bilmeyen Hz. Peygamber⁶¹⁹ hemen, ne pahasına olursa olsun Hz. Osman’ın intikamını alana kadar savaşacaklarına dair Müslümanlardan biat aldı. Bu biat, ağacın altında olduğu için “Beyatü’ş-Şecere” veya Allah’ın râzı olduğu manasına gelen “Beyatü’r-Rıdvan” denildi.⁶²⁰ Daha sonrada Hz. Osman onların yanına sağ salim bir şekilde geldi.⁶²¹ Bu

---

⁶¹² Nûr: 24/22.

⁶¹³ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/234; Taberî, *Târih*, 2/588; İbnü’l Esîr, *el-Kâmil*, 1/243.

⁶¹⁴ Bu rüyaya Hudeybiye dönüşünde nâzil olan Fetih suresinde (27. Ayet) değinilmiştir.

⁶¹⁵ Hemen hemen bütün kaynaklar Hudeybiye’ye katılanların sayısının 1500 olduğunu belirtirken İbn Şihâb bu sayının 110 küsur olduğunu söyler. Detaylı bilgi için bkz: ez-Zührî İbn Şihâb, *el-Meğâzî*, thk. Mehmet Azimli, çev. Mehmet Nur Akdoğan (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2020), 39.

⁶¹⁶ İbn Habîb, *Muhabber*, 115.

⁶¹⁷ İbnü’l Esîr, *el-Kâmil*, 1/243-245.

⁶¹⁸ İbn Sa’d, *Tabakât*, 2/98.

⁶¹⁹ Mehmet Said Hatipoğlu, *Hz. Peygamber ve Kur’an Dışı Vahiy* (Ankara: Otto Yayınları, 2009), 77.

⁶²⁰ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber’in Hayatı*, 490-491.

⁶²¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/243-245; Taberî, *Târih*, 2/591-592.

biat olayını Kur'an-ı Kerim şöyle anlatır: *“O ağacın altında sana bağlılık sözü verdikleri sırada o müminlerden Allah razı olmuştur; gönüllerinde olanı bilmiş, onlara huzur ve güven vermiş, pek yakın bir fetihle ve elde edecekleri birçok ganimetle de kendilerini ödüllendirmiştir. Allah, izzet ve hikmet sahibidir.”*⁶²² *“Sana yeminle bağlılık sözü verenler gerçekte bu sözü Allah'a vermiş oluyorlar, Allah'ın eli onların elleri üzerindedir. Bu sebeple kim Allah'a verdiği sözün gereğini yerine getirirse Allah yakında büyük bir ödül verecektir.”*⁶²³

Hz. Peygamberin savaşmak üzere Müslümanlardan biat aldığını duyan Mekkeli müşrikler korktukları için⁶²⁴ Süheyl b. Amr'ı birkaç kişiyle birlikte Hz. Peygamberin yanına gönderdiler ve aralarında antlaşma⁶²⁵ imzalandı.⁶²⁶ Yirmi gece Hudeybiye'de kaldıktan sonra⁶²⁷ Medine'ye dönerken Dacnân denilen yerde Fetih suresi nâzil olmuştur.⁶²⁸ *“Senin geçmiş gelecek bütün günahlarını Allah'ın bağışlaması, sana nimetini eksiksiz vermesi, seni dosdoğru yola yürütmesi ve Allah'ın sana güçlü bir şekilde yardım etmesi için sana apaçık bir fetih ihsan ettik.”*⁶²⁹

Hz. Peygamber Mekke'ye giderken çevre kabilelerden yardım istemiş ve onların gelip orduya katılmalarını emretmişti. Fakat onlar bunu kabul etmediler ve çeşitli bahaneler ileri sürdüler.⁶³⁰ Bazı kabileler ise çoluk-çocuklarını ve mallarının sahipsiz kalmasını bahane ederek⁶³¹ şöyle dediler:⁶³² *“Arap kabilelerinden savaşa katılmayanlar sana, gönüllerinde olmayanı dillerinin ucuyla söyleyerek, “Bizi mallarımız ve ailelerimiz alıkoydu, bu yüzden Allah'ın bizi bağışlamasını iste” diyecekler. Onlara şöyle de: “Size bir zarar gelmesiniz isterse veya size iyili etmeyi murat ederse, sizin için Allah'a karşı herhangi bir şey yapmaya kimin gücü yeter? Hayır! Allah bütün yaptıklarınızı bilmektedir;”* Orduya katılmak için davet edilen

---

⁶²² el-Fetih: 48/18.

⁶²³ el-Fetih: 48/10.

⁶²⁴ Belâzürî, *Ensâb*, 1/440-442.

⁶²⁵ Antlaşmanın detayları için bkz: Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber'in Hayatı*, 486-497.

⁶²⁶ Buhârî, *Sulh*, 6.

⁶²⁷ İbn Habîb, *Muhabber*, 115.

⁶²⁸ İbn Seyyidinnâs, *Uyûnü'l-Eser*, 2/172; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/100-101; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/246.

⁶²⁹ el-Fetih: 48/1-3.

⁶³⁰ Taberî, *Târih*, 2/590.

⁶³¹ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 529.

⁶³² İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/247.

kabilelerden bazılarıda Hz. Peygamberi ve ashabını savaşa hazırlıksız gördükleri için “Bu Muhammed çok az adamla savaşa gidiyor, hâlbuki Mekkeliler Bedir savaşından ötürü her an intikam almanın derdindeler. Eğer Muhammed bu şekilde Mekkelilerle savaşa giderse geri dönemez!” dediler.⁶³³ Bunun üzerine şu ayet-i kerimler nâzil oldu:⁶³⁴ “*Tam aksine siz, resulün ve müminlerin artık ailelerine hiç dönmeyeceklerini sandınız, bu gönlünüze hoş geldi. Kötü zanna kapıldınız ve kaybedenler siz oldunuz!*” “*Kim Allah’a ve resulüne iman etmezse bilsin ki biz, Kâfîrler için kavurucu bir ateş hazırladık.*” “*Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah’a aittir; dilediğini bağoşlar, dilediğine de azap eder. Bununla beraber O, ziyadesiyle bağışlamakta ve çok esirgemektedir.*” “*Ele geçirmek üzere ganimetlere doğru hareket ettiğinizde, savaştan geri duranlar, “Bırakın bizi, size katılalım” diyecekler. Onlar, Allah’ın hükmünü değıştirmek istiyorlar. De ki: “Asla bizim peşimize takılamayacaksınız, Allah sizin için daha önce böyle buyurdu.” Bunun üzerine de “Hayır, bizi kıskanıyorsunuz” diyecekler. Oysa onlar (işin hakikatini) kavramakta güçlük çekiyorlar.*”⁶³⁵

Hudeybiye de alınan kararlardan biri de “Kureyş’ten biri Müslüman olur ve Medine’deki diğer Müslümanların yanına giderse velisinin isteğı üzere derhal Mekke’ye döndürülecek; eğer Medine’den bir Müslüman dininden döner de Mekke’ye gitmek isterse o Medine’ye iade edilmeyecekti.”⁶³⁶ Hz. Peygamber Medine’ye döndükten sonra Mekke’de Müslüman olduğı için hapsedilen Ebû Basîr Utbe b. Esîd bir yolunu bulup kaçarak Medine’ye Hz. Peygamberin yanına geldi. Mekke’liler de iki kişi göndererek Ebu Basîr’in iade edilmesini istediler.⁶³⁷ Hz. Peygamber antlaşma gereğı Ebû Basîr’i geri göndermek zorunda kaldı. Ebû Basîr Mekke’ye götürülürken iki müşriğın birini öldürdü ve İs denilen yere kaçtı. Mekke’deki Müslümanlardan Ebû Cendel gibi tutsak olanlarda bir yolunu bulup kaçarak Ebû Basîr’in yanına geldiler. Günden güne sayıları artan Ebû Basîr ve arkadaşları burada kalarak Kureyş’in ticaret kervanlarına ağır darbeler indiriyorlardı.⁶³⁸ Kervanlarına saldırı olduğı için ticaretlerini tehlikeye sokmak istemeyen Mekke’liler, birkaç kişiyi Hz. Peygambere

---

⁶³³ Vâkîdî, *el-Meğâzî*, 529.

⁶³⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/247.

⁶³⁵ el-Fetih: 48/11-15.

⁶³⁶ Belâzürî, *Ensâb*, 1/441.

⁶³⁷ Taberî, *Târih*, 2/607-608.

⁶³⁸ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/248-249.

göndererek ilgili maddenin kaldırılmasını, Ebû Basîr ve arkadaşlarının Medine'ye dönmesini istediler.⁶³⁹ Hz. Peygamber bu teklifi kabul edince müşriklere karşı bir zafer kazanmış oldular. Zayıf duruma düşürülen İls bölgesindeki bu Müslümanlar artık rahatlıkla Medine'ye geldiler. Bu konu hakkında şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:⁶⁴⁰

*“Mekke vadisinde size onları yenmeyi nasip ettikten sonra onların ellerini sizin üzerinizden, sizin ellerinizi de onların üzerinden çeken de odur. Allah bütün yaptıklarınızı görmektedir.” “İnkâra sapan, sizi Mescid-i Haram'a sokmayan, (yolda) engellenmiş kurbanları yerine ulaştıktan alıkoyanlar da başkaları değil, onlardır. Eğer Mekke'de henüz tanımadığınız mümin erkekler ve mümin kadınlar olmasaydı, bunları bilmeden ezmeniz ve bu yüzden üzüntü ve zarara uğramanız ihtimali bulunmasaydı (Allah ellerinizi onların üzerinden çekmezdi). Dilediklerine rahmetine daldırmak için Allah böyle yapmıştır. Eğer birbirinden ayrılırsanız, inkâra sapsanız olanlarına acı bir azap edecektik.”*⁶⁴¹

Hudeybiye'den sonra Hz. Peygamberin yanına kaçıp gelen mümin erkekler olduğu gibi mümin kadınlarda vardı.⁶⁴² Bu kadınlar Medine'ye geldikten sonra Mekke'li müşrikler Hz. Peygamberden bunların iade edilmesini istemişlerdi.⁶⁴³ Hz. Peygamber ise Hudeybiye antlaşması maddeleri arasında sadece erkeklerin iade edilmesi gerektiğini, kadınlara yönelik herhangi bir maddenin bulunmadığını ileri sürerek⁶⁴⁴ müşriklerin bu iade taleplerini reddetmiştir.⁶⁴⁵ Mekke'liler de bu durumu kabul ettiler ve artık kadınların iade edilmesini istemediler.⁶⁴⁶ Evli olan bu kadınlar hakkında Mümtehine suresinden ayetler nâzil olmuş ve durumları açıklığa kavuşmuştur.⁶⁴⁷ Suredeki ilgili ayetlerde Medine'ye sığınan bu kadınların kabul edilmesi gerektiği, eski kocalarının artık helal olmadığı, mümin erkeklerle evlenmelerine müsaade edildiği, daha önceki eşlerinden aldıkları mehirleri iade

---

⁶³⁹ Diyârbekrî, *Târîhu'l-Hamîs*, 2/358-372; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, 1/ 253-260.

⁶⁴⁰ İbn Şihâb, *el-Meğâzî*, 46-47; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/390.

⁶⁴¹ el-Fetih: 48/24-25.

⁶⁴² Taberî, *Târih*, 2/609.

⁶⁴³ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/251.

⁶⁴⁴ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 539.

⁶⁴⁵ Ebû Muhammed Ali b. Ahmed b. Saîd el-Endelüsî İbn Hazm, *Cevâmiu's-Sîre*, çev. M. Salih Arı (İstanbul: Çıra Yayınları, 2004), 165-170.

⁶⁴⁶ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 539.

⁶⁴⁷ İbn Şihâb, *el-Meğâzî*, 45.

etmeleri gerektiği haber verilmiştir.⁶⁴⁸ İlgili ayetlerde şöyle buyrulur: “*Ey iman edenler! Mümin kadınlar göç ederek size geldiklerinde –onların imanlarını Allah daha iyi bilmekle beraber- siz onları sınavın. Eğer mümin olduklarını anlarsanız, onları kâfirlere iade etmeyin. Bunlar onlara helal değildir, onlarda bunlara helal olmaz. Onlara (kocalarına) harcadıklarını (Mehirleri) geri veriniz. Mehirleri ödediğiniz takdirde bu kadınlarla evlenmenizde sakınca yoktur. Kâfir kadınları nikâhınız altında tutmayın. Siz harcadığınız (verdiğiniz mehri) isteyin, onlarda harcadıklarını istesinler. Allah’ın hükmü işte budur. Aranızda hükmü işte böyle veriyor. Allah hakkıyla bilmektedir, hüküm ve hikmet sahibidir.*”⁶⁴⁹

2.14. Hicretin Yedinci Yılında Zilkade Ayında Umretül Kaza

Hz. Peygamber, Hudeybiye Barış Antlaşması’ndan bir yıl sonra ilgili madde gereğince umre yapmak için ashabına hazırlanmalarını emretti.⁶⁵⁰ İki bin kişilik bir orduyla beraber, her ihtimale karşılık savaş malzemelerini de yanlarına alarak Zi’l-kâde 629 tarihinde Medine’ye doğru yola çıktılar.⁶⁵¹ Müslümanların yaklaştığını duyan müşrikler Mekke’den çekildiler.⁶⁵² Hz. Peygamber içeri girince selamlama yaptıktan sonra Bilal-i Habeşi’ye ezan okuması için emir verdi. O da Kâbe’nin damına çıkarak Mescid-i Haramda ilk ezanı okudu.⁶⁵³ Müslümanlar aradan geçen yedi yıldan sonra ana vatanlarına dönmüşler ve hasret gidermişlerdi.⁶⁵⁴ Kur’an-ı Kerim bu olayı şöyle anlatır:⁶⁵⁵ “*Allah, resulüne uygun rüyasında doğruyu bildirmiştir. Allah izin verirse hiçbir şeyden korkmaksızın, (umrenizi yaptıktan sonra) ya saçlarınızı kazıtarak veya kısmen kestirerek, güven duygusu içinde Mescid-i Harama muhakkak gireceksiniz. Allah sizin bilmediğinizi bilmektedir ve bundan başka hemen gerçekleşecek bir fethi de takdir buyurmuştur.*”⁶⁵⁶

---

⁶⁴⁸ İsrail Balcı, *Siyerin Medine Dönemi* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2022), 339-340.

⁶⁴⁹ el-Mümtehine: 60/10.

⁶⁵⁰ Mahmudov, *Hz. Peygamber’in Savaşları*, 336-337.

⁶⁵¹ İbn Habîb, *el-Muhabber*, 115.

⁶⁵² Taberî, *Târih*, 3/26-27.

⁶⁵³ Vâkîdî, *el-Meğâzî*, 625; Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber’in Hayatı*, 530.

⁶⁵⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/285.

⁶⁵⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/456; İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 287.

⁶⁵⁶ el-Fetih: 48/27.

Hız. Peygamber umreye gelmeden önce amcası Abbâs b. Abdulmuttalip ile yakınlıklarını daha da ilerletmek için⁶⁵⁷ baldızı Meymûne ile evleneceğini bildirmiş ve hazırlık yapılmasını istemiştir. Ancak Mekke’de sadece üç gün kalınacağı için hazırlıklar yetişmemiştir. Bu yüzden Hız. Peygamber Mekke’den çıktıktan sonra evlenmek zorunda kalmıştır.⁶⁵⁸ Bu evlilik hakkında şu ayet-i kerime nâzil olmuştur:⁶⁵⁹ “Ey peygamber! Mehirleri verdiğin eşlerini, Allah’ın sana ganimet olarak verdiği cariyelerini, seninle birlikte hicret eden amca kızlarını, hala kızlarını, dayı kızlarını, teyze kızlarını sana helal kıldık. Ayrıca mümin bir kadın kendini peygambere mehirsiz olarak bağışlar, peygamber de onunla evlenmek isterse diğer müminlere değil, sırf sana mahsus olmak üzere, onu da sana helal kıldık. Müminlere eşleri ve sahip oldukları cariyele hakkında hangi kuralları geçerli kıldığımızı biliyoruz. Sana mahsus olanı güçlük çekmeyesin diye meşru kıldık. Allah çok bağışlayıcı, çok esirgeyicidir.”⁶⁶⁰

2.15. Mekke’nin Sekizinci Yılda Fethedilmesi Konusu

Hudeybiye antlaşmasında alınan kararlar arasında, diğer Arap kabilelerinden isteyen istediği şekilde ya Müslümanlar tarafına ya da Mekke’lilerin tarafına katılabilecekti. Bu maddeye binâen Huzâa kabilesi Müslümanların; Benû Bekir kabilesi ise müşriklerin müttefiği olmuştu.⁶⁶¹ Aradan iki yıl geçtikten sonra Benû Bekir’den bazıları ve Mekke’li müşriklerin ileri gelenleriyle birlikte Huzâa kabilesine ansızın saldırdılar ve yirmi küsur kişiyi öldürdüler. Hatta Huzâa’lılardan bazıları Mescid-i Haram’a sığınsalar bile⁶⁶² öldürölmekten kurtulamadılar.⁶⁶³ Huzâa’lılar bu olayı bildirmek ve Hız. Peygamberden yardım istemek için Medine’ye geldiler. Olayı dinledikten sonra Hız. Peygamber onlara: “Allah’a yemin olsun ki ailemi nasıl koruyorsam sizin haklarınızı da öyle koruyacağım ve intikamınızı alacağım” dedi.⁶⁶⁴ Hemen sonrasında ise Mekke’nin fethi için hazırlıklara başladı. Ancak Hız. Peygamber

---

⁶⁵⁷ Balcı, *Siyerin Medine Dönemi*, 362.

⁶⁵⁸ Taberî, *Târih*, 3/27-28.

⁶⁵⁹ İbn Hişâm, *es-Siretü’n-Nebeviyye*, 2/495; İbn Kesir, *el-Bidâye*, 4/464.

⁶⁶⁰ el-Ahzâb: 33/50.

⁶⁶¹ Taberî, *Târih*, 3/45.

⁶⁶² İbn Kesir, *el-Bidâye*, 4/528.

⁶⁶³ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 658-660.

⁶⁶⁴ İbn Şihâb, *el-Meğâzî*, 77.

Mekke'ye hiç kan dökmeden girmek için Mekkelileri ansızın yakalaması lazımdı ve bunun için hazırlıkların gizli tutulmasını istiyordu.⁶⁶⁵ Fakat Hâtıb b. Beltâ, Mekke'deki akrabalarını korumak için bir mektup yazarak Sâre isimli bir kadına verdi ve Mekke'ye ulaştırmasını istedi. Sâre yola çıktığında Hâtıb'tan çok eziyet gören bir köle bu durumu gelip Hz. Peygambere haber verdi.⁶⁶⁶ Bunun üzerine Hz. Peygamber birkaç kişiyi göndererek Sâre'den mektubu aldırttı. Hâtıb'ın bu hareketinden ötürü şu ayet-i kerime nâzil oldu:⁶⁶⁷ *“Ey iman edenler! Eğer benim yolumda cihat etmek ve hoşnutluğumu kazanmak üzere yola çıkmışsanız, benimde düşmanım sizin de düşmanınız olan kimseleri kendilerine sevgi göstererek dost edinmeyin. Onlar size gelen gerçeği inkâr etmektedirler; üstelik rabbiniz Allah'a iman ettiniz diye peygamberi ve sizi (yurdunuzdan) çıkarıyorlar. Ben sizin gizlediklerinizi de açıkladıklarınızı da bildiğim halde onlara gizliden gizliye sevgi besliyorsunuz. İçinizden kim bunu yaparsa bilsin ki doğru yoldan sapmıştır.”* *“Onlar sizi bir yakalasalar size düşmanca davranırlar, elleriyle ve dilleriyle size kötülük etmeye çalışırlar ve isterler ki sizler de hakkı inkâr edesiniz.”* *“Kıyamet gününde yakınlarınız da çocuklarınız da size asla fayda vermeyecek. Allah aranızda hükmü verecek. Yapıp ettiklerinizi Allah görmektedir.”* Bu ayetlerden sonra Allah, Hz. İbrahim'i örnek vererek onun kavmine ve babasına karşı davranış şeklini bize örnek göstererek bizim de bu gibi durumlarda nasıl davranmamız gerektiğini bildirmiştir. Kur'an burada Hz. İbrahim'i örnek vererek demek istiyor ki *“İbrahim'de babasına bazı şeyleri peşkeş çekebilirdi, babasına sırf babası olduğu için destekçi olabilirdi. Hâtıb gibi akrabalarını korumaya çalışabilirdi, ama yapmadı! Allah'ın ayetlerini inkâr ettiği için Allah'ın dostluğunu tercih edip babasını bile karşısına aldı. Nitekim şöyle buyurdu: “İbrahim'de ve ona uyanlarda size güzel bir örneklik vardır; onlar kavimlerine şöyle demişlerdi: bizim sizinle ve Allah'ı bırakıp da taptıklarınızla ilişliğimiz yoktur. Sizi (ve değerlerinizi) reddediyoruz. Sizinle bizim aramızda, siz bir tek Allah'a iman edinceye kadar sürüp gidecek bir düşmanlık ve nefret açıkça ortaya çıkmıştır. Ancak İbrahim'in, babasına “Hiç şüphelen olmasın bağışlanman için dua edeceğim, ama Allah'tan sana geleceklere karşı*

---

⁶⁶⁵ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber'in Hayatı*, 544-545.

⁶⁶⁶ Hatipoğlu, *Hz. Peygamber ve Kur'an Dışı Vahiy*, 119.

⁶⁶⁷ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/530-531; Buhârî, *Sahîhu'l-Buhârî*, Cihâd, 14-15; İbn Seyyidinnâs, *Uyûnü'l-Eser*, 2/226-227; İbnü'l Esîr, *el-Kâmil*, 1/255; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/307.

yapabileceğim bir şey yoktur” demesi başka. Rabbimiz! Sadece sana dayanıp güvendik, sana yöneldik; dönüş ancak sanadır.” “Rabbimiz! Bizi, inkâr edenler için bir sınama konusu yapma. Bizi bağışla ey rabbimiz! Çünkü kudret ve hikmet sahibi olan sensin.” “Şüphe yok ki, içinizden Allah’ın lütfuna ve ahiret gününe umut bağlayanlar i.in onlarda güzel bir örneklik vardır. Kim yüz çevirirse bilsin ki Allah hiçbir şeye muhtaç değildir, her türlü hamde layıktır.”⁶⁶⁸

2.16. Fethin Ardından Huneyn Gazvesi

Hz. Peygamber, henüz Mekke’ye fetih için gelirken Sakîf kabilesinin başını çektiği Hevâzinlilerden tam 20 bin kişilik bir orduyla Müslümanların üzerine saldıracağı haberini almıştı. Mekke’nin fethine katılan on bin kişi ve fetihden sonra Müslüman olan iki bin kişi ile beraber toplamda 12 bin kişilik bir ordu savaş için hazırlandı. İlk defa bu kadar kalabalık ordu toplandığı için bazı sahabeler kendi aralarında gururlandılar. Hatta Hz. Ebu Bekir gibi güzide bir sahabi “Bugün azlığımızdan dolayı yenilmeyeceğiz”⁶⁶⁹ diyerek niceliği esas alıp niteliği göz ardı etmişti.⁶⁷⁰ Bu konuda şu ayet-i kerimeler indirilmiştir:⁶⁷¹ “Allah birçok yerde, bu arada Huneyn Savaşı’da gerçekten size yardım etmiştir. O gün çokluğunuz sizi böbürlendirmişti, fakat bunun size hiçbir yararı olmamıştı; o yer geniş olmasına rağmen size dar gelmiş, nihayet geriye çekilmeye başlamıştınız.” “Bunun üzerine Allah, peygamberinin ve müminlerin üzerine kendi katından bir güven duygusu indirdi, bir de göremediğiniz askerler gönderdi ve böylece inkâr edenlerin cezasını verdi. İşte bu, inkârcıların hak ettiği karşılıktır.”⁶⁷² Yolda giderken yeni Müslüman olmuş, cahiliye adetlerini tam olarak üzerlerinden atamamış bazı sahabiler Hz. Peygambere gelerek şöyle dediler: “Ya Resulallah! Biz cahiliye döneminde zât-u envât adında bir ağaca tâzim de bulunur, silahlarımızı o ağacın dalına asardık ve bir gün onun gölgesinde kalırdık. Şimdi yine bize bir ağaç göster de ona yine tâzimde bulunalım belki bize yardım eder!” bunun üzerine Hz. Peygamber çok kızdı ve “Allah’ı tenzih ederim! Mûsâ’nın kavminin Mûsâ’dan istediği şeyleri sizde benden mi

---

⁶⁶⁸ el-Mümtehine: 60/1-6.

⁶⁶⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/583; Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 742.

⁶⁷⁰ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber’in Hayatı*, 565.

⁶⁷¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/352; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/583; Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 742.

⁶⁷² et-Tevbe: 9/25-26.

istiyorsunuz!” dedi ve şu ayet-i kerimeyi okudu:⁶⁷³ “İsrâiloğulları’nu denizden geçirdik; derken kendilerine mahsus birtakım putlara tapan bir kavimle karşılaştılar. Bunun üzerine, “Ey Mûsâ! Onlara ait tanrılar gibi, sen de bizim için bir tanrı yap” dediler. Mûsâ dedi ki: “Gerçekten siz cahil bir toplumsunuz!”⁶⁷⁴

2.17. Hicretin Dokuzuncu Yılında Tebük Gazvesi

Hz. Peygamber, Şam tarafından gelen bazı tâcir ve kervanlardan Bizans kralı Herakleios’un teşvik etmesiyle⁶⁷⁵ birçok Hıristiyan Arap kabilelerinin (Lahm, Cüzâm, Ğassân ve Âmile) Müslümanlarla savaşmaları için⁶⁷⁶ Şam’da hazırlık yaptıklarının⁶⁷⁷ ve bir yıllık giderlerinin karşılandığının haberini aldı.⁶⁷⁸ Bu haber üzerine Hz. Peygamber hemen düşmanın saldırmasını engellemek için ashabına hazırlanmalarını emretti. Daha önceki seferlerde nereye gidileceğini gizli tutan Hz. Peygamber bu kez hedefin neresi olduğunu açıktan söylüyordu.⁶⁷⁹ Çünkü gidilecek yer çok uzak, gidilen zamanın kıtlık zamanı, ayrıca yaz ayları ve hasat dönemi olduğunu, düşmanın ise çok ve güçlü olduğunu bildiği için bütün bunlara göre hazırlık yapılmasını istedi ve bu gerekçeyle nereye gidileceğini açıktan söyledi.⁶⁸⁰ Bunun üzerine Hz. Peygamber hem Müslüman olan diğer kabilelerin hemde Mekke’nin Tebük seferi hazırlanmalarını emretti. Ordu çok zor şartlarda teçhiz edildiği için bu gazveye “Gazvetü’l-Usre” veya “Ceşşü’l-Usre” denildi.⁶⁸¹ Tabi Hz. Peygamberin bu emrine elinden gelen tüm imkânları kullanıp sarılanlar olduğu gibi, hiç mazereti olmadan orduya katılmayanlar da vardı. Ayrıca münafıklarda bazı bahaneler ileri sürerek savaştan kaçmanın peşine düşmüşlerdi. İçlerinden Ced b. Kays Hz. Peygambere gelerek “ben kadınlara çok düşkünüm bunu kavmimde biliyor, eğer sizinle gelirden Rum kızlarını görürsem kendime hâkim olamam ve fitneye düşerim. Bana izin verde beni fitneye düşürme!”

---

⁶⁷³ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/339; Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 743; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/587.

⁶⁷⁴ el-A’raf: 7/138.

⁶⁷⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/653.

⁶⁷⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/394-395.

⁶⁷⁷ İbn Sa’d, *Tabakât*, 2/167.

⁶⁷⁸ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 819.

⁶⁷⁹ Taberî, *Târih*, 3/100.

⁶⁸⁰ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber’in Hayatı*, 578.

⁶⁸¹ Belâzürî, *Ensâb*, 1/471.

dedi Hz. Peygamberden izin istedi. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nâzil oldu:⁶⁸²
“İçlerinden “Aman bana izin ver, başımı derde sokma!” diyenler de var. Ama bilmiş olsunlar ki asıl (bu tutumlarıyla) belânın içine düşmüş oldular. Cehennem inkârcuları mutlaka kuşatacaktır.”⁶⁸³

Ced b. Kays kendisi savaşa gitmemek için izin aldığı halde başkalarının da vazgeçirmeye çalışıyor ve “Ey Selîme oğulları! Sakın ha bu sıcakta savaşa çıkmayın!” diyordu. Bunun üzerine şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:⁶⁸⁴ “Allah’ın Resulünün çağrısına uymayarak seferden geri kalanlar yerlerinden ayrılmamış olmaktan dolayı sevinç duydular; canlarıyla mallarıyla Allah yolunda savaşmak istemediler, üstelik “Bu sıcakta sefere çıkmayın” dediler. De ki: “Cehennem ateşi çok daha sıcaktır” anlayabilselerdi!” “Yapıp ettikleri karşısında artık az gülsünler, çok ağlasınlar.”⁶⁸⁵

Münâfıklardan Vedîa b. Sâbit Müslümanları kastederek alaycı bir tavırla “Bu adamlar Rum’larla savaşmayı Araplarla savaşmak gibi mi zannediyorlar! Bak da gör bunlar yarın elleri ayakları bağlanacak, esir düşecekler!” diyerek Müslümanları korkutmaya çalışıyordu. Bu konuşmayı Hz. Peygamber duyup “neden böyle söyledin” diye sorunca, o da “özür dileriz, sadece şakalaşıyorduk” dedi. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nâzil oldu:⁶⁸⁶ “Onlara soracak olsan mutlaka, “Biz lafa dalıyor eğleniyorduk, hepsi bu!” derler. De ki: “Siz Allah ile onun ayetleriyle ve peygamberiyle mi eğleniyordunuz?” “Mazeret ileri sürmeye kalkmayın. İman ettiğinizi söyledikten sonra inkârcılığınızı açığa vurdunuz. İçinizden bir kısmını affetsek de, diğer bir kısmını günaha ısrarcı davranmış oldukları için azaba uğratacağız.”⁶⁸⁷

---

⁶⁸² İbn Hişâm, *es-Sîretü ’n-Nebeviyye*, 2/395; Taberî, *Târih*, 3/101.

⁶⁸³ et-Tevbe: 9/49.

⁶⁸⁴ Vâkîdî, *el-Meğâzî*, 821; İbn Hişâm, *es-Sîretü ’n-Nebeviyye*, 2/395; Taberî, *Târih*, 3/101; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/654.

⁶⁸⁵ et-Tevbe: 9/81-82.

⁶⁸⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü ’n-Nebeviyye*, 2/402; Taberî, *Târih*, 3/107; Vâkîdî, *el-Meğâzî*, 830.

⁶⁸⁷ et-Tevbe: 97/65-66.

2.17.1. Tebük Dönüşü Sırasında Hz. Peygamberin İki Kişiyi Mescid-i Dırar'ı Yıkmasını Emretmesi

Hz. Peygamber Suriye yolu üzerinde bulunan ve Medine'ye 700 km uzaklıkta olan,⁶⁸⁸ günümüzde de hâlâ Arabistan sınırları dâhilindeki Tebük'e gelerek yirmi gün boyunca bekledi.⁶⁸⁹ Savaş olmadığından ötürü ashabıyla istişâre ettikten sonra Medine'ye dönme kararı aldı. Hz. Peygamber ve İslam ordusu Medine'ye girerken yolun sağında ve solunda kortej oluşturan⁶⁹⁰ Müslüman kadınlar, kızlar ve çocuklar "Talaal-bedru" şarkısıyla karşılandılar.⁶⁹¹ Hz. Peygamberin Medine'ye hicret etmesinden hemen sonra hasedinden ötürü Mekke'ye giden Ebû Âmir el-Fâsık (er-Râhip), Mekkeli müşriklerle iş birliği yaparak Hz. Peygambere karşı düşmanlık sürdürmeye devam ediyordu. Öyleki elli küsur adamıyla Uhud savaşında Müslümanlara karşı savaştı, Hendek savaşının olmasında müşriklere telkin verdi, Huneyn'de ise yine Hz. Peygambere karşı savaştı. Savaşın sonucunda Hevâzin kabileleri yenilince Âmir bu seferde Şam'a kaçtı. Şam'dan Medine'deki münâfıklara mektup yazarak "Her an için savaşa hazırlıklı olmalarını, kendisinin gidip Rum'lardan destek alarak Medine'ye geleceğini ve Müslümanları ortadan kaldıracığını, bunun için Medine'de bir Mescid inşâ etmelerini" söyledi. Onlarda bir grup münafıkla beraber Kubâ mescidinin yanında bir mescid binâ ettiler.⁶⁹² Bu olay tam da Hz. Peygamberin Tebük için hazırlık yaptığı günlerde olmuştu. Münâfıklar yaptıkları bu mescidi meşrulaştırmak için Hz. Peygambere gelerek: "Ey Peygamber! Biz düşündük taşındık ve soğuk kış gecelerinde yaşlıların ve hastaların namaza rahat rahat gidebileceği bir mescid inşâ ettik. Sen de gel orada namaz kıl ve açılışını yap!" dediler. Yapılış amacının ne olduğunu hiçbir şekilde bilmeyen Hz. Peygamber⁶⁹³ ise "Şu an bir savaş için hazırlık yaptığını dolayısıyla çok yoğun olduğunu ama sefer dönüşünde oraya girip namaz kılacağını" diyerek açılış erteledi.⁶⁹⁴ Hz. Peygamber Tebük savaşından

---

⁶⁸⁸ İsmail Yiğit, "Tebük Gazvesi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40/228.

⁶⁸⁹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/170; Vâkıdî, *el-Meğâzi*, 839.

⁶⁹⁰ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber'in Hayatı*, 581.

⁶⁹¹ Cevziyye İbn Kayyim, *Zâdü'l-Meâd fî Hedyi Hayri'l-İbâd*, çev. Muzaffer Can (İstanbul: Cantaş Yayınları, 1990), 3/1465.

⁶⁹² Diyârbekrî, *Târîhu'l-Hamîs*, 3/24-25.

⁶⁹³ Namık Kemal Okumuş, *Mescit, Mescitler ve Dirâr Mescidi* (Ankara: Araştırma Yayınları, 2019), 117.

⁶⁹⁴ İbn Seyyidinnâs, *Uyûnü'l-Eser*, 2/300; Diyârbekrî, *Târîhu'l-Hamîs*, 3/25.

dönünce o münâfiklar tekrar Hz. Peygambere gelerek mescdilerine dâvet ettiler. Bu olay üzerine şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:⁶⁹⁵ *“Bir de şunlar var ki, zararlı eylemler gerçekleştirmek, inkârcılarını pekiştirmek, müminlerin arasına ayrılık sokmak ve daha önce Allah ve resulüne savaş açmış kişi lehine fırsat kollamak üzere bir mescit yapmışlardır. “Amacımız sadece iyi bir şey yapmaktı” diye de yemin edecekler. Allah şahit, onlar kesinkes yalancılardır.” “Orada asla namaza durma! Daha ilk günden takva temeli üzerine kurulan mescit ise namaz kılman için elbette daha uygundur; burada gerçekten arınmak isteyen adamlar vardır. Allah da arınmaya çalışanları sever.” “Binasını Allah’a saygı ve onun hoşnutluğunu kazanma temeli üzerine kuran mı daha iyidir yoksa binası kaymak üzere olan bir uçurumun kenarına kurarak onunla birlikte cehennem ateşine yuvarlanan mı? Allah hakkı çiğneyenleri doğru yola iletmez.” “Onların kurduğu bina, yürekleri paramparça olmadığı (yaşadıkları) sürece içlerinde bir huzursuzluk kaynağı olmaya devam edecektir. Allah her şeyi bilmekte ve hikmetle yönetmektedir.”⁶⁹⁶*

2.17.2. Allah’ın Tebük Gazvesine Gitmeyen Üç Kişinin Tevbelerini Kabul Etmesi

Yukarıda zikrettiğimiz zorluklar sebebiyle Hz. Peygamber’in savaş için davetine katılmayan birçok isim vardı. Hz. Peygamber Medine’ye dönünce de bazı münâfiklar hemen gelerek sudan sebepleri mazeret olarak sunmuşlardı. Onların izin istemedeki samimiyetsizlikleri ayetlere bile yansımıştı. Bu samimiyetsizliklerine rağmen onlara izin veren Hz. Peygamber Kur’an tarafından eleştirilmiştir.⁶⁹⁷ Hz. Peygamber, tembelliklerinden ötürü Sefere katılmayıp ama dürüst bir şekilde gerçeği dile getiren sahabeden Ka‘b b. Mâlik, Mürâre b. Rebi‘ ve Hilâl b. Ümeyye’yle⁶⁹⁸ hiçbir Müslümanın konuşmamasını emretmişti. Aradan 50 gün geçtikten sonra bu üç kişiyle alakalı şu ayet-i kerimeler nâzil oldu:⁶⁹⁹ *“Şu gerçek ki Allah, peygambere ve o sıkıntılı zamanda, içlerinde bir grubun moralleri bozulmaya yüz tuttuktan sonra bile ona bağlılıklarını koruyan muhacirlere ve ensara lütfuyla muamele etti ve sonra da*

⁶⁹⁵ İbnü’l Esîr, *el-Kâmil*, 1/266; Taberî, *Târih*, 3/110; Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 164-167; İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/405.

⁶⁹⁶ et-Tevbe: 9/107-110.

⁶⁹⁷ et-Tevbe: 9/43-45.

⁶⁹⁸ Balcı, *Siyerin Medine Dönemi*, 414-415.

⁶⁹⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/682-683; Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 867-869; İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/410-411; İbn Sa’d, *Tabakât*, 2/169; Taberî, *Târih*, 3/110-111.

tövbelerini kabul etti. Allah onlara karşı çok şefkatli ve merhametlidir.” “Allah geriye bırakılan (savaşa katılmayan) üç kişinin de tevbesini kabul etti. Sonunda, bütün genişliğine rağmen yeryüzü onlara dar gelmeye başlamış, vicdanları kendilerini sıkıştırmış ve Allah’a karşı ondan başka sığınılacak kimse olmadığını anlamışlardı. Bunun üzerine o da eski durumlarına dönmeleri için onlara tövbe nasip etti. Şüphesiz Allah, tövbeleri kabul edendir, merhametlidir.” “Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakının ve doğrularla beraber olun.”⁷⁰⁰ “Yanlarına döndüğünüz zaman, onları hesaba çekmekten vazgeçerseniz diye size yemin billah edecekler. Artık onlardan uzak durun; zira onlar tiksinecekler kimselerdir, işlemiş oldukları günahların karşılığı olarak varacakları yer cehennemdir.” “Kendilerinden hoşnut olasınız diye size yemin ederler. Fakat siz onlardan hoşnut olsanız bile Allah günaha batmış o kimselerden asla razı olmaz.”⁷⁰¹

Tebük savaşıyla ilgili inen diğer ayetler ise şunlardır:⁷⁰² “Ey iman edenler! Size ne oldu ki, “Allah yolunda seferber olun” denilince yerinize çakılıp kaldınız; yoksa ahiretten vazgeçip de dünya hayatıyla yetinmeye razı mı oldunuz? Hâlbuki dünya hayatının sağladığı fayda ahirettekine göre pek azdır.” “Eğer toplanıp seferber olmazsınız Allah sizi elem veren bir azapla cezalandırır, yerinize başka bir topluluk getirir ve siz ona zerrece zarar veremezsiniz. Allah’ın her şeye gücü yeter.” “Siz peygambere yardımcı olmasanız da önemli değil. Nitekim inkârcılığı onu, iki kişiden biri olarak yurdundan çıkardıklarında Allah ona yardım etmişti: hani onlar mağaradaydılar; arkadaşına “tasalanma! Allah bizimle beraberdir” diyordu. Derken Allah ona kendi katından bir güven duygusu indirdi, sizin göremediğiniz askerlerle onu destekledi ve inkârcıların sözünü değersiz hale getirdi. Allah’ın sözü ise yücedir. Çünkü Allah mutlak galiptir, hikmet sahibidir.”⁷⁰³ “Allah’a iman edin ve resulünün maiyetinde cihat edin” buyruğunu içeren bir sure indirildiğinde, içlerinde imkânı olanlar bile kalmak için senden izin istediler ve “Bırak bizi, kalanlarla birlikte olalım” dediler.” “Geride kalanlarla beraber olmayı yeğlediler ve kalpleri mühürlendi; artık anlayıp kavrayamazlar.” “Fakat peygamber ve beraberindeki müminler mallarıyla,

---

⁷⁰⁰ et-Tevbe: 9/117-119.

⁷⁰¹ et-Tevbe: 9/95-96.

⁷⁰² Vâkıdî, *el-Meğâzî*, 877-879.

⁷⁰³ et-Tevbe: 9/38-40.

canlarıyla cihat ettiler. İyi ve güzel şeylerin her türlü onları olacaktır, gerçek kurtuluşa erenlerde onlardır.” “Allah onlara, içinde ebedi olarak kalmak üzere altından ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. Büyük bahtiyarlık işte budur.” “Bedevilerden mazeret ileri sürenler kendilerine izin verilmesi için geldiler. Allah ve resulüne inanmayanlar da (münafıklar) oturup kaldılar. Onlardan inkârcı olanlara elem veren bir azap gelecektir.” “Güçsüzler, hastalar ve harcama yapma imkânı olmayanlar için –Allah ve resulüne sadık kaldıkları sürece- sorumluluk yoktur. İyi niyet sahiplerini sorumlu tutmak olmaz. Allah bağışlayıcıdır, esirgeyicidir.” “Kendilerine binek sağlaman için sana gelip de, “Sizi bindirecek bir şey bulamıyorum” diye cevap verdiğin zaman, harcayacak bir şey bulamamanın üzüntüsünden gözyaşları dökerek geri dönenlere de günah yoktur.” “Sorumluluk sadece imkânı olduğu halde senden izin isteyenler için vardır. Onlar geride kalanlarla beraber olmayı yeğlediler; Allah da onların kalplerini mühürledi; artık doğruyu bilemezler.” “Onlar, yanlarına döndüğünüz zaman da size özür beyan ederler. De ki: “Boşuna mazeret ileri sürmeyin, size asla inanmayız, çünkü Allah yaptıklarınızın iç yüzünü bize bildirmiştir. Bundan böyle Allah ve resulü yapıp ettiklerinizi görecektir; Sonra gizli açık her şeyi bilen huzuruna çıkarılacaksınız ve o size neler yapmış olduğunuzu haber verecektir.” “Yanlarına döndüğünüz zaman, onları hesaba çekmekten vazgeçesiniz diye size yemin billah edecekler. Artık onlardan uzak durun; zira onlar tiksiniyecek kimselerdir, işlemiş oldukları günahların karşılığı olarak varacakları yer de cehennemdir.” “Kendilerinden hoşnut olasınız diye size yemin ederler. Fakat siz onlardan hoşnut olsanız bile Allah günaha batmış o kimselerden asla razı olmaz.”⁷⁰⁴

2.18. Hicretin Dokuzuncu Yılında Hz. Ebu Bekir’in İnsanlara Hac Yaptırması

Mekke, Tebuk seferinden bir yıl önce müşriklerin elinden alınmış ve Kâbe putlardan temizlenmişti.⁷⁰⁵ Dolayısıyla Müslümanların hac ibadetini yerine getirmelerine hiçbir engel yoktu. Ama her ne kadar Mekkeli’ler Müslüman olsa da bazı müşriklerin hacca gelmesi ve Kâbe’yi çıplak tavaf etmesi gibi bazı cahiliye

⁷⁰⁴ et-Tevbe: 9/86-96.

⁷⁰⁵ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber’in Hayatı*, 588.

adetleri Hz. Peygamber'in bu yıl hacca gitmesine engel olmuştu.⁷⁰⁶ Bu sebeple Hz. Peygamber, Hz. Ebu Bekir'i insanlara hac yaptırmayı için görevlendirmiş ve 300 kişiyle beraber onları uğurlamıştı.⁷⁰⁷ Hz. Ebu Bekir ve beraberindekiler yola çıktıktan sonra, Müslümanlarla müşriklerin ilişkilerinin nasıl olacağını bildiren ayrıca bu saatten sonra müşriklerle yol ayrımına geldiğini vurgulayan ve hac ibadetine dair birkaç açıklama bulunan⁷⁰⁸ Tevbe suresinin ilk ayetleri (30 küsur) oldu. Bunun üzerine Hz. Peygamber Hz. Ali'yi, hem nâzil olan ayetleri Hz. Ebu Bekir'e hemde bütün insanlara duyurması için görevlendirdi. Hz. Ali Mekke'de bu ayetleri orada bulunan bütün insanlara okudu. İlgili ayetlerde şöyle buyrulmaktadır:⁷⁰⁹ *"Allah ve resulünden, antlaşma yapmış olduğunuz müşriklere karşı fesih bildirimidir." "Yeryüzünde dört ay daha serbestçe dolaşın, fakat bilin ki Allah'ı asla âciz bırakmazsınız ve Allah inkârcıları er-geç rezil rüsva edecektir." "Yine Allah ve resulünden bu büyük hac günü insanlara duyurudur: Allah ve resulünün müşriklerle hiçbir bağı yoktur. Şayet tövbe ederseniz, bu kendi iyiliğinize olur; eğer sırt çevirirseniz bilin ki siz Allah'ı acizliğe düşüremezsiniz. (Resulüm!) İnkârcıları elem verici bir azapla müjdele!" "Ancak kendileriyle antlaşma yaptığınız müşriklerden bilâhere yükümlülüklerini yerine getiren ve sizin aleyhinize kimseye arka çıkmayanlar müstesna; onlara verdiğiniz söze süresi doluncaya kadar riayet ediniz. Allah haksızlıktan sakınanları sever." "Haram aylar çıkınca, müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün, esir alın, kuşatın ve onları her geçit yerinde gözetleyin. Şayet tövbe ederler, namazlarını kılarlar ve zekâtlarını verirlerse artık onları serbest bırakın. Allah bağışlayıcıdır, merhamet edendir." "eğer müşriklerden biri senden korunma isterse, Allah'ın sözünü duymasına fırsat vermek için onu koruma altına al; sonra onu kendi güvenlik bölgesine ulaştır. Bu uygulama, onların bilmeyen bir topluluk olmalarından dolayıdır." Müşriklerin Allah'ın yanında, peygamberinin yanında geçerli ahdi nasıl olabilir? Ancak Mescid-i Haram yanında kendileriyle antlaşma yaptıklarınız müstesnadır. Onlar size verdikleri söze sadık kaldıkları sürece sizde onlara verdiğiniz sözde durun. Şüphesiz Allah günahattan sakınanları sever." "Verdikleri söze nasıl*

---

⁷⁰⁶ İbn Seyyidinnâs, *Uyûnü'l-Eser*, 2/310.

⁷⁰⁷ İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/170.

⁷⁰⁸ Balcı, *Siyerin Medine Dönemi*, 420.

⁷⁰⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/415-416; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 4/695; Buhârî, *Sahîhu'l-Buhârî*, Salât, 2,10; İbn Seyyidinnâs, *Uyûnü'l-Eser*, 2/310; Diyârbekrî, *Târîhu'l-Hamîs*, 3/44-46.

güvenilebilir? Şayet size galip gelselerdi, yakınlık bağına da antlaşma hükümlerini de sizin için gözetmezlerdi. Onlar dilleriyle sizi memnun etmeye çalışıyorlar, fakat kalplerinden geçen çok farklı. Zaten onların çoğu yoldan çıkmış kimselerdir.” “Allah’ın ayetlerini basit bir menfaate değiştiler, böylece insanları Allah yolundan engellediler. Bakın, onların yapageldikleri ne kötü!” “Bir mümin hakkında ne yakınlık bağına ne de antlaşma hükümlerine riayet ederler; işte onlar böyle sınır tanımaz kimselerdir.” “Ama tövbe ederlerse ve namazlarını kılıp zekâtlarını verirlerse, artık onlar sizin din kardeşlerinizdir. Bilmek isteyenler için ayetlerimizi ayrıntılarıyla açıklıyoruz.”⁷¹⁰

2.19. Hz. Peygamberin Vefatından Sonra Hz. Ebu Bekir’in Duruşu ve Hutbesi

Yaklaşık iki hafta hasta yatan Hz. Peygamber, 12 Rebû’l-evvel 11/8 Haziran 632 tarihinde⁷¹¹ pazartesi günü 63 yaşında vefat etmiştir.⁷¹² Vefat haberini alan Hz. Ömer’in de aralarında olduğu bir grup sert tepkiler verip Hz. Peygamberin ölümünü ilk başta kabullenemedikleri için Hz. Ebu Bekir dışarı çıkıp “Sizden her kim Peygambere inanıyorsa bilsin ki o ölmüştür. Her kim de Allah’a inanıyorsa bilsin ki Allah diridir ve ölmez!” dedi⁷¹³ ve ardından şu ayet-i kerimeleri okudu:⁷¹⁴ “Muhammed yalnızca bir elçidir. Ondan öncede elçiler gelip geçti. Şimdi o ölür veya öldürülürse gerisin geri dönecek misiniz? Kim geri dönerse bilsin ki Allah’a asla zarar vermiş olmayacaktır. Allah şükredenleri ödüllendirecektir.”⁷¹⁵ “İşte böylece, siz insanlara şahit olasınız, peygamber de size şahit olsun diye sizi aşırılıklardan uzak bir ümmet yaptık...”⁷¹⁶

---

⁷¹⁰ et-Tevbe: 9/1-11.

⁷¹¹ Arslan, *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber’in Hayatı*, 629.

⁷¹² İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/502-503; Taberî, *Târih*, 3/197-198.

⁷¹³ Buhârî, *Sahîhu’l-Buhârî*, Ashâbü’n-Nebî, 5.

⁷¹⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/503.

⁷¹⁵ Âl-i İmrân: 3/144.

⁷¹⁶ el-Bakara: 2/143.

3. SONUÇ

Hız. Peygamberin risalet sonrasındaki 23 yıllık hayatını, Sîret-Kur'an bağlamında incelediğimiz bu çalışmada varılan sonuçları ve tespitleri şöyle ifade edebiliriz:

Tamamı günümüze kadar ulaşan en eski siyer kaynağı olan İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-Nebeviyye* adlı eseri, kullandığı sebep-i nüzul rivayetleri, ayetler ve ayetlerde geçen anlaşılması zor bazı kelimeleri açıklaması bakımından oldukça zengin bir muhtevaya sahiptir. Kur'an'ı kerim, Hız. Peygamberin doğup büyüdüğü coğrafyaya ve o coğrafyada egemen olan dile, kültüre ve olaylara binâen nâzil olmuştur. Bu yüzden İbn Hişâm'ın Hız. Peygamberin hayatını anlatırken verdiği bilgiler Kur'an'ın anlaşılmasını oldukça kolaylaştırmıştır. İbn Hişâm'ın ayetlerde bahsedilen şahıslardan, onların şahsiyetlerinden, nüzul ortamından, orada bulunan kabilelerden ve bu kabilelerin birbiriyle olan akrabalık bağlarından bahsetmesi Kur'an'ın birçok ayetini anlaşılmasına vesile olmuştur. Nitekim Kur'an'ın nâzil olduğu coğrafyayla alakalı olduğu için Uhdud olayını bile anlatarak Siyer'in ve Kur'an'ın oturduğu zemini açıklamıştır.

Tarihçimiz İbn Hişâm, Hız. Peygamberin Mekke ve Medine dönemi hayatını anlatırken müşriklerin, inançsızların, Yahudilerin, Hıristiyanların ve münâfıkların Kur'an'a karşı tutum ve davranışlarını geniş bir şekilde ortaya koyarak hem ilgili ayetlerin daha da iyi anlaşılmasını sağlamış hem de sîret-Kur'an bütünlüğü elde edilmiştir. Çalışmamızda İbn Hişâm'ın eserinin yanında diğer ilk dönem tarihçilerin de eserlerini kullanarak ayetlerin sebep-i nüzulleri hakkında geniş bilgi vermiş olduk. Bu da insanlığa rehber olarak gönderilen Kur'an'ın mesajını daha da anlaşılır kılmıştır.

Tarihçilerin, tefsircilerin, hadisçilerin anlattığı sebep-i nüzuller, Kur'an'da geçmeyen o isimler, zaman dilimleri ve mekânlar ayetlerin anlaşılmasını sağlamıştır. Ama bütün bunların Kur'an da anlatılmamasında elbette bir gâye vardır. Sahabeden Hız. Ebu Bekir, Hız. Ömer vd. birçok ayetin indirilmesinde sebep olmuştur; Müşriklerden Ebu Cehil, Velid b. Muğire vd. onlarca ayetin nüzul sebebidir; Münâfıklardan Abdullah b. Übey, Ced b. Kays vd. bir o kadar ayetin sebep-i nüzulüdür, ama Kur'an bunlarından (zaman, tarih ve isimlerden) bahsetmeyerek,

mesajını evrenselleştirmiştir. Bizde buradan hareketle o tarihte kalmadan Kur'an'ın mesajlarını günümüze taşımalıyız.

KAYNAKÇA

- Apaydın, Mehmet. *Siyer Kronolojisi*. İstanbul: Kuramer Yayınları, 2018.
- Arslan, İhsan. “Abese’nin Muhatabı Kimdir (Abdullah b. Ümmü Mektum Olayı)”. *Diyanet İlmî Dergisi* 53/2 (2017), 41-74.
- Arslan, İhsan. “Hicret Hadisesine Farklı Bir Yaklaşım”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 12/65 (Ağustos 2019), 1301-1314.
- Arslan, İhsan. “Hz. Peygamber’in Gayb Bilgisine İlişkin Rivayetlerin Tahlili”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10/49 (2017), 706-745.
- Arslan, İhsan. “İsrâ Olayı ve el-Mescidü’l-Aksâ”. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13 (Haziran 2018), 43-49.
- Arslan, İhsan. “Resûlullah’a Yapılan Sihir Rivayeti Hakkında Bir Araştırma”. *EKEV Akademi Dergisi* 16/53 (2012), 91-110.
- Arslan, İhsan. *Siyer İlminin Doğuşu ve Temel Kaynakları*. İstanbul: Okurakademi Yayınları, 2021.
- Arslan, İhsan. *Vahiy ve Akıl Işığında Hz. Peygamber’in Hayatı*. İstanbul: Okurakademi Yayınları, 2020.
- Atçeken, Hakkı. *Hz. Peygamber’in Yahudilerle Münasebetleri*. İstanbul: Marifet Yayınları, 1996.
- Azimli, Mehmet. *Siyeri Farklı Okumak*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 12. Basım, 2019.
- Balcı, İsrâfil. *İsrâ ve Mir’ac Gerçeği*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2012.
- Balcı, İsrâfil. *Siyerin Medine Dönemi*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2022.
- Belâzürî, Ahmed b. Yahya b. Cabir. *Kitâbü’l-Cümel min Ensâbi’l-Eşrâf*. ed. Süheyl Zekkâr. Beyrut: Dâru’l-Fikr, 1996.
- Brockelmann, Carl. *Geschichte der Arabischen Litteratür (Târîhu’l-edebi’i-Arabî)*. çev. Abdülhalîm en-Neccâr. Beyrut: Dârü’l-ma’rife, 5. Basım, 1983.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail. *Sahîhu’l-Buhârî*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Demircan, Adnan. *Nebevî Direniş Hicret*. İstanbul: Beyan Yayınları, 2000.
- Diyârbekrî, Hüseyin b. Muhammed b. Hasan. *Târîhu’l-Hamîs fî Ahvâli Enfesi Nefîs*. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 2019.
- Ebû Dâvud, Abdullah Muhammed b. Yezîd. *Sünenü Ebî Dâvud*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Erkocaaslan, Recep. *Hz. Peygamber Dönemi Savaşlarından Benû Mustalık Gazvesi ve İfk Olayı*. Ankara: Araştırma Yayınları, 2016.
- Es’ad, Mahmud. *İslâm Târîhi (Târîh-i Dîn-i İslâm)*. İstanbul: y.y., 1995.
- Ezrâkî, Ebu’l-Velîd. *Ahbâru Mekke*. ed. Mehmet Azimli. çev. Yunus Vehbi Yavuz. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2020.
- Fayda, Mustafa. “İbn Hişâm”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 20/71-73. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- Gündoğdu, Sadık. *İbn Hişâm’da Geçen Olağanüstü Kıssalar*. Ankara, 2022.
- Halebî, Ali b. İbrahim b. Ahmed. *İnsânü’l-Uyûn fî Sîret-i Emîni’l-Me’mûn*. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 2013.
- Hamidullah, Muhammed. *Hz. Peygamber’in Savaşları*. çev. Salih Tuğ. İstanbul: Yağmur Yayınları, 1991.
- Hamidullah, Muhammed. *İslâm Peygamberi*. çev. Salih Tuğ. İstanbul: İrfan Yayıncılık, 1993.

- Hatipoğlu, Mehmet Said. *Hız. Peygamber ve Kur'an Dışı Vahiy*. Ankara: Otto Yayınları, 2009.
- Hudarî Bey, Muhammed. *Nûru'l-Yakîn fî Sîrati Seyyidi'l-Müreselîn*. Mısır: Dâru'l-Hadîs, 1992.
- İbn Habîb, Ebû Ca'fer Muhammed b. Habîb b. Ümeyye b. Amr. *Kitâbü'l-Muhabber*. Beyrut: Dâru'n-Nevâdir, 2013.
- İbn Hazm, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed b. Saîd el-Endelüsî. *Cevâmiu's-Sîre*. çev. M. Salih Arı. İstanbul: Çıra Yayınları, 2004.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemalüddîn Abdülmelik. *es-Sîretü'n-Nebeviyye*. ed. Muhyiddîn el-Cerrâh. 2 Cilt. Beyrut: Dâru'l Feyha, 2021.
- İbn İshâk, Ebû Abdillâh Muhammed. *Sîretü İbn İshâk*. ed. Mehmet Azimli. çev. Selahattin Yıldırım. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2021.
- İbn Kayyim, Cevziyye. *Zâdü'l-Meâd fî Hedyi Hayri'l-İbâd*. çev. Muzaffer Can. İstanbul: Cantaş Yayınları, 1990.
- İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer. *el-Bidâye ve'n-Nihâhe*. 12 Cilt. Beyrut: Dâru İbn Kesîr, 4. Basım, 2015.
- İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd b. Menî el-Hâşimî el-Basrî. *Kitâbü't-Tabakâti'l-Kebîr*. ed. Adnan Demircan. çev. Mahmut Polat. İstanbul: Siyer Yayınları, 3. Basım, 2019.
- İbn Seyyidinnâs, Ebü'l Feth Muhammed b. Muhammed b. Muhammed. *Uyûnü'l-Eser fî Fünûni'l-Meğâzi ve's-Şemâili ve's-Siyer*. Beyrut: Dâru İbn Kesîr, 1992.
- İbn Şihâb, ez-Zührî. *el-Meğâzi*. çev. Mehmet Nur Akdoğan. thk. Mehmet Azimli. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2. Basım, 2020.
- İbnü'l Esîr, İzzüddin Ebu'l Hasen Ali b. Ebi'l-Keram Muhammed b. Muhammed. *el-Kâmil fî't- Târih*. ed. Ebu Suheyb el-Keremî. Ürdün: Beytü'l-Efkâri'd-Devliyye, t.y.
- Karaman vd., Hayrettin. *Kur'an Yolu Meâli*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2. Basım, 2020.
- Karaman vd., Hayrettin. *Kur'an Yolu Türkçe Meal Tefsir*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007.
- Kılıç, Ünal. *İslam'ın Zor Yılları ve İlk Boykot*. İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2016.
- Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr b. Ferh el-. *el-Câmî li Ahkâmi'l-Kur'ân*. Mısır: Dâru'l-Hadîs, 1950.
- Mahmudov, Elşad. *Sebepleri ve Sonuçları Açısından Hz. Peygamber'in Savaşları*. İstanbul: İSAM Yayınları, 3. Basım, 2010.
- Mendeş, Nurdan. *Siyer-Tefsir İlişkisi İbn Hişam Örneği*. İstanbul: Siyer Yayınları, 2020.
- Okumuş, Namık Kemal. *Mescit, Mescitler ve Dırâr Mescidi*. Ankara: Araştırma Yayınları, 2019.
- Okuyan, Mehmet. *Geniş Açıklamalı Kur'an Meal-Tefsir*. İstanbul: Haliç Üniversitesi Yayınları, 2022.
- Önkâl, Ahmet. "Bi'rîmâüne". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 6/195-196. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.
- Öz, Şaban. *İlk Siyer Kaynakları ve Müellifleri*. İstanbul: İSAR Vakfı Yayınları, 2008.
- Râzî, Ebû Abdillâh (Ebü'l-Fazl) Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin er-Râzî et-Taberistânî. *et-Tefsîru'l-Kebîr*. Beyrut: Dâru'l-Hadîs, t.y.
- Rızâ, Muhammed. *Muhammed*. Beyrut: Dâru'l-Kalem, 2003.

- Suyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahman b. Ebî Bekr. *Buğyetü'l-Vuât fi Tabakâti'l-Lüğaviyyîn ve'n-Nühât*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1979.
- Taberî, Ebu Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî. *Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1988.
- Taberî, Ebu Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî. *Târihu't- Taberî*. çev. Cemalettin Saylık. 7 Cilt. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2019.
- Tirmizî, Ebû İsa b. Muhammed b. Sevre. *Sünenü Tirmizî*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Vâkıdî, Ebu Abdullah Muhammed b. Ömer. *H. Peygamber'in (s.a.v) Savaşları (Kitâbü'l-Meğâzî)*. ed. Adnan Demircan. çev. Musa K. Yılmaz. thk. Marsden Jones. İstanbul: İlkharf Yayınevi, 3., 2021.
- Yiğit, İsmail. "Tebük Gazvesi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/228-230. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
- Zehebî, Şemsüddin Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman. *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1990.
- Zehebî, Şemsüddin Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman. *Târihu'l-İslâm (es-Sîratü'n-Nebeviyye)*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994.
- Zemaşerî, Ebü'l-Kâsım Cârullah Muhammed b. Ömer b. Muhammed. *Keşşâf*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2009.